

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านโนนตะโก หมู่ที่ 6 ตำบลกุดจิก
อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

นางสาววิพร รัตนะหมื่นจิตร

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

ปีการศึกษา 2544

ISBN.....

บทคัดย่อ

รวีพร รัตนะหมื่นจิตร : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านโนนตะโก หมู่ที่ 6 ตำบลกุดจิก อำเภอสูงเนิน
จังหวัดนครราชสีมา

อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์นิตยา บุญเทียน, 290 หน้า

ISBN.....

สารนิพนธ์ฉบับนี้มีเนื้อหาเป็นรายงานการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านโนนตะโก หมู่ 6 ตำบลกุดจิก อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองว่าบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ กำหนดไว้หรือไม่ เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบวกที่ส่งผลดีในการดำเนินการกองทุนหมู่บ้านและปัจจัยด้านลบที่ก่อให้เกิดปัญหา เพื่อให้เกิดองค์การเครือข่ายเพื่อการเรียนรู้และเพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนพื้นที่เป้าหมาย โดยมีเป้าหมายเพื่อให้การดำเนินการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีประสิทธิภาพ ผู้กู้เงินจากกองทุนสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและมีกลุ่มองค์กรเพิ่มขึ้นมีเครือข่ายการเรียนรู้และสามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตน

การศึกษาครั้งนี้เป็นการประเมินผลด้วยกระบวนการประเมินแบบมีส่วนร่วม ซิฟฟ์โมเดล ประกอบด้วย การประเมินบริบทหรือสภาพแวดล้อม ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิตของโครงการ เป็นการศึกษาทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ ด้วยการใช้แบบสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ คณะกรรมการกองทุน ผู้นำและประชาชนในหมู่บ้านข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยประเมินผลสรุปได้ดังนี้

1. การดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านโนนตะโก หมู่ 6 ตำบลกุดจิก อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ได้ผลในระดับมาก คือ ความเข้าใจวัตถุประสงค์โครงการความชัดเจนในการดำเนินงานของคณะกรรมการ การคัดเลือกผู้กู้ การรับชำระหนี้และการทำบัญชี เป็นต้น

2. การดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย พบว่า ผู้กู้โดยส่วนมากจะมีอาชีพหลักทางเกษตรกรรม มีประสบการณ์และความรู้ความสามารถในการดำเนินกิจการในระดับมาก มีทรัพย์สินและรายได้ระดับปานกลาง มีหนี้สินธนาคารและหนี้นายทุนนอกระบบอยู่ในระดับมาก ผู้กู้ส่วนมากจะนำเงินที่กู้ได้ไปดำเนินกิจการเป็นจำนวนมาก จะมีผู้กู้ประมาณร้อยละ 10 ที่ไม่นำเงินไปดำเนินโครงการตามวัตถุประสงค์ที่ขอกู้ ผู้กู้จะมีศักยภาพและมีความเข้มแข็งในกิจการของตนเองเพิ่มขึ้น ได้

ขยายกิจการมีรายได้เพิ่มขึ้น มีการพึ่งตนเอง แต่จุดด้อยของผู้กู้ก็คือ ด้านสถานที่และวัตถุดิบ เทคนิค
วิธีการ การทำกิจการยังไม่ถูกวิธี ไม่มีตลาด วัตถุดิบ และการวิเคราะห์ประเมินที่ดี รวมทั้งมี
หนี้สินจำนวนมาก

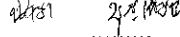
3. การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พบว่า หมู่บ้าน
โนนตะโก หมู่ 6 มีกองทุนเพิ่มขึ้นเมื่อมีกองทุนหมู่บ้าน คือ กองทุนหมู่บ้านและกลุ่มออมทรัพย์เพื่อ
การผลิตบ้านโนนตะโก จากที่มีอยู่เดิม 4 กลุ่ม มาเป็น 6 กลุ่ม ด้านความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนนั้น
อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะสมาชิกของกองทุนและผู้กู้ โดยอยากให้มีกองทุนในหมู่บ้านและแสดง
ความคิดเห็นว่า ควรจะมีกองทุนมาตั้งนานแล้ว เพราะสามารถพัฒนาอาชีพและรายได้ของประชาชน
ในหมู่บ้านได้ มีผู้สนับสนุนให้เกิดกองทุนอยู่ในระดับมากโดยมีคณะกรรมการ 10 คน ชาย 5 หญิง
5 คน มีการคัดเลือกคณะกรรมการตามระเบียบกองทุน มีระเบียบการบริหารกองทุนและการ
ดำเนินงานของคณะกรรมการอยู่ในระดับดี ในเดือนสิงหาคม 2545 มีผู้กู้ 51 คน ยอดเงินกู้รวมเป็น
เงิน 960,000 บาท มีดอกเบี้ยจากเงินกู้และเงินฝากรวมเป็นเงิน 23,954.23 บาท โดยมีอัตราดอกเบี้ย
เงินกู้ของกองทุนร้อยละ 5 บาทต่อปี และชำระเป็นรายปี มีการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเองและการสร้าง
ภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอยู่ในระดับปานกลาง การมีศักยภาพและความเข้มแข็งของ
ชุมชนท้องถิ่นอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาและอุปสรรคยังไม่มี เพราะคณะกรรมการกองทุนให้
สัมภาษณ์ว่า เมื่อมีปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้น ก็สามารถแก้ไขได้

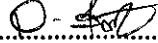
4. ความคิดเห็นโดยรวมต่อโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พบว่า ผู้นำหมู่บ้าน ประชาชน
คณะกรรมการกองทุนและสมาชิกกองทุน มีความเห็นว่าโครงการกองทุนหมู่บ้านเป็นโครงการที่ดี มี
ประโยชน์มาก สามารถช่วยพัฒนาอาชีพและรายได้แก่ประชาชนผู้ไม่มีแหล่งเงินทุนสามารถกู้ยืมมา
ลงทุนดำเนินกิจการได้ ในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำ ควรให้มีโครงการกองทุนหมู่บ้านต่อไป

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

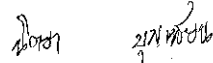
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ร่วมปรึกษา.....

หน้าอนุมัติ

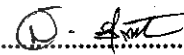
อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้วเห็นสมควรรับเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมิน
โครงการของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคมมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีได้

อาจารย์ที่ปรึกษาและกรรมการสอบ

(อาจารย์นิตยา บุญเทียน)

กรรมการสอบ

(อาจารย์สอาด สุตักขณ์)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการ
จัดการและการประเมินโครงการ

.....
(รองศาสตราจารย์ทรงพร ทาเจริญศักดิ์)

คณะบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

- 9 ต.ค. 2545

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จล่วงด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บุคคลและกลุ่มบุคคลต่างๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำช่วยเหลืออย่างดียิ่ง ทั้งในด้านวิชาการและด้านการดำเนินงานวิจัย อาทิ เช่น

- อาจารย์นิตยา บุญเทียน อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์
 - อาจารย์สอาด สุลักษณ์ อาจารย์ร่วมปรึกษาสารนิพนธ์และ
 - อาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ที่ให้คำปรึกษาทางด้านวิชาการ
 - พัฒนาชุมชนอำเภอสูงเนิน ห้องสมุดอำเภอสูงเนิน สำนักงานเกษตรอำเภอสูงเนิน องค์การบริหารส่วนตำบลกุดจิก สถานีอนามัยตำบลกุดจิก ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการกองทุน และประชาชนหมู่บ้านโนนตะโก หมู่ที่ 6 ตำบลกุดจิก อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ที่ให้ความร่วมมือในการสัมภาษณ์และให้ข้อมูลในการศึกษาวิจัย
- ท้ายนี้ขอขอบพระคุณ บิดา มารดา ที่ให้การอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมการศึกษาเป็นอย่างดี มาตลอด จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จ

นางสาววิพร

รัตนะหมื่นจิตร

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
หน้าอำนวยการ	ก
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ซ
บทที่ 1 บทนำ	1
1. หลักการและเหตุผล	1
2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	4
3. กรอบความคิดทฤษฎี	4
4. วิธีดำเนินการ	7
5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ	8
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง	10
1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ	10
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544	13
3. แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือก คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง	16
4. แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง	17
5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	18
6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง	19
7. หลักการประเมิน โครงการแบบชีพพีโมเดล	22
8. การวิเคราะห์การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนเมืองตามโครงการเพิ่มประสิทธิภาพ	27
9. เอกสารหลักวิชาอื่น ๆ	29

สารบัญ (ต่อ)

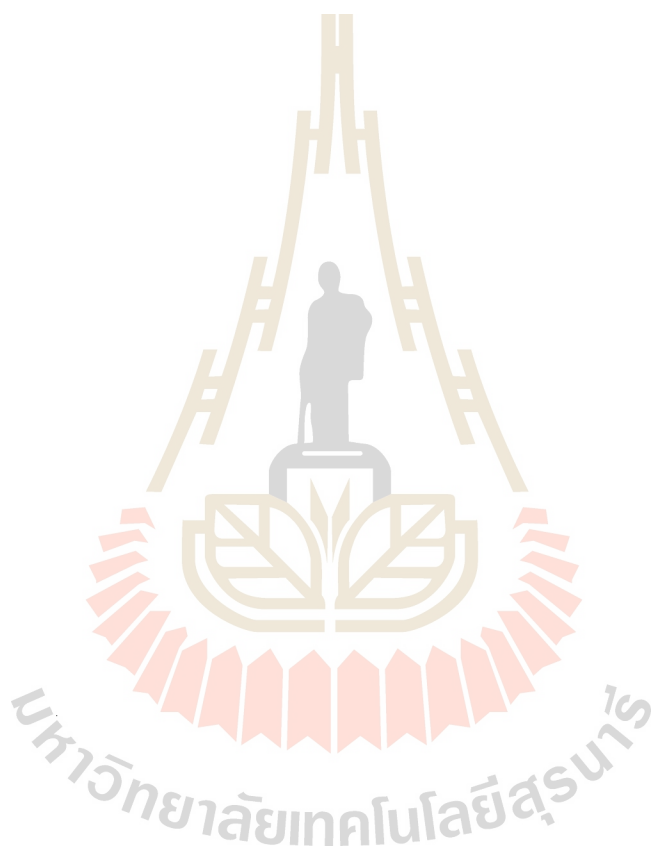
		หน้า
บทที่ 3	วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ	45
	1. วิธีการประเมินโครงการ	45
	2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	47
	3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ	48
	4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ	59
	5. การเก็บรวบรวมข้อมูล	60
	6. การวิเคราะห์ข้อมูล	61
บทที่ 4	ผลการติดตามประเมินโครงการ	65
	1. ผลการประเมินบริบทชุมชน	65
	2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม	72
	3. ผลการประเมินผลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้ผู้	89
	4. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	93
บทที่ 5	สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	101
	1. สรุปและอภิปรายผล	101
	2. ข้อเสนอแนะ	105
บรรณานุกรม		107
ภาคผนวก		109
-	ภาคผนวก ก	110
	แบบรายงาน บร.ต่าง ๆ และแบบประเมินผลกองทุนหมู่บ้านโนนตะโก หมู่ 6	
-	ภาคผนวก ข	195
	เอกสารที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ	
-	ภาคผนวก ค	238
	รายงานการประชุมกองทุนหมู่บ้านโนนตะโก หมู่ 6	
	ภาคผนวก ง	268
	บริบทของหมู่บ้านและภาพกิจกรรมของคณะกรรมการและสมาชิกกองทุน	

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 ลักษณะค่าของตัวแปรการเกิดกองทุน	52
3.2 ลักษณะค่าของตัวแปรการมีระบบบริหารกองทุน	53
3.3 ลักษณะค่าของตัวแปรการมีการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง	54
3.4 ลักษณะค่าของตัวแปรการสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจและสังคม	55
3.5 ลักษณะค่าของตัวแปรการมีศักยภาพและมีความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น	56
3.6 ลักษณะค่าของตัวแปรปัจจัยด้านบวกที่ส่งผลดีในการดำเนินการกองทุน	58
3.7 ลักษณะค่าของตัวแปรปัจจัยด้านลบที่ก่อให้เกิดปัญหา	58
3.8 ลักษณะค่าของตัวแปรการเกิดองค์การเครือข่ายของการเรียนรู้	58
3.9 ลักษณะค่าของตัวแปรความเข้มแข็งของชุมชนตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด	59
3.10 ลักษณะค่าของตัวแปรความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะประชาชนในท้องถิ่นที่นักศึกษารับผิดชอบ	59
3.11 แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน (บ้านโนนตะโก) ครั้งที่ 1	61
3.12 แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน (บ้านโนนตะโก) ครั้งที่ 2	62
4.1 แสดงจำนวนประชากรแยกตามอายุ	67
4.2 รายชื่อคณะกรรมการหมู่บ้าน โนนตะโก ชุดที่ 1	73
4.3 รายชื่อคณะกรรมการหมู่บ้าน โนนตะโก ชุดที่ 2	74
4.4 รายชื่อผู้ชำระเงินกองทุน (ก่อนกำหนด)	75
4.5 รายชื่อผู้สมัครขอกู้กองทุนหมู่บ้าน โนนตะโก หมู่ 6 ชุดที่ 1	76
4.6 รายชื่อผู้สมัครขอกู้กองทุนหมู่บ้าน โนนตะโก หมู่ 6 ชุดที่ 2	78
4.7 จำนวนผู้กู้ในเดือนกรกฎาคม 2545	79
4.8 บัญชีกองทุนและบัญชีกลุ่มออมทรัพย์	80
4.9 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของนางสาวนาง สุพิมาย	84
4.10 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของนางชะลอ สระ	85
4.11 กลุ่มกองทุนต่างๆของหมู่บ้าน โนนตะโก	93
4.12 ระดับค่าตัวแปรความเข้มแข็งของหมู่บ้าน โนนตะโก หมู่ 6	99

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
2.1 โมเดลชีพพีในการประเมินและปรับปรุงระบบ	26
3.1 ระบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	46

บทที่ 1

บทนำ

1. หลักการและเหตุผล

ในสภาพปัจจุบันของประเทศไทย กำลังเผชิญกับปัญหาวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ ซึ่งเกิดผลกระทบไปทั่วโลก จากสภาวะเศรษฐกิจที่จะล่อตัวในช่วงปี พ.ศ. 2540 และเริ่มฟื้นตัวในช่วงปี พ.ศ. 2542 ค่อนข้างมาจนถึงปัจจุบัน ภาวะวิกฤตในสังคมไทยมีสาเหตุมาจากการพัฒนาประเทศตามกระแสเศรษฐกิจแบบทุนนิยม การขยายตัวของอุตสาหกรรมเข้าสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (NIC) เศรษฐกิจไทยขยายตัวอย่างรวดเร็วมาก แต่เป็นการขยายตัวแบบฟองสบู่ โดยเฉพาะในภาคการเก็งกำไร และขยายตัวจากเงินที่กู้ยืมจากต่างประเทศ การเปิดเสรีทางการเงินในปี พ.ศ. 2536 ยิ่งทำให้มีเงินทุนจากต่างประเทศ หลั่งไหลเข้ามามากขึ้นจนเกิดภาวะวิกฤตหนี้สินและตามมาด้วยวิกฤตค่าเงินบาท ไทยต้องสูญเสียทุนสำรองเงินตราต่างประเทศไปเป็นจำนวนมาก จนต้องขอกู้เงินฉุกเฉิน โดยยอมรับเงื่อนไขเข้มงวดจาก กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) แนวทางการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจที่ผ่านมา เน้นเรื่องความเจริญทางวัตถุ มีการพัฒนาอุตสาหกรรมแต่ไม่มีการพัฒนาด้านการเกษตรกรรม ต้องพึ่งพาเทคโนโลยี และต้องนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศ รวมทั้งปัญหาความยากจนของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ คนร่ำรวยยากจนลง ปัญหาสังคม ปัญหาการว่างงาน ปัญหายาเสพติด ปัญหาสุขภาพจิต ปัญหาโสเภณี ปัญหาโรคเอดส์ ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาสิ่งแวดล้อม และปัญหาความรุนแรงต่าง ๆ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนเป็นหลัก รวมทั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 - 2549) ซึ่งยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและคุณภาพชีวิตของประชาชนเป็นหลักและเป็นแผนที่ได้ให้ความสำคัญแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 มาเป็นปรัชญาในการพัฒนาประเทศให้เดินไปในทางสายกลาง อันจะทำให้ประเทศรอดพ้นจากวิกฤต สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง และนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุลการพัฒนาที่มีคุณภาพ และยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รวมทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 หมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ มาตรา 76 ได้บัญญัติไว้ว่า “รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนการพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง รวม

ทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ” ซึ่งเน้นในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นประการสำคัญ

การพัฒนาที่ผ่านมาทำให้ฐานรากของสังคมอ่อนแอ เช่น สถาบันครอบครัว ซึ่งเป็นหน่วยที่เล็กที่สุดของสังคม รวมทั้งชุมชน วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ ประชาชนยังขาดจิตสำนึก ขาดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ดังนั้น การใช้กลยุทธ์การสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนระดับฐานราก คือ หมู่บ้านและชุมชนเมืองให้สามารถคิดเป็น ทำเป็นและร่วมแก้ปัญหาชุมชนด้วยตนเอง จึงเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจไปสู่การขยายตัวอย่างมีคุณภาพในอนาคต

ดังนั้น รัฐบาลซึ่งมี พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี จึงมีนโยบายเร่งด่วนที่จะกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศ โดยเน้นระดับฐานล่างของประเทศ คือ หมู่บ้าน และชุมชนเมือง ซึ่งส่วนใหญ่มีปัญหาความยากจน ไม่มีทุนและขาดโอกาสเข้าถึงแหล่งเงินทุน โดยเมื่อ วันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544 ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ได้แถลงต่อรัฐสภาถึงแนวทางแก้ปัญหาเศรษฐกิจและสังคม อย่างเป็นรูปธรรม โดยการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เป็นโครงการหลักและเร่งด่วน ตามนโยบายของรัฐบาลให้ได้และชัดเจน รวดเร็ว เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนตามแนวนโยบาย “คิดเองบริหารจัดการกันเองโดยประชาชนเพื่อประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง” โดยมี นายสุวิทย์ คุณกิตติ รองนายกรัฐมนตรี เป็นประธานกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ โดยรัฐบาลได้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนละ 1 ล้านบาท และการดำเนินการจะต้องเสร็จสิ้นภายใน เดือนเมษายน พ.ศ. 2545 โดยมี 74,881 หมู่บ้าน ที่จะได้รับเงินจัดสรรกองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท (ในเดือนเมษายน พ.ศ. 2545 ได้รับจัดสรรไปแล้ว 7,125 หมู่บ้าน รวมเป็นเงิน 7,125 ล้านบาท และบางหมู่บ้านยังไม่ได้รับการจัดสรร) โดยมีจุดประสงค์ คือ

1. เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสำหรับการลงทุนเพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ หรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉิน และความจำเป็นเร่งด่วน และสำหรับการนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิการที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชน
2. ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้มีความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินกองทุนของตนเอง
3. เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในการเรียนรู้การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพ และส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

4. กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

5. เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

เพื่อให้นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง บรรลุเป้าหมาย รัฐบาลจึงได้อนุมัติงบประมาณ ให้ดำเนินโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ กองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองขึ้น โดยมีหลักการสำคัญคือ เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้พึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษาของบัณฑิต เพื่อเข้าไปช่วยเหลือส่งเสริมการพัฒนา และติดตามประเมินผลวิจัย ในนโยบายกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง ให้ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการสร้างโอกาส สร้างรายได้สำหรับบัณฑิตว่างงาน โดยยกระดับฐานะทางการศึกษา และมีศักยภาพด้านการบริหารโครงการ โดยเฉพาะบัณฑิตยากจนในหมู่บ้านชนบท นับเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อีกทางหนึ่ง และได้รับความรู้ด้านการจัดการและประเมินผลโครงการ โดยใช้ชุมชนเป็นห้องเรียน มีการเรียนรู้ ปฏิบัติงานและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่มีวุฒิการศึกษาที่สูงขึ้นคือประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ มีโอกาสนำหน่วยกิตที่เรียนไปเทียบโอน เพื่อศึกษาระดับปริญญาโท โดยข้อมูลต่าง ๆ ที่ขาดหายไปจากหมู่บ้านจะได้ถูกนำมาใช้เพื่อวางแผนให้สอดคล้องกับนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองผลของการวิจัยของกองทุนทั่วประเทศ รวมทั้งข้อมูลต่าง ๆ ของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ส่วนเป็นระบบและมีประสิทธิภาพมีการรายงานผลความก้าวหน้าในนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่องในระยะเวลา 10 เดือน (ธันวาคม 2544 – กันยายน 2545) และเขียนรายงานการประเมินโครงการในรูปของ “สารนิพนธ์” (Substantive Report) เพื่อจะทราบว่า โครงการกองทุนหมู่บ้านของแต่ละชุมชน บรรลุวัตถุประสงค์ ตามเจตนารมณ์ข้างต้นหรือไม่ เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบวกที่ส่งผลดีในการดำเนินการกองทุนหมู่บ้าน และปัจจัยด้านลบที่ก่อให้เกิดปัญหา เพื่อให้เกิดองค์การเครือข่ายเพื่อการเรียนรู้ เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในธรรมชาติของประชาชนในพื้นที่ โดยเป็นหลักสูตรเชิงสหวิทยาการและบูรณาการ “Interdisciplinary and Integrated” เน้นการเรียนการสอนเชิงประเมินผลวิจัย และการศึกษาปัญหา เป็นหลักและศึกษาทฤษฎีร้อยละ 20 และปฏิบัติร้อยละ 80 โดยเน้นการปฏิบัติภาคสนามเพื่อศึกษาหมู่บ้านและชุมชน เป็นการฝึกปฏิบัติการวิจัยในพื้นที่ โดยบัณฑิตจะต้องมีเกรดเฉลี่ยสะสม 3.00 ขึ้นไป

2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1. เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินการกองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง ว่าบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุน 5 ข้อ ที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนดไว้หรือไม่

1.1 ชุมชนมีแหล่งเงินทุน(กู้) หมุนเวียนเพื่อการลงทุนเพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างงานสร้างรายได้หรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉิน และความจำเป็นเร่งด่วน และการนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิการที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชน

1.2 ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีความสามารถในการบริหารจัดการเงินกองทุนของตนเอง

1.3 เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพและส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1.4 กระตุ้นเศรษฐกิจระดับฐานรากของประเทศ และมีภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต

1.5 เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบวกที่ส่งผลดีในการดำเนินการกองทุนหมู่บ้าน และปัจจัยด้านลบที่ก่อให้เกิดปัญหา มีอะไรบ้าง

3. เพื่อให้การประเมินโครงการเป็นกระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กร เพื่อการเรียนรู้ซึ่งมีความเชื่อมโยงกันภายในชุมชนท้องถิ่นระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล และระดับประเทศ

4. เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทรรศนะของประชาชนพื้นที่เป้าหมาย (ใช้ บร.7) และเพื่อทราบข้อมูลระดับความเข้มแข็งของชุมชนตามตัวชี้วัดที่ทางกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองกำหนด (ใช้ บร.2)

3. กรอบความคิดทฤษฎี

กรอบความคิดทฤษฎีหรือค้นแบบทางความคิดที่ผู้วิจัยใช้ในการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการกำหนดตัวบ่งชี้หรือตัวแปร เพื่อการเก็บข้อมูลในการประเมินได้ใช้ “ตัวแบบความคิดเชิงระบบ” (System Model) เป็นตัวแบบหรือเครื่องมือในการวิเคราะห์และการประเมินประสิทธิภาพการบริหารการจัดการที่เหมาะสมที่สุด ซึ่งมององค์การในฐานะสิ่งมีชีวิตเป็นระบบเปิดเหมือนระบบกายวิภาคของสิ่งมีชีวิต (Anatomy) ซึ่งมีความคิดหลักคือ “พลัย์อ้อม

เกิดจากเหตุ” โดยใช้ต้นแบบทางความคิดเชิงระบบที่เรียกว่า ซิฟฟ์โมเดล (CIPP Model) เป็นแบบจำลองที่พัฒนาขึ้นมา เพื่อใช้ในการประเมินโครงการ นำเสนอเป็นครั้งแรก โดยสตัฟเฟิลบีม (D.L.Stufflebeam) และคณะ ตามที่ได้กำหนดไว้ในหลักสูตร ประกาศนียบัตรการจัดการ และการประเมินโครงการ โดยที่อักษร “CIPP มีความหมายดังนี้

- C ย่อมาจาก Context คือ บริบทของหน่วยระบบ
- I ย่อมาจาก Input คือ ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ
- P ย่อมาจาก Process คือ กระบวนการของหน่วยระบบ
- P ย่อมาจาก Product คือ ผลผลิตของหน่วยระบบ

ซิฟฟ์โมเดล เป็นรูปแบบการประเมินเพื่อการตัดสินใจ มีหลักการของการประเมินที่เป็นระบบ โดยมีการกำหนดขั้นตอนในการดำเนินการ ที่จะทำให้ได้สารสนเทศ เพื่อจะนำไปใช้ประกอบการพิจารณาการตัดสินใจที่เหมาะสม

สตัฟเฟิลบีม ได้จำแนกขั้นตอนของการประเมินเป็น 3 ขั้นตอน คือ

- ขั้นตอนที่ 1 กำหนดหรือระบุข้อมูลที่ต้องการ
- ขั้นตอนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์และจัดการสารสนเทศเพื่อนำเสนอผู้บริหาร

ในการปฏิบัติการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยใช้ซิฟฟ์โมเดล นั้น ต้องทำการประเมิน

1. ประเมินบริบทหรือสภาวะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นปัจจัยที่ช่วยให้การคาดการณ์ถึงผลของการดำเนินโครงการ
2. การประเมินตัวป้อนเข้า (Input Evaluation) โดยความสำเร็จของโครงการนั้นปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก กับวัตถุประสงค์ของโครงการจะต้องมีความสอดคล้องกัน
3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) นั้นสามารถเปลี่ยนแปลงได้ ถ้าค้นพบวิธีการที่ดีกว่า

4. การประเมินผลผลิตที่เกิดจากโครงการ (Product Evaluation) ที่สำคัญ คือ

- ผล
- ผลกระทบ
- ผลทางอ้อม

องค์ประกอบภายในของกองทุนหมู่บ้านในรูปแบบของ “ซิฟฟ์โมเดล” มีส่วนประกอบ ดังนี้

1. หน่วยระบบการบริหารจัดการ และแนะนำส่งเสริมผู้กู้

- 1.1 ปัจจัยนำเข้า

- นโยบายของรัฐบาล
- เงิน 1 ล้านบาท
- คณะกรรมการหมู่บ้าน
- เงินที่ผู้กู้ชำระคืน
- ผู้สมัครขอกู้
- อื่น ๆ เช่น นักศึกษาบัณฑิตและทุนสะสมของหมู่บ้าน

1.2 กระบวนการ

- การพิจารณาคัดเลือกผู้กู้
- การแนะนำวิธีทำธุรกิจ
- การรับชำระหนี้
- การทำบัญชี
- การช่วยหาตลาด
- กิจกรรมอื่น ๆ เช่น บทบาทของนักศึกษา

1.3 ผลผลิต

- จำนวนผู้ได้กู้
- ยอดเงินให้กู้
- กองทุนสะสม
- ชื่อเสียงของชุมชน
- อื่น ๆ เช่น นักศึกษาผ่านงาน

และกองทุนสะสมเป็นหน่วยระบบทุนสะสมของหมู่บ้าน

2. หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย

2.1 ปัจจัยนำเข้า

- เงินที่กู้มาได้
- เงินอื่น ๆ
- สถานที่และวัตถุดิบ
- เทคนิควิธีทำงาน
- กำลังทำงาน
- อื่น ๆ เช่น นักศึกษาผ่านงาน

2.2 กระบวนการ

- การทำกิจการถูกวิธี

- การหาตลาดที่ดี
- การหาวัตถุดิบที่ดี
- การทำบัญชี
- การวิเคราะห์ประเมิน
- กิจกรรมอื่น ๆ

2.3 ผลผลิต

- รายได้เป็นเงิน
- ผลเป็นสิ่งของ
- ผลเป็นชื่อเสียงที่ดี
- ผลเป็นความพอใจ
- อื่น ๆ เช่น นักศึกษาได้เรียนรู้ธุรกิจ

โดยมีทุนสะสมของเจ้าของกิจการ ที่ได้จากรายได้และเงินอื่น ๆ

ความเชื่อมโยงที่สำคัญระหว่างหน่วยระบบกองทุน และหน่วยระบบการดำเนินการ
ดำเนินกิจการของผู้ดูแลราย คือ

1. ช่วยหาตลาดจำหน่ายสินค้า
2. ช่วยหาวิธีแนะนำดำเนินการให้ได้ผลดี
3. ส่วนผู้ดูแลเมื่อดำเนินการได้ผลดี ส่งคืนเงินผู้พร้อมดอกเบี้ยให้กับกองทุน

บริบท (Context) หมายถึง บริบทของหน่วยระบบกองทุนหมู่บ้าน และหน่วยระบบของ
ผู้ดูแลราย เช่นสภาพภูมิประเทศและประชากรของชุมชน ตลอดจนสภาพเศรษฐกิจและนโยบาย
ของรัฐบาลเกี่ยวกับกองทุน

4. วิธีดำเนินการ

การดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิง
คุณภาพ โดยผู้วิจัย ได้เก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีการหลายอย่างประกอบกันตามลักษณะข้อมูล
ที่ต้องการ มีขั้นตอนการศึกษาดังนี้

1. การศึกษาจากเอกสาร เพื่อศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครง
การ การพัฒนาชุมชน การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การ
ปกครอง และวัฒนธรรมประเพณี การจัดการธุรกิจชุมชน กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่ง
ชาติ และกองทุนหมู่บ้านที่ผู้วิจัยปฏิบัติงาน โดยศึกษาจาก

- แบบเรียนรายวิชาการวิจัยชุมชนและการประเมินเพื่อพัฒนา

- วิทยานิพนธ์ต่างๆ ด้านการสร้างเสริมเข้มแข็งแก่ชุมชนและด้านการศึกษา
- หนังสือการวิจัยและการประเมินผลโครงการต่าง ๆ
- วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วารสาร แผ่นปลิว อื่น ๆ
- ข้อมูลของกองทุนหมู่บ้านต่าง ๆ เช่น บันทึกการประชุม ระเบียบต่าง ๆ ของกองทุน บัญชีต่าง ๆ สัญญาการกู้ยืมเงิน เป็นต้น เพื่อให้เข้าใจเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2. การศึกษาภาคสนาม โดยใช้วิธีการ ดังนี้

2.1 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non Participation Observation) เพื่อศึกษาเกี่ยวกับสภาพทั่วไป พฤติกรรมความเป็นอยู่ตลอดจนวิถีชีวิต และการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านในหมู่บ้านที่ผู้วิจัยปฏิบัติงาน

2.2 การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม และการร่วมประชาคมระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล และระดับอำเภอ

2.3 การสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลตามแบบ บร. 1 - บร. 12 โดยสัมภาษณ์จากประธานกองทุนหมู่บ้าน คณะกรรมการกองทุน สมาชิกกองทุนผู้กู้เงินกองทุน ผู้นำที่เป็นทางการ และผู้นำที่ไม่เป็นทางการ และประชาชนในหมู่บ้าน

3. ใช้ชีพม์โมเดล วิเคราะห์กองทุนหมู่บ้าน และกำหนดตัวชี้วัด และตัวแปรในการเก็บข้อมูล

4. ประมวลสังเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นที่จะต้องเขียนสารนิพนธ์

5. ลงมือเขียนสารนิพนธ์ตามแนวทางในชุดวิชาสารนิพนธ์

5. ผลที่คาดว่าจะได้รับการประเมินโครงการ

ผลการศึกษานี้จะ ได้ประโยชน์ดังนี้

1. กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีการพัฒนาการดำเนินงาน และการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์

2. นำผลของการประเมินโครงการไปใช้ปรับปรุงการดำเนินงาน และการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ บัณฑิตกองทุนมีความรู้ ความสามารถในการประเมินโครงการ การวางแผนการประเมิน การออกแบบการประเมิน และการเขียนรายงานการประเมินโครงการ เพื่อเป็นประสบการณ์จริงนำไปใช้ในการทำงาน และศึกษาค้นคว้าปริญญาโท สำหรับพัฒนาชุมชน และประเทศให้เข้มแข็งต่อไป

4. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และเมืองอัจฉริยะช่วยเพิ่มชุมชนมีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น ร่วมคิด ร่วมทำ จนสามารถร่วมกันแก้ปัญหาของชุมชนได้ ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง

5. ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เนื่องจากมีอาชีพ และรายได้ที่มั่นคงขึ้น จากการกู้เงินกองทุนหมู่บ้านไปประกอบอาชีพ

6. ผู้บริหารได้รับสารสนเทศสำคัญ ๆ เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจ และบุคลากรที่รับผิดชอบโครงการสามารถพัฒนาและปรับปรุงโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7. เพื่อทราบผลกระทบจาก โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ด้านความก้าวหน้า ผลลัพธ์ ปัญหาอุปสรรคของโครงการ

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ความนำ

ในบทนี้จะกล่าวถึงสาระความรู้ต่าง ๆ เพื่อแสดงให้เห็นถึงกรอบความคิด ทฤษฎีที่นำมาใช้ในการทำสารนิพนธ์ เกี่ยวกับการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยประมวลจากแนวคิด หรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลอื่น ๆ เพื่อแสดงว่าหลักวิชาด้านเนื้อหา สาระและหลักวิชาด้านเทคนิควิธีการประเมิน ที่นำมาใช้ในการประเมินครั้งนี้มีความถูกต้อง และมีความสมเหตุสมผลในทางวิชาการ โดยจะเสนอสาระความรู้ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติ พ.ศ. 2544

3. แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
4. แบบคำขอขึ้นทะเบียน และประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน
5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
7. หลักการประเมินโครงการ รูปแบบการประเมินแบบชีพท์โมเดล
8. การวิเคราะห์การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามโครงการเพิ่มประสิทธิภาพ

9. เอกสารหลักวิชาอื่น ๆ
 - 9.1 แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็ง
 - 9.2 แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชน
 - 9.3 แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำชุมชน
 - 9.4 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนา
 - 9.5 การทำงานแบบประชารัฐ : หัวใจสู่ความสำเร็จของกองทุนหมู่บ้านและชุมชน

เข้มแข็ง

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
 1. นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นนโยบายของรัฐบาล ซึ่งมี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี เป็นกองทุนที่เกิดขึ้นตามนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กองทุนละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่าย ตลอดจนบรรเทาเหตุฉุกเฉิน และความจำเป็นเร่งด่วนของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมทั้งการจะนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชน โดยเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยแบ่งออกเป็น 2 ระดับกองทุน คือ

1. กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เป็นกองทุนรวมในระดับชาติเพื่อจัดสรรให้แก่หมู่บ้านและชุมชนเมืองตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด

2. กองทุนหมู่บ้านเป็นกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชน เมื่อเริ่มก่อตั้งจะได้รับเงินอุดหนุนจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ หมู่บ้านและชุมชนละ 1 ล้านบาท เพื่อไปบริหารจัดการให้ประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนกู้ยืมตามประเภทและอัตราดอกเบี้ยต่ำ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด

1.2 หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

นโยบายดังกล่าวจะประสบความสำเร็จได้ ควรประกอบด้วยหลักสำคัญ 4 ประการ คือ

1. ความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ความสนใจ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง ในการเสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชน และท้องถิ่น

2. ความพร้อมในการบริหารจัดการเงินกองทุน ที่สอดคล้องและเกื้อกูลกัน ระหว่างกองทุนหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง กับกองทุนอื่น ๆ ที่หน่วยงานราชการจัดตั้งขึ้น

ความพร้อมของคณะกรรมการกองทุน ที่เน้นความพร้อมของบุคคลทั้งในด้านความรู้และประสบการณ์ในการบริหารจัดการกองทุน

3. การปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดิน ตามแนวทางให้หมู่บ้านเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาเชื่อมโยงการเรียนรู้ระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และประชาชนเน้นการกระจายอำนาจ และพัฒนาประชาธิปไตยให้ท้องถิ่น เพื่อเกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน

4. การติดตามและประเมินผล โดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุน ชุมชน เศรษฐกิจ สังคม และการพึ่งพาตนเอง เพื่อความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ โดยชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตตนเองด้วย “คุณค่า” และ “ภูมิปัญญา” ของตนเอง

1.3 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีดังนี้

1. เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชน ทั้งในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาโดยประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนของตนเอง
2. ส่งเสริมและพัฒนาให้หมู่บ้านและชุมชน มีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง
3. เพื่อให้โอกาสหมู่บ้านและชุมชน สร้างแหล่งเงินทุนหมุนเวียนอย่างยั่งยืน ในหมู่บ้านและชุมชน สำหรับการลงทุนเพื่อลดรายจ่าย และเพิ่มรายได้จากการสร้างงานพัฒนาอาชีพ อุตสาหกรรมครัวเรือน การลงทุนร่วมกันในลักษณะวิสาหกิจชุมชนและสวัสดิการที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้านและชุมชน
4. กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับจานล่างเพื่อให้เกิดผลกระทบต่อการเงินฟู เศรษฐกิจของประเทศ
5. เสริมสร้างศักยภาพ และความเข้มแข็งของหมู่บ้านและชุมชน เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันวิกฤตเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต

1.4 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีระเบียบที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544
3. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544
4. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544
5. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2544
6. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2545

ในการทำสารนิพนธ์ครั้งนี้ ผู้ทำสารนิพนธ์จะใช้แนวทางนโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ดังกล่าว เป็นหลักในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองด้วย

2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ประกอบด้วย 2 หมวด ดังนี้

หมวด 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ โดยมีชื่อย่อว่า กทบ. ประกอบด้วย

1. ประธาน คือ นายกรัฐมนตรี หรือ รองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธาน
2. รองประธานคนที่ 1 คือ รัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทย
3. รองประธานคนที่ 2 คือ รัฐมนตรีกระทรวงการคลัง
4. รองประธานคนที่ 3 คือ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นรองประธานคนที่ 3
5. กรรมการ คือ
 - 5.1. ผู้อำนวยการสำนักงานประมาณ
 - 5.2. เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
 - 5.3. ปลัดกระทรวงมหาดไทย
 - 5.4. ปลัดกระทรวงการคลัง
 - 5.5. ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
 - 5.6. ปลัดกระทรวงพาณิชย์
 - 5.7. ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม
 - 5.8. ปลัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม
 - 5.9. เลขาธิการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
 - 5.10. ผู้อำนวยการธนาคารออมสิน
 - 5.11. ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
 - 5.12. ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจำนวนไม่เกิน 10 คน
6. กรรมการและเลขานุการ คือ เลขาธิการนายกรัฐมนตรี
7. คณะกรรมการอาจแต่งตั้งกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ จำนวนไม่เกิน 4 คน
8. ให้มีที่ปรึกษาคณะกรรมการ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งโดยคำแนะนำของคณะกรรมการ จำนวนอย่างน้อย 3 คน แต่ไม่เกิน 7 คน

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละ 2 ปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้ในกรณีพ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระ หรือในกรณีที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้นในระหว่างที่กรรมการซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง ให้ผู้ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทน หรือเป็นกรรมการเพิ่มขึ้นอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งได้แต่งตั้งไว้แล้ว

เมื่อครบกำหนดวาระ 2 ปี หากยังไม่มีกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่ากรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

1. ครบวาระ 2 ปี
2. ตาย
3. ลาออก
4. เป็นบุคคลล้มละลาย
5. คณะรัฐมนตรีมีมติให้พ้นจากตำแหน่ง
6. เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
7. ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

การประชุมของคณะกรรมการ

1. ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดจึงจะครบองค์ประชุม

2. ถ้าประธานกรรมการ ไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้รองประธานกรรมการผู้มีอาวุโสตามลำดับเป็นประธานในที่ประชุม ถ้าไม่มีรองประธานกรรมการมาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

3. การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการ 1 คนให้มี 1 เสียงในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีก 1 เสียงเป็นเสียงชี้ขาด คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1. กำหนดนโยบาย การจัดตั้ง และแนวทางการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
2. กำหนดแผนการจัดหาเงินทุนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และแผนการจัดสรรให้แก่

กองทุน

3. จัดทำร่างกฎหมายเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติเสนอต่อคณะรัฐมนตรี

4. กำหนดแผนงานและออกระเบียบข้อบังคับและประกาศในการจัดตั้ง และแนวทางการบริหารงานกองทุน
 5. ออกระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน จัดหา และจัดสรรผลประโยชน์ของกองทุน
 6. ออกระเบียบเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและการบริหารกองทุน
 7. แต่งตั้งคณะกรรมการ คณะทำงานเพื่อดำเนินการตามระเบียบนี้
 8. ออกระเบียบ คำสั่ง และประกาศอื่น ๆ เพื่อปฏิบัติการตามระเบียบนี้
 9. เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานของสำนักงาน อาจมีคำสั่งให้ข้าราชการ หรือลูกจ้างของส่วนราชการ หรือคณะกรรมการอาจขอให้คณะรัฐมนตรีมีมติให้พนักงาน หรือลูกจ้างของรัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ไปช่วยปฏิบัติงานเป็นเจ้าหน้าที่ของสำนักงานได้ โดยถือว่าเป็นการปฏิบัติราชการหรือปฏิบัติงานตามปกติ โดยจะให้ไปช่วยปฏิบัติงานเต็มเวลา บางเวลาหรือนอกเวลาก็ได้ อีกทั้งอาจกำหนดค่าตอบแทนให้แก่ผู้ไปช่วยปฏิบัติงานด้วยก็ได้
 10. รายงานผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งฐานะการเงินของกองทุนให้คณะรัฐมนตรีทราบอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง
 11. ปฏิบัติหน้าที่อื่น หรือตามที่กฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการ หรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย
- การประชุมของคณะกรรมการ**
- ใช้ข้อบังคับการประชุมของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติมาใช้กับการประชุมและวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมอนุกรรมการ (ข้อ 9) เช่นเดียวกัน
- คณะกรรมการ ที่ปรึกษา และคณะอนุกรรมการที่ได้รับแต่งตั้ง ได้มีประชุมค่าตอบแทนตามอัตราที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาเบี้ยประชุมและค่าตอบแทนที่ปรึกษา ซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้ง พ.ศ. 2523 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยเบิกจ่ายจาก สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
- หมวด 2 สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ**
- สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ตั้งอยู่ที่สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
- สำนักงาน มีอำนาจ หน้าที่ ดังต่อไปนี้
1. ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ
 2. ปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการที่ปรึกษา คณะกรรมการและคณะอนุกรรมการ
 3. ศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการและของกองทุน

4. ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงการจัดตั้ง นโยบาย และแนวทางการบริหารกองทุน
5. ดำเนินการและประสานงานกับส่วนราชการและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมความพร้อม ในการจัดตั้งกองทุน และแนวทางการบริหารกองทุน
6. จัดให้มีหรือสนับสนุนให้มีการประชุมชี้แจง และฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกองทุน
7. พิจารณาเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการ ในการพิจารณาแผนการบริหารและจัดการกองทุน
8. ให้การสนับสนุน ปรึกษาหารือ และข้อเสนอแนะแก่คณะกรรมการ เกี่ยวกับนโยบาย ระเบียบ หลักเกณฑ์ การดำเนินงานกองทุน
9. ดำเนินการหรือมอบหมายให้หน่วยงานอื่น ๆ ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกองทุน และรายงานผลต่อคณะกรรมการดำเนินการในส่วนการบริหารกองทุน
10. รายงานผลปฏิบัติงานประจำปีของสำนักงานเสนอต่อคณะกรรมการ
11. ดำเนินการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

3. แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง

แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง หรือ กทบข.1 มีส่วนสำคัญในการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองต่าง ๆ เนื่องจากกระบวนการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นไปตามข้อที่ 41 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 กล่าวไว้

1. จะต้องมิใช่ครัวเรือนสามในสี่ของครัวเรือนทั้งหมดเข้าร่วมประชุม
2. การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้เป็นไปตามมติที่ประชุม สำหรับคุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นไปตาม ข้อ 17 ของระเบียบคณะกรรมการ ว่าด้วยการจัดตั้ง และบริหารกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ดังนี้
 1. เป็นผู้มิใช่ชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน และอาศัยอยู่ในหมู่บ้านติดต่อกัน เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 2 ปี ก่อนวันที่ได้รับคัดเลือกเป็นกรรมการกองทุน
 2. เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ โดยมีอายุ 20 ปีบริบูรณ์
 3. ปฏิบัติตนอยู่ในหลักศาสนา มีความรับผิดชอบ เสียสละ มีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ไม่ติดการพนัน ไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเสพติด และไม่มีประวัติเสียทางการเงินตลอดจนยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย
 4. ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย คนไร้ความสามารถ หรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

5. ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกเว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท

6. ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดว่ามีความผิด แต่รอการกำหนดโทษ หรือรอการลงโทษในความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ หรือความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ยกเว้นความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์และความผิดฐานบุกรุก

7. ไม่เคยถูกให้ออก ปลดออก หรือไล่ออกจากราชการ องค์กรอิสระ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ เพราะทุจริตต่อหน้าที่ หรือสร้างความเสียหายอย่างร้ายแรงแก่ทางราชการ องค์กร หรือหน่วยงานที่สังกัด

8. ไม่เป็นผู้ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่เสียสิทธิตามมาตรา 68 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 คือ

บุคคลซึ่งไม่ไปเลือกตั้งโดยไม่แจ้งเหตุอันสมควร ที่ทำให้ไม่อาจไปเลือกตั้งย่อมเสียสิทธิตามที่กฎหมายบัญญัติ

9. ไม่เป็นผู้เคยพ้นจากตำแหน่งคณะกรรมการกองทุนตามข้อ 20(3)และ(4) คือ

ข้อ 20 (3) คณะกรรมการกองทุนมีมติให้ออกด้วยคะแนนเสียงเกินกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนกรรมการกองทุนทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

ข้อ 20 (4) ที่ประชุมมีมติให้ออกด้วยคะแนนเสียงเกินกว่า 2 ใน 3 ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด

4. แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง หรือ กทบข.2 เป็นแบบการขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ประเมินความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมทั้งให้ข้อมูลรายละเอียดตามความเป็นจริง สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ไว้ใช้ในการกำหนดนโยบายและแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้มีความเจริญก้าวหน้าทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม

สำหรับหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะต้องมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชน ทั้งความพร้อมของคน ครอบครัว การควบคุมดูแลตนเองในหมู่บ้านและชุมชน ความสนใจและการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชน

2. ความพร้อมของคณะกรรมการกองทุน ที่เน้นความพร้อมของบุคคล ทั้งในด้านความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในการบริหารจัดการกองทุน เช่นกลุ่มออมทรัพย์ธนาคารหมู่บ้าน กองทุนอาชีพ กองทุนสวัสดิการ เป็นต้น

3. ความพร้อมของระบบการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานของคณะกรรมการ กองทุนโดยสมาชิกกองทุน

4. ความพร้อมของการบริหารจัดการ ที่สอดคล้องและเกื้อกูลกัน ระหว่างกองทุนหมู่บ้าน หรือชุมชนเมืองกับกองทุนอื่น ๆ ที่หน่วยราชการจัดตั้งขึ้นในหมู่บ้าน หรือชุมชนเมือง

5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านชุมชนเมือง

ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน โนนตะโก หมู่ที่ 6 ตำบลกุดจิก อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา มีดังต่อไปนี้

1. ที่ตั้งของกองทุน

ศูนย์สาธารณสุขมูลฐาน (ศูนย์ ศสมช.) หมู่บ้านโนนตะโก หมู่ที่ 6 ตำบลกุดจิก อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา 30380

2. วัตถุประสงค์ ในการจัดตั้งกองทุน

- 2.1 เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้กับสมาชิก
- 2.2 เพื่อส่งเสริมการออมทรัพย์ด้วยวิธีการถือหุ้น การฝากเงินสั่งจะและเงินรับฝาก
- 2.3 เพื่อให้บริการเงินกู้แก่สมาชิก
- 2.4 เพื่อพัฒนาจิตใจสมาชิกให้เป็นคนดี มีคุณธรรม 4 ประการ คือ
 - เป็นคนมีความซื่อสัตย์
 - เป็นคนไม่เห็นแก่ตัว
 - เป็นคนไม่มัวเมาในสิ่งอบายมุข
 - เป็นคนรู้รักสามัคคี

3. แหล่งที่มาของกองทุน ประกอบด้วยเงินและทรัพย์สิน ดังนี้

- 3.1 เงินที่ได้รับจัดสรรจากคณะกรรมการ
- 3.2 เงินกู้ยืม
- 3.3 ดอกผลหรือผลประโยชน์ใด ๆ ที่เกิดขึ้นจากเงินกองทุน
- 3.4 เงินฝากสั่งจะและเงินรับฝาก
- 3.5 เงินค่าหุ้น
- 3.6 เงินสมทบจากกลุ่มหรือองค์กรสมาชิก

4. คุณสมบัติของสมาชิก

- 4.1 เป็นผู้ที่พักอาศัยหรือพักอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน โนนตะโก เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี ก่อนการจัดตั้งกองทุน
- 4.2 เป็นผู้ที่มีสัญชาติไทย มีความรู้ ความเข้าใจ เห็นชอบด้วยหลักการของกองทุน

ใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของกองทุน

4.3 เป็นผู้พร้อมที่จะปฏิบัติตามระเบียบของกองทุน

4.4 เป็นผู้ที่คณะกรรมการกองทุน ได้มีมติเห็นชอบให้เข้าเป็นสมาชิก

4.5 อุดหนุน เสียสละ และเห็นแก่ประโยชน์ของกองทุนเป็นสำคัญ

5. การสมัครเข้าเป็นสมาชิก

5.1 ยื่นคำขอสมัครเป็นสมาชิกของกองทุนได้ที่คณะกรรมการกองทุน

5.2 ผู้มีคุณสมบัติครบถ้วนตามข้อบังคับของกองทุนสามารถยื่นความจำนงหรือสมัครเข้าเป็นสมาชิกของกองทุนได้เดือนละ 1 ครั้ง โดยสามารถสมัครเป็นสมาชิกได้ทั้งในลักษณะปัจเจกบุคคล และกลุ่ม หรือองค์กรชุมชนแล้วแต่ความสมัครใจของผู้สมัครสมาชิก

5.3 คณะกรรมการกองทุน เป็นผู้พิจารณาว่าจะรับบุคคลหนึ่งบุคคลใด เข้าเป็นสมาชิกโดยชอบธรรม

5.4 เมื่อคณะกรรมการกองทุน พิจารณาคุณสมบัติตามข้อบังคับของกองทุน และเห็นสมควรรับบุคคลใดเข้าเป็นสมาชิก จะแจ้งบุคคลนั้นให้ชำระค่าธรรมเนียมแรกเข้า ค่าหุ้น และเงินฝากตั้งจะ

6. การพ้นสภาพจากการเป็นสมาชิก ตามเหตุต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

6.1 ตาย

6.2 ลาออกและได้รับอนุมัติให้ลาออกจากคณะกรรมการกองทุน

6.3 วิกลจริต จิตฟั่นเฟือน หรือถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ

6.4 ที่ประชุมใหญ่สมาชิกมีมติให้ออก ด้วยคะแนนเสียง 2 ใน 3 ของผู้เข้าร่วมประชุม

6.5 จงใจฝ่าฝืนระเบียบของกองทุน หรือแสดงตนเป็นประปักษ์ หรือไม่ให้ความช่วยเหลือ หรือร่วมมือกับกองทุนไม่ว่าด้วยประการใด

6.6 จงใจบิดเบือนความจริงอันควรแจ้งให้ทราบในใบสมัครสมาชิก

6.7 นำทรัพย์สินของกองทุนไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ที่ได้รับไว้

6.8 มีลักษณะและหรือคุณสมบัติไม่ตรงตามข้อบังคับของกองทุนกำหนด

6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การพิจารณาเงินกู้ให้กับผู้กู้นั้น คณะกรรมการจะต้องดำเนินการตามหมวด 7 ว่าด้วยการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. สมาชิกทั้งที่เป็นกลุ่ม องค์กรชุมชน หรือปัจเจกบุคคล ในหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองที่ประสงค์จะขอกู้เงินจากกองทุนต้องจัดทำคำขอกู้โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินอย่างชัดเจน

โดยยื่นคำขอกู้ต่อคณะกรรมการกองทุนให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด

2. คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจในการอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งไม่เกิน 20,000 บาทในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนมีมติเห็นควรอนุมัติเงินกู้รายใดเกินกว่า 20,000 บาท ให้คณะกรรมการกองทุนเรียกประชุมสมาชิกเพื่อพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาด แต่การอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งต้องไม่เกิน 50,000 บาท

3. คณะกรรมการกองทุนต้องบันทึกความเห็น ในแบบคำขอกู้ยืมเงิน เมื่อมีมติอนุมัติเงินกู้ยืมตามคำขอทั้งหมด หรือบางส่วน พร้อมส่งสำเนาแบบคำขอกู้ยืมเงินตลอดจนเงื่อนไข และรายละเอียดในการอนุมัติเงินกู้ แจ้งให้ผู้ขอกู้และธนาคารรับทราบโดยเร็ว และแต่งตั้งผู้แทนกรรมการกองทุนอย่างน้อย 2 คน เป็นผู้แทนคณะกรรมการกองทุนในการทำสัญญากู้ยืมเงินกับผู้ขอกู้ที่ได้รับอนุมัติเงินกู้ และผู้กู้ต้องเปิดบัญชีออมทรัพย์กับธนาคาร พร้อมทั้งแจ้งหมายเลขบัญชีออมทรัพย์ให้คณะกรรมการกองทุนรับทราบ ธนาคารจะทำหน้าที่โอนเงินเข้าบัญชีผู้กู้ ที่ผ่านการพิจารณาอนุมัติ

4. คณะกรรมการกองทุนอาจเรียกหลักประกันเงินกู้ เป็นบุคคล หรือทรัพย์สินตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด

5. การกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนเงินฝากและเงินกู้ ให้คณะกรรมการกองทุนกำหนดเป็นอัตราที่แน่นอนตามความเห็นชอบจากการประชุมสมาชิกกองทุน โดยคำนึงถึงจรรยาบรรณ และสภาพเศรษฐกิจและสังคม ในหมู่บ้านและชุมชนเมือง และปิดประกาศอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนอย่างเปิดเผย

6. การกำหนดระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ พิจารณาตามความเหมาะสม แห่งสัญญาเงินกู้แต่ละราย โดยต้องชำระให้เสร็จสิ้นภายในกำหนดระยะเวลาไม่เกิน 1 ปีนับแต่วันที่ทำสัญญา และผู้กู้ต้องนำเงินไปส่งคืนที่ธนาคาร และนำหลักฐานการชำระคืนเงินกู้ไปมอบให้คณะกรรมการกองทุนเพื่อเป็นหลักฐานในการจัดทำบัญชี หรือดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง

7. ในกรณีที่ผู้กู้ไม่ชำระคืนเงินกู้ พร้อมดอกเบี้ยตามสัญญา ให้ผู้กู้เสียค่าปรับตามระเบียบหรือข้อบังคับที่กองทุนกำหนดในจำนวนเงินที่ขาดหรือค้างชำระ เว้นแต่ผู้กู้ได้รับอนุญาตให้ผ่อนผันการชำระหนี้ เมื่อมีเหตุอันสมควร คณะกรรมการกองทุนอาจพิจารณายกเลิกหรือปรับลดเบี้ยปรับให้แก่ผู้กู้รายหนึ่งรายใดได้ โดยความเห็นชอบจากการประชุมสมาชิกด้วยมติคะแนนเสียงเกินกึ่งหนึ่ง หรือดำเนินการตามระเบียบที่กองทุนกำหนด

8. ในกรณีที่ผู้กู้มิได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ในการขอกู้ยืมเงิน โดยปราศจากเหตุผลอันสมควร ให้คณะกรรมการกองทุนมีอำนาจยกเลิกสัญญาและเรียกคืนเงินกู้ พร้อมดอกเบี้ย หรือ

คำตอบแทนที่ค้างชำระคืนได้เต็มจำนวน โดยทันที และเรียกประชุมสมาชิกกองทุนเพื่อลงมติให้ผู้กู้ ซึ่งนำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ พ้นจากการเป็นสมาชิกกองทุนในระยะเวลา 30 วัน หลังจากวัน ยกเลิกสัญญา และห้ามมิให้สมัครเข้าเป็นสมาชิกของกองทุนเป็นระยะเวลา 2 ปี

กรณีกองทุนหมู่บ้านโนนตะโก หมู่ที่ 6 ตำบลกุดจิก อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา มีเกณฑ์สำหรับการพิจารณาเงินกู้ โดยสมาชิกสามารถยื่นขอกู้เงินต่อคณะกรรมการกองทุนเพื่อนำ ไปใช้จ่ายในกิจกรรม ดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาอาชีพ
2. การสร้างงาน
3. การสร้างแล/หรือ เพิ่มรายได้
4. ลดรายจ่าย
5. บรรเทาเหตุฉุกเฉิน และความจำเป็นเร่งด่วน

สมาชิกที่ประสงค์จะขอกู้เงิน จะต้องทำโครงการเพื่อขอกู้เงินจากคณะกรรมการกองทุน โดยระบุวัตถุประสงค์ ในการกู้ยืมเงินและ โครงการต้องสามารถดำเนินการได้จริง และการขอกู้เงิน เพื่อการพัฒนาอาชีพ การสร้างงาน การสร้าง และ/หรือ เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย กู้ได้ไม่เกิน 20,000 บาท ต่อสมาชิก 1 คน

ในกรณีคณะกรรมการกองทุนมีมติเห็นควรอนุมัติเงินกู้รายใดเกินกว่า 20,000 บาท คณะ กรรมการจะเรียกประชุมสมาชิก เพื่อให้สมาชิกพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาด แต่ทั้งนี้การอนุมัติเงินกู้ราย หนึ่งต้องไม่เกิน 50,000 บาท

โครงการที่สมาชิกยื่นขอกู้เพื่อบรรเทาเหตุฉุกเฉิน และความจำเป็นเร่งด่วนต้องเป็นการกู้ เฉพาะกรณีเพื่อการอันจำเป็น หรือมีประโยชน์ตามที่คณะกรรมการกองทุนเห็นสมควร แต่จะให้ เงินกู้เพื่อการฟุ่มเฟือย หรือการเก็งกำไรไม่ได้ ในวงเงินรายละไม่เกิน 4,000 บาท

สมาชิกจะต้องดำเนินการตามโครงการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ และจัดทำรายงาน ความก้าวหน้าตามแบบรายงานที่คณะกรรมการกองทุนกำหนด

การทำสัญญาเงินกู้ทุกประเภทต้องมีการทำสัญญาไว้กับคณะกรรมการกองทุน ตามแบบ และเงื่อนไขที่กำหนด

หลักประกันเงินกู้ มีข้อกำหนดดังนี้

1. การกู้ทุกประเภทจะต้องมีบุคคลค้ำประกันจำนวน 2 คน เป็นสมาชิกกองทุน หรือไม่ เป็นสมาชิกกองทุนก็ได้ และต้องมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้าน และต้องอาศัยอยู่ในหมู่บ้านโนนตะโก เกิน 2 ปีขึ้นไป

2. ในการทำสัญญาเงินกู้ ผู้กู้จะต้องให้ทายาทโดยสายเลือดที่ถูกต้องตามกฎหมายเช่น พ่อ แม่ สามี ภรรยา บุตร พี่หรือน้อง ลงนามร่วมเป็นผู้กู้ด้วยทุกครั้ง จำนวน 3 คน

การชำระคืนเงินกู้ กำหนดไว้ดังนี้

1. เงินกู้เพื่อการพัฒนาอาชีพ การสร้างงาน การสร้าง และ/หรือ เพิ่มรายได้ลดรายจ่ายให้ ผู้กู้ส่งคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ย ภายใน 1 ปี หรือผ่อนชำระเป็นงวด ๆ ก็ได้

2. เงินกู้เพื่อบรรเทาเหตุฉุกเฉิน และความจำเป็นเร่งด่วน ให้ผู้กู้ส่งคืนเงินเต็มจำนวนพร้อม ดอกเบี้ยภายในระยะเวลาไม่เกิน 4 เดือน

อัตราดอกเบี้ย

1. อัตราดอกเบี้ยเงินกู้เพื่อการพัฒนาอาชีพ การสร้างงาน การสร้าง และ/หรือ เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ร้อยละ 5 บาทต่อปี

2. อัตราดอกเบี้ยเงินกู้เพื่อบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน ร้อยละ บาทต่อเดือน

ค่าปรับ

ในกรณีผู้กู้ผิดสัญญาเงินกู้ต้องเสียค่าปรับในอัตราร้อยละ 3 บาท ต่อวัน เว้นแต่ผู้กู้ได้รับ อนุญาตให้ผ่อนผันการชำระหนี้จากกรรมการกองทุนก่อนถึงวันกำหนด 15 วัน

7. หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบชีพพีโมเดล

7.1. รูปแบบการประเมินแบบชีพพีโมเดล

จำเนียร สุขหลายและคณะ ได้สรุป “รูปแบบการประเมินแบบชีพพีโมเดล”ในหนังสือ รวบรวมบทความทางการประเมิน โครงการ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์,(บรรณาธิการ), 2544 : 221 – 233) ดังนี้

D.L. Stuffiebeam และคนอื่น ๆ (PDK, 1977, P.261 – 265) ได้เสนอแบบจำลอง CIPP เพื่อ การประเมินผลโครงการ

รูปแบบของการประเมินโดยใช้หลักของเหตุผลทั่ว ๆ ไป อธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างการประเมินกับการตัดสินใจ และแสดงให้เห็นถึงว่ากระบวนการประเมินใด ๆ ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้ คือ

1. ขั้นของการวิเคราะห์กิจกรรมและข้อมูลที่จะประเมิน เพื่อสนองความต้องการ ของผู้ตัดสินใจ

2. ขั้นของการรวบรวมสารสนเทศ (Information) ที่ต้องการ

3. ขั้นของการเสนอสารสนเทศให้แก่ผู้ตัดสินใจ

ด้วยวิธีการดังกล่าวนี้ เชื่อว่าการตัดสินใจนั้น จะ เป็นไปด้วยความสมเหตุสมผลในการบรรลุ เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

สตฟเฟิลบีม ได้ให้ความหมายของการประเมินว่า “เป็นกระบวนการของการวิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจทางเลือกต่าง ๆ ที่มีอยู่”

แบบจำลองซิปจะประเมินในด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ

1. การประเมินบริบทหรือสภาวะแวดล้อม การประเมินสภาวะแวดล้อมเป็นรูปแบบพื้นฐานของการประเมินโดยทั่ว ๆ ไป เป็นการประเมินเพื่อให้ได้มาซึ่งเหตุผล เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยจะเน้นในด้านความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ความต้องการ และเงื่อนไขที่เป็นจริงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม นอกจากนี้ ยังช่วยในการวินิจฉัยปัญหา เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่จะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ การประเมินสภาวะแวดล้อมนี้มีลักษณะเด่น ๆ ที่สำคัญมากมาย จัดเป็นการวิเคราะห์ขนาดใหญ่เป็นตัวกำหนดขอบเขตของการประเมิน การบรรยายและการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมนอกจากนี้ ยังช่วยให้ทราบถึงตัวแปรที่เกี่ยวข้องและมีความสำคัญสำหรับการบรรลุเป้าหมายการประเมิน สภาวะแวดล้อมทำให้ได้มาซึ่งการเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์ โดยอาศัยการวินิจฉัย และการจัดเรียงลำดับปัญหาให้สอดคล้องกับความต้องการของที่ประชุมและสถานการณ์

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้างเพื่อกำหนดรูปแบบของโครงการ เป็นการจัดหาข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจความเหมาะสมของแผนงานต่าง ๆ ที่จัดขึ้น โดยดูว่า ข้อมูลนั้นจะมีส่วนช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายของโครงการหรือไม่ ซึ่งมักจะประเมินในด้านต่าง ๆ คือ

1. ความสามารถของหน่วยงานหรือตัวแทนในการจัดโครงการ
2. บุทธวิธีที่ใช้ในการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ
3. การได้รับความช่วยเหลือในด้านต่างๆซึ่งจะช่วยให้โครงการดำเนินไปได้ เช่น หน่วยงานที่จะช่วยเหลือ เวลา เงินทุน อาคารสถานที่ อุปกรณ์ เครื่องมือ

3. การประเมินกระบวนการ เป็นการตัดสินใจในด้านการประยุกต์ใช้ เพื่อควบคุมการดำเนินการของโครงการ เมื่อแผนดำเนินการได้รับการอนุมัติและลงมือทำ การประเมินกระบวนการจำเป็นต้องได้รับการเตรียมการเพื่อใช้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) แก่ผู้รับผิดชอบและผู้ดำเนินการทุกลำดับชั้น การประเมินกระบวนการมีวัตถุประสงค์ใหญ่อยู่ 3 ประการ คือ

1. เพื่อหาและทำนายข้อบกพร่องของกระบวนการหรือการดำเนินการตามขั้นตอนที่วางไว้

2. เพื่อรวบรวมสารสนเทศสำหรับผู้ตัดสินใจวางแผนงาน

3. เพื่อเป็นรายงานสะสมถึงการปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

ส่วนประกอบที่เป็นหัวใจสำคัญของการประเมินกระบวนการ มี 4 อย่าง คือ

1. การจัดทำนักประเมินกระบวนการเต็มเวลา
2. เครื่องมือที่เป็นสื่อในการบรรยายกระบวนการ
3. การร่วมประชุมอย่างสม่ำเสมอระหว่างนักประเมินกระบวนการ และบุคลากรในโครงการ หรือในแผนงานเอง

4. การปรับปรุงโครงร่างการประเมินอยู่เป็นนิจสิน

4. การประเมินผลผลิต จะช่วยในการตัดสินใจเพื่อตัดสินใจและดูแลผลสำเร็จของโครงการ มีจุดหมายเพื่อวัดและแปลความหมายของความสำเร็จไม่เฉพาะเมื่อสิ้นสุดวัฏจักรของโครงการเท่านั้น แต่ยังคงมีความจำเป็นยิ่งในระหว่างการปฏิบัติตามโครงการด้วย

ระเบียบวิธีทั่ว ๆ ไปของการประเมินผลผลิต จะรวมถึงสิ่งต่อไปนี้เข้าไว้ด้วยกัน คือ การดูว่าการกำหนดวัตถุประสงค์นั้นนำไปใช้ได้หรือไม่ เหนือกว่าในการวัดที่สัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรมคืออะไรเปรียบเทียบผลที่วัดมาได้กับมาตรฐานสัมบูรณ์หรือมาตรฐานสัมพัทธ์ที่กำหนดไว้ก่อนและทำการแปลความหมายถึงเหตุของสิ่งที่เกิดขึ้น โดยอาศัยรายงานจากการประเมินสถานะแวดล้อม ปัจจัยและกระบวนการร่วมด้วย

การนำเอาแบบจำลองชีพฟ้าไปใช้ประเมินทำได้ในโครงการ 3 ลักษณะ คือ

1. จัดหาโครงการศึกษาให้ประจักษ์ว่ามีปัญหาอะไรที่น่าจะทำ
2. โครงการที่มีอยู่แต่ยังไม่ได้ลงมือดำเนินการ
3. โครงการในระหว่างที่กำลังดำเนินการ

7.2. (เขาวดี ราชัยกุลวิบูลย์ศรี, 2541:46 – 60) แนวคิดและ โมเดลชีพฟ้าของสตัฟเฟิลบีมได้ อธิบายถึง “การประเมิน” ไว้ดังนี้ การประเมิน คือ กระบวนการของการระบุหรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการ รวมถึงการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลที่จัดเก็บมาแล้วนั้น มาจัดทำให้เกิดเป็นสารสนเทศที่มีประโยชน์ เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการประกอบการตัดสินใจต่อไป

แนวคิดของสตัฟเฟิลบีม มีลักษณะที่จะแบ่งแยกบทบาทของการทำงาน ระหว่างฝ่ายประเมิน กับฝ่ายบริหารออกจากกันอย่างเด่นชัด กล่าวคือ ฝ่ายประเมินมีหน้าที่ระบุ จัดหา และนำเสนอสารสนเทศให้กับฝ่ายบริหาร ส่วนฝ่ายบริหารมีหน้าที่เรียกหา และนำผลการประเมินที่ได้นั้นไปใช้ประกอบการตัดสินใจ เพื่อดำเนินกิจกรรมใด ๆ ที่เกี่ยวข้องตามควรแก่กรณี

การประเมินตามโมเดลของสตัฟเฟิลบีมนั้น สามารถสรุปการประเมินเป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. กำหนด หรือระบุ และบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการ
2. จัดเก็บรวบรวมข้อมูล

3. วิเคราะห์และจัดสรรสนเทศ เพื่อนำเสนอฝ่ายบริหาร

ประเภทของการประเมิน

สตีฟเฟิลบีม และคณะ ได้แบ่งการประเมินออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. การประเมินบริบทหรือสภาวะแวดล้อม เป็นการประเมินก่อนที่จะลงมือ ดำเนินการ โครงการใด ๆ มีจุดมุ่งหมายเพื่อเพื่อกำหนดหลักการและเหตุผล รวมทั้งเพื่อพิจารณาความจำเป็น ที่จะต้องจัดทำโครงการดังกล่าวการชี้ประเด็นปัญหา ตลอดจนการพิจารณาความเหมาะสมของเป้าหมายของโครงการ

2. การประเมินตัวป้อนเข้า เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาถึงความเหมาะสม ความเพียงพอ ของทรัพยากรที่จะใช้ในการดำเนินโครงการ ตลอดจนเทคโนโลยี และแผนของการดำเนินงาน

3. การประเมินกระบวนการ ส่วนนี้เป็นการประเมินเพื่อ

3.1 หาข้อบกพร่องของการดำเนินโครงการ เพื่อทำการแก้ไขให้สอดคล้องกับ ข้อบกพร่องนั้น ๆ

3.2 หาข้อมูลประกอบการตัดสินใจที่จะสั่งการเพื่อการพัฒนางานต่าง ๆ

3.3 บันทึกภาวะของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นไว้เป็นหลักฐาน

4. การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้น จากการทำ โครงการ กับเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้แต่ต้น รวมทั้งการพิจารณาใน ประเด็นของการยุบ เลิกขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ

การจัดประเภทของการประเมินดังกล่าว แสดงถึงการประเมินที่พยายามให้ครอบคลุม กระบวนการทำงานในทุก ๆ ขั้นตอน ตามแนวคิดที่รู้จักกันดีในนามว่า “CIPP”

สิ่งที่ควบคู่กับการประเมินทั้ง 4 ประเภทข้างต้น ได้แก่ การตัดสินใจเพื่одำเนินการใด ๆ ซึ่งสามารถจะแบ่งออกได้อีก 4 ประเภทเช่นกัน คือ

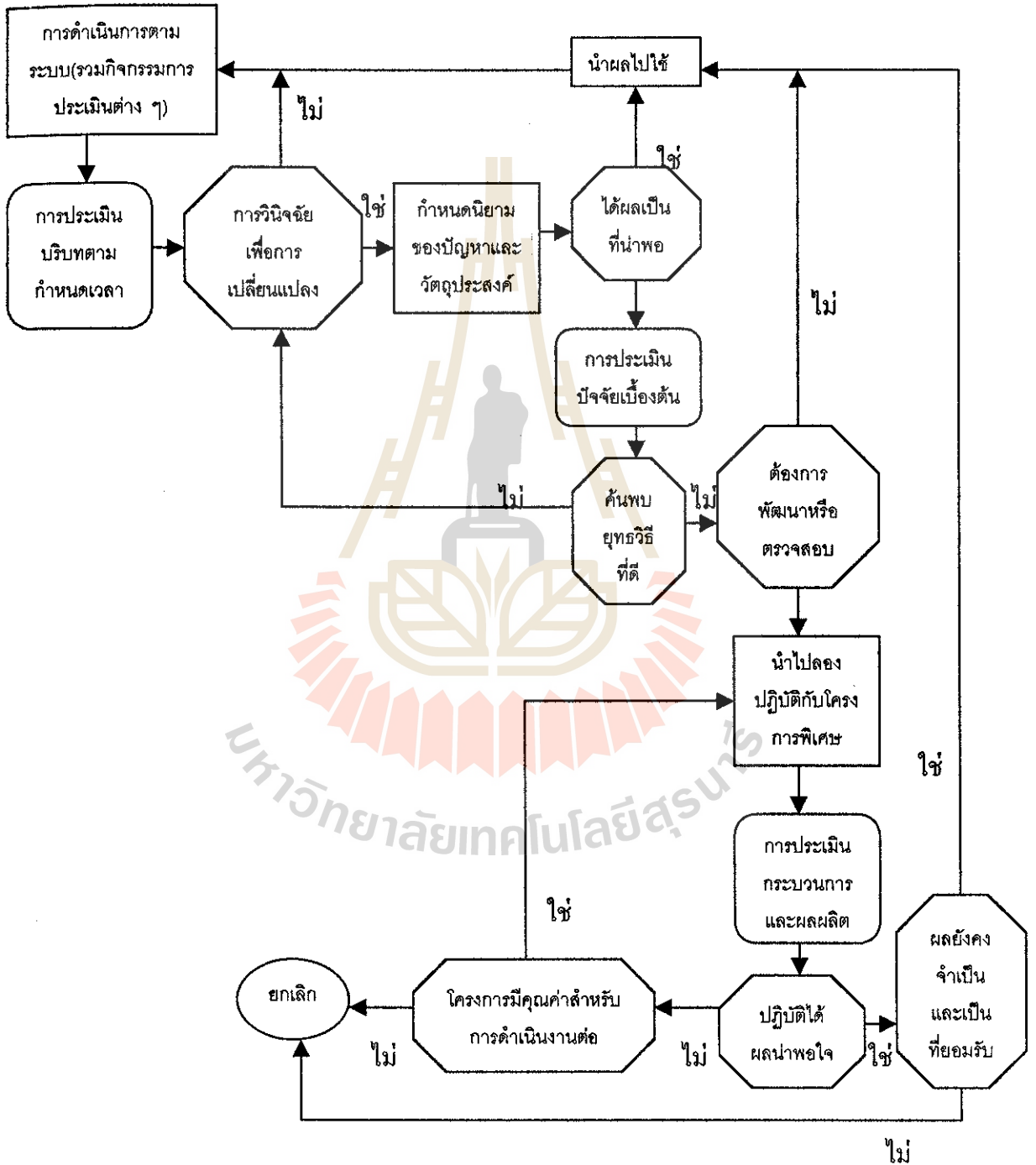
1. การตัดสินใจเพื่อการวางแผนเป็นการตัดสินใจที่อาศัยการประเมินสภาวะแวดล้อม มี ิบบทบาทสำคัญ คือ การกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องกับแผนในการดำเนินงาน

2. การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการเป็นการตัดสินใจที่อาศัยการประเมิน ตัวป้อน มีบทบาทสำคัญ คือ การกำหนดโครงสร้างของแผนงาน และขั้นตอนการทำงานต่าง ๆ ของ โครงการ

3. การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติเป็นการตัดสินใจที่อาศัยการประเมินกระบวนการ มีบทบาทสำคัญ คือ ควบคุมการทำงานให้เป็นไปตามแผนที่กำหนด และเพื่อปรับปรุงแก้ไข แนวทางการทำงานให้ได้ผลดีที่สุด

4. การตัดสินใจเพื่อการทบทวนโครงการเป็นการตัดสินใจที่อาศัยผลจากการประเมินที่

เกิดขึ้น มีบทบาทหลัก คือการตัดสินใจเกี่ยวกับการยุติ ล้มเลิก หรือขยายโครงการในช่วงเวลาต่อไป แนวคิดและรูปแบบการประเมินของสตีฟเฟิลบีม นับว่าเป็นต้นแบบของการประเมินอย่างมีระบบ ดังจะพิจารณาได้จากโมเดลการประเมินที่แสดงถึงการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และมีการปรับปรุงตัดสินใจผลทุกขั้นตอน เป็นกระบวนการประเมินที่มีประสิทธิภาพ ดังนี้

แผนภาพที่ 2.1 โมเดลชิปในการประเมินและปรับปรุงระบบ

ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้กรอบความคิด ทฤษฎีในการประเมิน โดยใช้รูปแบบของการประเมินแบบ ชิพพ์โมเดล ดังกล่าว

8. การวิเคราะห์การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตามโครงการเพิ่มประสิทธิภาพ

ตามที่รัฐบาลมีนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเพื่อให้นโยบาย ดังกล่าวบรรลุเป้าหมายจึงได้อนุมัติงบประมาณให้ดำเนินโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองขึ้น เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนากองทุน ไปสู่ความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน โดยให้ทุนการศึกษาแก่บัณฑิตเพื่อการศึกษา หลักสูตรการจัดการ และการประเมินโครงการซึ่งเป็นหลักสูตรที่กำหนดการศึกษา เกี่ยวกับการ ปฏิบัติจริงในพื้นที่หมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยกำหนดให้นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นกิจกรรมหลักของการศึกษา ซึ่งเนื้อหาหลักสูตรจะมุ่งเน้นเกี่ยวกับ การบริหารจัดการ การเงิน การบัญชี การจัดทำโครงการ การวิเคราะห์โครงการ การวิจัย และการประเมินผลโครงการ การ ออกแบบผลิตภัณฑ์และการตลาด รวมทั้งการเรียนรู้ชุมชน การประเมินผลและการพัฒนาชุมชนที่ ใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือ โดยมีวัตถุประสงค์ คือ

1. เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้พึ่งตนเอง ได้อย่างยั่งยืน โดยกระบวนการการศึกษาของบัณฑิต เพื่อเข้าไปช่วยเหลือส่งเสริมการพัฒนาและ ติดตามประเมินผลวิจัยนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ
2. เพื่อสร้างรายได้ สร้างโอกาสสำหรับบัณฑิตว่างงาน โดยเฉพาะบัณฑิตในหมู่บ้าน ชนบท
3. เพื่อสร้างศักยภาพและยกระดับการศึกษาของบัณฑิตให้มีทักษะในการบริหารจัดการซึ่ง เป็นการพัฒนารัพยากรรมนุษย์อีกทางหนึ่ง
4. เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมทั้งข้อมูลของหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

ระยะเวลาในการดำเนินการ 1 ปี เพื่อช่วยดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุน ให้เกิด ประสิทธิภาพ ติดตามประเมินผลนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองอย่างเป็นระบบ และต่อ เนื่อง วิจัยผลการดำเนินงานนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และให้คำปรึกษาสมาชิกกองทุนในการจัดกิจกรรมโครงการและแผนการใช้เงินกู้ และรายงานผลการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง เพื่อนำปัญหามาปรับปรุงแก้ไข และต้องรายงานการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เสนอต่อ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ความสำเร็จของโครงการ คือ จำนวนเงิน 1 ล้านบาทยังคงอยู่ บัณฑิตที่ว่างงานมีรายได้ และจบหลักสูตรการศึกษาระดับประกาศนียบัตร สาขาการบริหารจัดการโครงการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง มีการบริหารจัดการกองทุนที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น มีกระบวนการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการ การติดตามประเมินผลและส่งเสริมการพัฒนานโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งเป็นการสร้างเสริมกิจกรรมของนโยบายที่มีอยู่ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1. เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ว่าบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุน 5 ข้อ ที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนดไว้หรือไม่
2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบวกที่ส่งผลดีในการดำเนินการของกองทุนหมู่บ้าน และปัจจัยด้านลบที่ก่อให้เกิดปัญหา
3. เพื่อให้เกิดองค์กรเครือข่าย องค์กรเพื่อการเรียนรู้
4. เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็ง ของชุมชนในทรณะของประชาชน พื้นที่เป้าหมาย การประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นการบูรณาการการเรียนการสอน ในหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต การจัดการและการประเมินโครงการเข้าด้วยกัน

การส่งเสริมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง คือ การทำให้การดำเนินการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีประสิทธิภาพ ผู้กู้เงินจากกองทุนสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ และชุมชนเกิดความเข้มแข็งโดยมีกลุ่มองค์กรเพิ่มขึ้นมีเครือข่ายการเรียนรู้สามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง

ผลงานที่ต้องส่ง คือ สารนิพนธ์เป็นการเขียนรายงานผลการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นลำดับสุดท้าย

จากการวิเคราะห์การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามโครงการเพิ่มประสิทธิภาพ ได้ข้อสรุป ดังนี้

1. หลักการและเหตุผล มีข้อมูลยืนยันชัดเจน มีความสอดคล้องระหว่างปัญหาหลักการและเหตุผล มีความเป็นเหตุเป็นผลน่าเชื่อถือ
2. จุดประสงค์ของโครงการ มีความชัดเจนและเจาะจง มีความเป็นไปได้ในการดำเนินการ สามารถวัด และประเมินได้ กำหนดขอบเขตของเวลาที่แน่นอนในการปฏิบัติงานสอดคล้องกับนโยบายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
3. มีเป้าหมายที่ชัดเจน

4. วิธีดำเนินการของโครงการ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ มีความสัมพันธ์ต่อเนื่อง วิธีดำเนินงานเป็นลำดับขั้นตอนชัดเจน กิจกรรมเป็นไปตามหลักการและช่วงเวลาในการดำเนินงานเหมาะสม

5. มีแผนงานการดำเนินงานชัดเจน งบประมาณมีความเหมาะสมบุคคลปฏิบัติงาน มีความเหมาะสม มีระบบการติดตามประเมิน การประเมินผล เป็นประโยชน์ต่อชุมชน และประเทศชาติ สอดคล้องกับนโยบายและคุ่มค่าต่อการลงทุน

9. เอกสารหลักวิชาอื่น ๆ

9.1 แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็ง

- ศาสตราจารย์นพ.ประเวศ วะสี (ศาสตราจารย์นพ.ประเวศ วะสี อ้างถึงในธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์, 2543 : 28 – 29) ได้ให้ทัศนะต่อความเป็นชุมชนว่า “ชุมชนมีหลายแบบ ชุมชนไม่จำเป็นจะต้องหมายถึงคนกลุ่มใหญ่มาอยู่รวมกันในอาณาบริเวณเดียวกันแต่ความเป็นชุมชนสามารถให้คำจำกัดความได้ คือ ความเป็นชุมชนนั้นอยู่ที่การที่คนในชุมชนจำนวนหนึ่ง (คนละพื้นที่ก็ได้) มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีการติดต่อสื่อสารกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีการเรียนรู้ และร่วมกันกระทำภารกิจต่าง ๆ”

- Kemp (Kemp อ้างถึงใน ธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์, 2543 : 29) ได้ให้แนวคิดว่า “ความเป็นชุมชนไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะในขอบเขตของหมู่บ้าน ที่จริงแล้วไม่มีหมู่บ้านเป็นหน่วย การปกครองพื้นที่ในอดีตด้วยซ้ำไปหากแต่ความเป็นชุมชนหมายถึงลักษณะเครือข่ายของความสัมพันธ์ที่กว้างขวาง เป็นทั้งความสัมพันธ์บนพื้นฐานของระบบอุปถัมภ์ และ ความสัมพันธ์พื้นฐานแบบเครือญาติ

- สมพันธ์ เตชะอธิก (สมพันธ์ เตชะอธิก อ้างถึงใน ธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์, 2543 : 31 – 32) ได้นำเสนอให้เห็นถึงองค์ประกอบที่สำคัญในการพิจารณาถึงความอยู่รอดหรือการดำรงอยู่ได้ขององค์กรชุมชนและความเป็นชุมชน กล่าวคือ

1. ความมีอุดมการณ์ร่วม : การมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนร่วมกันและการยอมรับในอุดมการณ์และทิศทางการพัฒนา ซึ่งจะเป็นสิ่งสำคัญในการยึดเหนี่ยวการรวมกลุ่ม หรือองค์กรไว้
2. มีเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ร่วมกัน : โดยมีการจัดทำข้อตกลงในเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการพัฒนาร่วมกัน
3. การมีผลประโยชน์ร่วม : ซึ่งเป็นความพยายามขององค์กร ในการสร้างผลประโยชน์และกระจายผลประโยชน์ที่ได้รับ จากการรวมตัวเป็นองค์กร โดยมีการกระจายอย่างเป็นธรรม
4. ทรัพยากรบุคคล : ซึ่งเป็นส่วนสำคัญขององค์กร โดยเฉพาะทรัพยากรบุคคลที่เป็นผู้นำที่มีความรู้ ความสามารถและทักษะในด้านต่าง ๆ ทั้งในด้านความคิด ศิลธรรม การประกอบอาชีพ

การพูด การประสานงาน และผู้นำที่มีบรรมี ผู้นำด้านต่าง ๆ เหล่านี้มีบทบาท และความสำคัญต่อองค์กร

5. สมาชิก : ทั้งที่เป็นสมาชิกในองค์กร และชาวบ้านทั่วไปที่ไม่เข้าร่วม แต่มีผลกระทบต่อองค์กรทั้งด้านความร่วมมือ ข้อวิพากษ์วิจารณ์ และผลประโยชน์ร่วมกันของชุมชน

6. การบริหารจัดการ : ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ และชี้วัดความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้าน โดยในด้านการบริหารจัดการมีรายละเอียดที่สำคัญ คือการตัดสินใจร่วมกัน การจัดโครงสร้างองค์กร และบทบาทหน้าที่ การกำหนดกฎกติกาาร่วมกัน สถานที่และทรัพยากร ที่เป็นวัสดุ อุปกรณ์ การสื่อสารและการประสานงาน กระบวนการควบคุมตรวจสอบ และประเมินผล

7. กิจกรรม : การมีส่วนร่วมที่ต่อเนื่อง และมีประโยชน์ต่อองค์กรสมาชิก และชุมชน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้าในการพัฒนา

8. ทรัพยากรที่เป็นทุนและงบประมาณ : เช่น ทรัพยากรในด้านความรู้ ประสบการณ์ และเทคโนโลยี ทรัพยากรในด้านการระดมทุนและงบประมาณและการประสานทุนจากทั้งภายในและภายนอกชุมชน

- บัญฑูร อ่อนคำ และวิริยา น้อยวงศ์ (บัญฑูร อ่อนคำและวิริยา น้อยวงศ์) อ้างถึงใน ธีระพงษ์ แก้วหาญ, 2543 : 49) กล่าวถึงองค์ประกอบของชุมชนที่เข้มแข็งที่สำคัญได้แก่

1. ภูมิปัญญาและความรู้ที่สืบสาน และประยุกต์ให้สอดคล้องต่อการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก

2. องค์กรชุมชน และกลุ่มผู้นำที่มีคุณธรรมและภูมิปัญญา รวมถึงการจัดตั้งกลุ่ม และจัดระเบียบชุมชน

3. เวทีการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงและการบูรณาการจากภายนอก

- สีลาภรณ์ นาคทรพรและคณะ (สีลาภรณ์ นาคทรพรและคณะ อ้างถึงในธีระพงษ์ แก้วหาญ, 2543 : 50) ได้สรุปถึงตัวชี้วัดสำหรับงานพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน ซึ่งได้ข้อสรุปที่สำคัญดังนี้

1. มีการนำมิติด้านวัฒนธรรมมาผสมผสาน ในการทำกิจกรรม เพราะการมีรากฐานทางวัฒนธรรมจะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวให้สามารถสร้างองค์กรชุมชนที่มีคุณภาพได้

2. มีประสิทธิภาพในการตอบสนองต่อปัญหา

3. มีการจัดกลุ่ม

4. มีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

5. มีผู้นำที่ได้รับการยอมรับจากสมาชิกและชุมชน
 6. มีการกระจายผลประโยชน์แก่สมาชิกอย่างยุติธรรม
 7. ได้รับการยอมรับนับถือจากองค์กรภายนอก
 8. มีการขยายผล ขยายกิจกรรม และขยายเครือข่ายสมาชิกรวมถึงความร่วมมือ
- วีระวิทย์ วิวัฒน์วานิช (2542 : 30 – 32) กล่าวว่า ชุมชนเข้มแข็งจะมีองค์ประกอบที่สำคัญต่อไปนี้เป็นอย่างน้อย

1. มีบุคคลหลากหลายที่รวมตัวกันอย่างเป็นทางการ หรือไม่เป็นทางการ
2. มีเป้าหมายร่วมกันและยึดโยง เกาะเกี่ยวกันด้วยประโยชน์สาธารณะและของสมาชิก
3. มีจิตสำนึกของการพึ่งตนเอง และเอื้ออาทรต่อกัน และมีความรักท้องถิ่นรักชุมชน
4. มีอิสระในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ
5. มีการระดมใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ

หลักของความสัมพันธ์แบบเครือญาติ แบ่งได้เป็น 2 หลักใหญ่ ๆ คือ

1. ความสัมพันธ์ทางสายโลหิต ได้แก่ ความสัมพันธ์ที่เกิดจากการสืบทอดทางชีวภาพของบุคคลจากบุคคลหนึ่งลงมาอีกบุคคลหนึ่ง การนับญาติทางสายโลหิตนี้จะเป็นญาติกันเสมอ ตัดขาดไม่ได้ไม่ว่าความสัมพันธ์ของบุคคล ซึ่งสืบทอดกันมาจะเป็นอย่างไร เช่น จะโอรสกัน หรือดิดันก็ตาม เพราะการสืบญาติทางสายโลหิตเกี่ยวข้องกับชีวภาพของบุคคลมาก ในด้านลักษณะบุคลิกภาพของบุคคลที่สืบทอดต่อกันย่อมมีส่วนสัมพันธ์กันได้ การสืบทอดแบบนี้แท้ที่จริงก็คือ การสืบทอดทางพันธุกรรม นักมานุษยวิทยาจึงเรียกการสืบทอดทางสายโลหิตว่า “การสืบทอดทางพันธุกรรม” หากจะนับญาติจากการสืบทอดทางสายโลหิตแล้วก็เรียกว่า “ญาติสายโลหิต”

2. ความสัมพันธ์ทางการแต่งงาน คือความสัมพันธ์ของบุคคลที่เกิดจากการแต่งงานกัน เฉพาะคู่แต่งงานนั้นจะเป็นความสัมพันธ์ทางชีวภาพ (ได้แก่การสมสู่กัน) และทางสังคม (คือกฎหมายรองรับการสมสู่) แต่ไม่ได้สืบทอดทางสายโลหิตต่อกัน ส่วนความสัมพันธ์ของบุคคลอื่นๆ ที่สัมพันธ์กับคู่แต่งงานทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงนั้นมาสัมพันธ์กันและกันทางสังคมเท่านั้น ไม่เกี่ยวกับชีวภาพแต่อย่างใด หมายถึงการสัมพันธ์กันนั้นเกิดขึ้นด้วยกฎหมาย (ระหว่างคู่แต่งงาน) และความนับถือกันระหว่างญาติ ๆ แต่ก็นับเข้าเป็นญาติประเภทหนึ่ง

9.2 แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชน

การที่ชุมชนจะเข้มแข็ง แนวความคิดเรื่องวัฒนธรรมชุมชน ก็เป็นส่วนสำคัญหนึ่งที่จะทำ ให้ชุมชนมาร่วมกันเพื่อทำกิจกรรมที่จะส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็งได้

- บาทหลวงนิพนธ์ เทียนวิหาร (บาทหลวงนิพนธ์ เทียนวิหาร อ้างถึงในฉัตรทิพย์ นาถสุภา และคณะ , 2541 : 246 – 249) กล่าวว่าบทสรุปของความคิดและการปฏิบัติของชุมชนนั้น ๆ

เป็นวิถีชีวิตและทิศทางของการพัฒนาของชุมชนที่ชาวบ้านสรุปขึ้นมา แกนกลางของวัฒนธรรมชุมชน คือการให้ความสำคัญแก่ความเป็นคนและแก่ความผสมกลมกลืน (harmony) กันในชุมชน การที่ชุมชนหรือหมู่บ้านอยู่มาได้เป็นเวลายาวนาน เพราะว่ามีวัฒนธรรมกลมกลืนกันในชุมชน ทั้งในขณะปัจจุบันระหว่างสมาชิกด้วยกันและหากนับย้อนขึ้นไป สมาชิกก็มีบรรพบุรุษร่วมกันด้วย การพัฒนาชุมชนจึงต้องเริ่มจากฐานวัฒนธรรมชุมชน ซึ่งเป็นประการที่แข็งแกร่งที่สุดของชาวบ้าน ถ้ามีวัฒนธรรมชุมชนเข้มแข็ง การรวมกลุ่มของชาวบ้านเพื่อทำกิจกรรมจะสำเร็จได้ไม่ยาก การต่อต้านการเอาโรคเอาเปรียบจากภายนอกจะทำได้

- ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี (ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี อ้างถึงใน จักรทิพย์ นาถสุภา และคณะ , 2541 : 249 – 251) เสนอให้ประชาชนรวมตัวกันเป็นกลุ่มและองค์กรย่อย ๆ เพื่อช่วยเหลือและสร้างความเข้มแข็งให้สมาชิกแต่ละคนเอง กลุ่มและองค์กรเหล่านี้อาจปรากฏในรูปชุมชน หมู่บ้าน องค์กรพัฒนาเอกชน หรือกลุ่มทางปัญญา ความสัมพันธ์ ภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่มเป็นแบบเท่าเทียมกัน ควรลดอำนาจและหน้าที่ของรัฐลง แล้วนำเอาอำนาจและหน้าที่นั้นกลับคืนมาที่องค์กรเหล่านี้ ซึ่งเมื่อหน้าที่เหล่านี้กลับเป็นขององค์กรย่อยแล้วก็อาจไม่ต้องใช้อำนาจก็ได้ นอกจากนี้อาจารย์ประเวศ ยังต้องการปรับปรุงวัฒนธรรมพื้นบ้าน โดยเพิ่มธรรมะของศาสนาพุทธ และนำวัฒนธรรมโดยเฉพาะวิชาการจากสากลเข้ามาผสมด้วย ขณะเดียวกัน ชุมชนหมู่บ้านที่ปรับเปลี่ยน ก็จะมีภาระหน้าที่เพิ่มขึ้น เพราะจะได้มีการโยกย้ายหน้าที่ซึ่งขณะนี้ เป็นของรัฐ คือการพัฒนากลับมาเป็นของชุมชนและสลายอำนาจรัฐลง ลักษณะพิเศษของข้อเสนอของอาจารย์ประเวศ คือ ให้มีศาสนธรรม โดยเฉพาะพุทธศาสนาในการพัฒนา คือการพัฒนาที่สมบูรณ์ ต้องพัฒนาทั้งทางจิตใจ และสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไปกับคุณธรรมและจริยธรรมเป็นฐานที่แน่นอนหา อาจารย์ประเวศ เชื่อว่า หากปราศจากฐานคุณธรรมและจริยธรรมแล้ว ก็ไม่อาจพัฒนาเพื่อประชาชนจริง ๆ ได้เพราะมนุษย์จะพัฒนาแบบส่งเสริมตัวเอง เห็นแก่ตัวเอง มีกิเลสตัณหาซึ่งจะบดบังปัญญาและความดี ศาสนาพุทธที่บริสุทธิ์ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมมีคำสอนประกอบ ด้วย สីล สมาธิ และปัญญา สีล คือการกินน้อยใช้น้อย หรือการลดควัตถุนิยมลง สมาธิคือจิตที่สงบ ถ้าจิตสงบแล้วมนุษย์ก็เปลี่ยนพฤติกรรมให้ดีขึ้นได้ ปัญญา คือการรู้ธรรมชาติของสรรพสิ่ง การพัฒนาที่มีองค์ประกอบของศีล สมาธิ และปัญญาจึงเป็นการพัฒนาที่สมบูรณ์ คือพัฒนาทางจิตใจด้วย อาจารย์ประเวศ เสนอให้ชุมชนรับศาสนาเป็นองค์ประกอบในวัฒนธรรมสร้างเป็นชุมชน ธรรมนิยม หมายความว่า ให้นำเอาศาสนาพุทธ ซึ่งเดิมเป็นวัฒนธรรมของรัฐมาตีความใหม่ แล้วให้ทำหน้าที่รักษาความรักใคร่ปรองดองในชุมชนและในสังคม ใช้ผนึกสมาชิกของชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีเอกลักษณ์มีความเข้มแข็ง ซึ่งเท่ากับต่อต้านรัฐไปในตัว อีกทั้งใช้ต่อต้านความโลภ ความ

เห็นแก่ตัว และการเอาเปรียบ ซึ่งเป็นผลของการพัฒนาแบบทุนนิยม วัฒนธรรมชุมชนของ อาจารย์ประเวศ จึงเป็นวัฒนธรรมของหมู่บ้านบวกด้วยศาสนาพุทธ

9.3 แนวความคิดเกี่ยวกับผู้นำชุมชน

การพัฒนาชนบทตามแนวความคิดเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน สิ่งที่สำคัญประการ หนึ่ง ได้แก่ การดึงประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมด้วยกัน ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในเรื่องนี้คือ ผู้นำท้องถิ่น

- บาร์นาร์ด (บาร์นาร์ด อ้างถึงใน อนุพงษ์ วาวงศ์มูล, 2542 : 22) กล่าวว่าผู้นำที่ดีต้องมีความตื่นตัว มีความสามารถในการตัดสินใจรวดเร็วและถูกต้อง มีความสามารถในการจูงใจคน มีความสามารถรับผิดชอบและมีความฉลาดรอบรู้ทันโลกและทันเหตุการณ์

- เบอริดี (เบอริดี อ้างถึงใน อนุพงษ์ วาวงศ์มูล, 2542 : 22) กล่าวว่า ผู้นำคือบุคคลที่สามารถชักจูงให้คนอื่นปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ ทำให้ผู้ตามมีความเชื่อมั่นในตัวเขาสามารถช่วยคลี่คลายความตึงเครียดต่าง ๆ ลงได้ สามารถนำกลุ่มให้บรรลุถึงจุดหมายที่ตั้งเอาไว้

- ผู้นำท้องถิ่น คือผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ มีจิตใจโอบอ้อมอารีย์และมีทัศนคติที่ดีต่อการพัฒนาหมู่บ้าน (พัฒน์ บุญรัตพันธ์ อ้างถึงใน อนุพงษ์ วาวงศ์มูล, 2542 : 22) หากจะพัฒนาองค์กรประชาชนแล้ว หลักการสำคัญก็คือ จะต้องมีการมีส่วนร่วม (participation) อย่างมากและจะต้องเป็นการควบคุมโดยผู้นำ (Felipe อ้างถึงใน อนุพงษ์ วาวงศ์มูล, 2542 : 22)

- พัฒน์ บุญรัตพันธ์ (2517) ได้ให้ความหมายของผู้นำชุมชนว่า “ผู้นำชุมชนเป็นผู้ที่สามารถจูงใจประชาชนให้มีความคิดเห็นคล้ายคลึงกัน และลงมือทำอย่างใดอย่างหนึ่งจนนำกลุ่มไปสู่จุดหมายปลายทางได้เป็นผลสำเร็จในที่สุด” และยังได้แบ่งผู้นำชุมชนออกเป็น 2 ประเภทได้แก่

1. ผู้นำแบบเป็นทางการ ได้แก่ ผู้มีอำนาจ โดยได้รับการคัดเลือกของทางราชการต่าง ๆ เป็นผู้นำที่เข้าไปดำเนินการคัดเลือกและแต่งตั้งได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล ครูประจำตำบล พัฒนาการ คณะกรรมการสภาตำบล และคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน เป็นต้น

2. ผู้นำแบบไม่เป็นทางการ ได้แก่ บุคคลที่ชาวบ้านเคารพยกย่อง เป็นผู้มีความสามารถทำให้ชาวบ้านเคารพเชื่อถือ

นอกจากนั้น พัฒน์ บุญรัตพันธ์ (2517) ยังได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้นำชุมชนว่าเป็นบุคคลที่ประชาชนในชุมชนยกย่องนับถือ เป็นผู้ที่สามารถชักจูง และก่อให้เกิดแรงศรัทธาในกลุ่มเป็นผู้เสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือให้คำปรึกษาหารือแก่ผู้อื่น มีความคิดริเริ่มทันต่อเหตุการณ์ ยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น มีการศึกษาดี มีแนวความคิดอันเป็นประชาธิปไตย นอกจากคุณลักษณะเฉพาะตัวข้อใดข้อหนึ่ง หรือหลายข้อรวมกันเช่นนี้แล้ว อาจจะเป็นผู้ที่มีฐานะทางสังคมด้านอื่น ๆ ประกอบอีกด้วย เช่น เป็นผู้มั่งคั่ง

เป็นเจ้าของที่ดิน มีตำแหน่งที่สืบทอดกันมา หรือได้รับตำแหน่งต่าง ๆ ในปัจจุบัน เช่น ตำแหน่ง
ทางการเมือง ตำแหน่งทางศาสนา เป็นต้น

- เสถียร เหลืองอร่าม (เสถียร เหลืองอร่าม อ้างถึงใน อนุพงษ์ วาวงศ์มูล , 2542 : 23)
ได้กล่าวไว้เกี่ยวกับผู้นำว่า ในการพัฒนาชุมชนนั้นได้มุ่งไปสู่การสร้างพลังชุมชนเพื่อจะใช้พลังของ
ชุมชนนั้น ทำการพัฒนาชุมชนของตนเองให้เจริญก้าวหน้า แต่การสร้างพลังชุมชนได้ผลหรือไม่
นั้นขึ้นอยู่กับผู้นำ หากผู้นำมีความสามารถ มีความรู้ มีทักษะดี ก็ย่อมจะนำกลุ่มหรือชุมชนของตน
ให้เจริญก้าวหน้าได้อย่างไม่หยุดยั้ง

- สมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ , 2537 : 46 – 58) กล่าวไว้ว่าปัจจัยที่ทำให้ผู้นำ ได้รับการ
ยอมรับจากชุมชน เพราะผู้นำแต่ละคนต่างก็มีลักษณะพิเศษเฉพาะตัวแตกต่างกันไปจากชาวบ้านอื่น ๆ
โดยเฉพาะในเรื่องต่อไปนี้

1. ความรู้ความสามารถพิเศษของผู้นำ
2. ความมุ่งมั่นจริงใจและการทำงานด้วยความเสียสละของผู้นำ
3. ความเหมาะสมสอดคล้องของกิจกรรมในการแก้ไขปัญหาของชุมชน
4. การยอมรับของบุคคลภายนอก
5. บุคลิกภาพของผู้นำ ซึ่งผู้นำส่วนใหญ่จะมีบุคลิกภาพที่เด่น ๆ ดังนี้
 - 5.1 ให้ความสนใจใฝ่รู้ศึกษาด้วยตนเองอยู่เสมอ
 - 5.2 กล้าทดลองทำสิ่งใหม่ ๆ
 - 5.3 เป็นคนช่างคิด ช่างทำ ช่างสังเกต จดจำ
 - 5.4 มีความเป็นตัวของตัวเอง
 - 5.5 มีความเข้าใจชุมชนของตนเอง และสังคมภายนอกชุมชน
6. ปัจจัยทางครอบครัว

- ออร์ดเวย์ ทีด อาจารย์มหาวิทยาลัยโคลัมเบีย ประเทศสหรัฐอเมริกา (Ordway Tead
อ้างถึงใน ดร.ณรงค์ สินสวัสดิ์ , 2537 : 49 – 62) กล่าวว่าผู้นำที่ดีควรจะต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1. พลังกายและพลังประสาท

ซึ่งมีอิทธิพลได้มาจาก 3 ทางด้วยกัน คือ

- 1.1 อิทธิพลมาจากกรรมพันธุ์
- 1.2 อิทธิพลมาจากการอบรมเลี้ยงดูในวัยเด็ก
- 1.3 เนื่องมาจากวิธีการใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายในชีวิตประจำวัน

ความสำคัญของอิทธิพลของกรรมพันธุ์และการเลี้ยงดูในวัยเด็กแล้ว ออร์คเวย์ ทิค กล่าวว่า ช้อยกเว้นย่อมจะต้องมี แต่เขาขอให้ดูโดยทั่ว ๆ ไปแล้ว ผู้นำมักจะสูงกว่าและหนักกว่าคนทั่วไป โดยเฉพาะมักมาจากพ่อแม่ที่ฉลาดและแข็งแรง และมักจะถูกเลี้ยงดูในวัยเด็กในครอบครัวที่ค่อนข้างสบายเป็นครอบครัวที่ให้การเลี้ยงดูในด้านอาหารอย่างเพียงพอ และให้ความดูแลรักษาสุขภาพของเด็กอย่างเพียงพอ และเด็กมีโอกาสใกล้ชิดหรือสัมผัสกับครอบครัวอื่นๆ หรือคนอื่นๆ นอกครอบครัว จึงฉลาดกว่าคนธรรมดาทั่วไปโดยเฉพาะ

2. รู้จุดมุ่งหมายและแนวทางที่จะนำประเทศ

คุณสมบัติประการที่สองของผู้นำที่ดีก็คือ การมีจุดมุ่งหมายและแนวทางสำคัญ ๆ ของการบริหารประเทศ ผู้นำควรจะรู้ว่าเขาต้องการจะให้มันโยบาย มีเป้าหมายอย่างไร ควรจะทำอย่างไรให้เสร็จก่อนเสร็จหลัง เป้าหมายและวิธีการของเขานี้จะเป็นผลขึ้นมาได้อย่างจริงจังถ้า

2.1 เป้าหมายและวิธีการนั้นมีแน่นอน

2.2 คนอื่นสามารถจะเข้าใจหรืออธิบายให้คนอื่นเข้าใจได้

2.3 คนอื่นนอกจากจะเข้าใจแล้วจะต้องเป็นสิ่งที่คนส่วนใหญ่เห็นว่าดี

2.4 ผู้นำจะต้องยึดมั่นอย่างแข็งขันอย่างจริงจัง และพยายามกระทำให้เป้าหมายและวิธีการไปสู่เป้าหมายนั้นได้เป็นจริงเป็นจังขึ้นมา

3. ความกระตือรือร้น

นอกจากผู้นำจะต้องมีเป้าหมายและแนวทางแน่นอน เขายังจะต้องมีความเข้มแข็งจะให้แผนการของเขานั้นได้บรรลุผลขึ้นมา จะต้องเต็มไปด้วยความหวังและกำลังใจที่จะบากบั่นเอาชนะอุปสรรค นอกจากนั้นผู้นำจะต้องรู้สึกสนุกในการที่จะดำเนินการไปตามแผนของเขา สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้อาจจะเรียกว่าความกระตือรือร้น

4. ความเป็นมิตรและความรัก

ผู้นำที่ดีควรจะทำให้ผู้ตาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนใกล้ชิดมีความรู้สึกดีว่า นอกจากเขาจะเป็นผู้นำแล้ว เขายังเป็นเพื่อนที่มีความผูกพันกับผู้ตาม

5. ความน่าเชื่อถือ

ผู้ที่เป็นผู้ตามจะต้องมีความรู้สึกไว้วางใจผู้นำของตน พวกเขาต้องการความเชื่อมั่นว่าผลประโยชน์ของพวกเขาจะปลอดภัยภายใต้การดำเนินการของผู้นำ

6. ความกล้าตัดสินใจ

ผู้นำย่อมจะต้องประสบปัญหาต่าง ๆ มากมาย และอาจจะเกี่ยวกับความเป็นความตายของชาติ ความสงบสุขของสังคม ความก้าวหน้าหรือล่าช้าหลังทางเศรษฐกิจ และในแต่ละปัญหาเหล่านี้ อาจจะมีทางออกหลายทาง ผู้นำจะต้องเป็นผู้ตัดสินใจเลือกเอาทางใดทางหนึ่ง บางครั้งการตัดสินใจ

ใจของผู้นำอาจจะมีเวลาได้ปรึกษาหารือกับผู้ชำนาญการในปัญหาที่เกี่ยวข้องอย่างเพียงพอ แต่บางครั้งอาจจะมีเวลาไม่มากและเขาจะต้องตัดสินใจเลือกทางออกทางใดทางหนึ่งโดยทันที

7. สถิติปัญญาความรอบรู้

ผู้นำควรเป็นผู้มีสถิติปัญญาเฉลียวฉลาดรอบรู้ในเรื่องราวต่าง ๆ กว่าคนสามัญทั่วไปผู้นำบางคนอาจจะมีการศึกษาน้อย แต่ก็อาจจะสร้างการรอบรู้จากการอ่าน

8. ครูที่ดี

ผู้นำที่ดีจะต้องเป็นครูที่ดี เพราะในฐานะของผู้นำนั้นเขาจะต้องสามารถชี้แนวทางที่ควรจะทำ คำเนิน เหตุผลหรือความจำเป็นที่จะต้องแก้ไขวิธีการบางอย่าง บางครั้งบริวารอาจจะไม่มีความคิดอย่างที่ผู้นำคิดมาก่อน ผู้นำก็จะต้องสามารถถ่ายทอดความคิดชักจูงให้บริวารคล้อยตามเขาไปได้ เพราะมิฉะนั้นแล้วการทำงานก็ไม่อาจจะสำเร็จลุล่วงไปได้ เพราะลูกน้องไม่เข้าใจ หรือลูกน้องอาจทำตาม แต่ถ้าเขาไม่เข้าใจเหตุผลอย่างแน่ชัดว่าทำไมถึงต้องทำอย่างนั้น เขาก็อาจจะถ่วงได้

9. ศรัทธาและความเชื่อมั่น

ผู้เป็นผู้นำจะต้องสร้างศรัทธาและความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ตามของเขา ความสามารถของมนุษย์ที่จะทำงานอย่างอุทิศตนให้กับสิ่งหนึ่งนั้นมีมากมายมหาศาล ถ้าผู้นำมีความสามารถที่จะทำให้นมนุษย์เหล่านี้เกิดความศรัทธาเชื่อมั่น และยอมใช้พลังงานที่พวกเขามีอยู่ ซึ่งก็หมายความว่า ผู้นำจะต้องสามารถทำให้ผู้ตามเกิดความเชื่อว่าสิ่งที่พวกเขาจะทำนั้นจะเป็นผลประโยชน์อย่างยิ่งต่อพวกเขาเองด้วย

10. ทักษะในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นพิเศษ

ผู้นำแต่ละคนไม่สามารถจะมีทักษะหรือความรู้ความเข้าใจในทุก ๆ ด้านได้ แต่อย่างไรก็ดี หากผู้นำมีความรู้ความชำนาญหรือที่เรียกว่า ทักษะ (Skill) ด้านใดด้านหนึ่งเป็นพิเศษก็จะทำให้ผู้นำตัดสินใจในเรื่องที่เขาู้ได้ดีเป็นพิเศษ

9.4 แนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนา

- วีระ โอสถานนท์ (วีระ โอสถานนท์ อ้างถึงใน อนุพงษ์ วาวงค์มูล , 2542 :19) ในทฤษฎีการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมสมัยใหม่ “การมีส่วนร่วม” หมายถึง กระบวนการที่ส่งเสริมให้ประชาชนในระดับท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการพัฒนา และเปลี่ยนแปลงชนบทอย่างกว้างขวาง เกี่ยวกับความสำคัญและประโยชน์ของการมีส่วนร่วม อาจสรุปได้ว่า

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการให้ความสำคัญ แก่การพัฒนาทรัพยากรกำลังคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านคุณภาพกำลังคน

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนทำให้มีการวางแผนพัฒนาได้รับข้อเท็จจริง และความคิดเห็นจากประชาชนในระดับท้องถิ่นโดยตรง ซึ่งนับว่าเป็นประโยชน์และจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาชนบท

- อัลมา (Alma อ้างถึงใน อนุพงษ์ วาวงศ์มูล , 2542 : 19) ได้สรุปความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า คือการแบ่งอำนาจในการกำหนดนโยบายและตัดสินใจในการกำหนดหรือจัดสรรทรัพยากร ซึ่งจะไม่สามารถทำได้โดยขาดความเข้าใจร่วมกันในจิตสำนึก และการประสานงานกัน โดยการร่วมมือกันของบุคคลที่ส่วนใหญ่แสดงออกโดยผ่านกลุ่มตัวแทนในการกำหนดและหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน ซึ่งในขณะนี้จะทำให้บุคคลและกลุ่มสามารถตัดสินใจในสิ่งที่กระทบต่อชีวิตของเขาโดยเฉพาะผลประโยชน์ที่เขาควรได้รับจากการบริการต่าง ๆ

- สหประชาชาติ (U.N.O. อ้างถึงใน อนุพงษ์ วาวงศ์มูล , 2542 :19) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชน ในฐานะที่เป็นกระบวนการในการพัฒนาไว้ว่า คือ การเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้นและมีพลังของประชาชนในระดับต่าง ๆ คือ

1. ในกระบวนการตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคม และการจัดสรรทรัพยากรในการให้บรรลุเป้าหมายนั้น

2. ในการปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการต่าง ๆ โดยความสมัครใจ

- พัฒน์ บุญรัตพันธ์ (พัฒน์ บุญรัตพันธ์ อ้างถึงใน อนุพงษ์ วาวงศ์มูล , 2542 : 20) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาของชุมชนหรือหมู่บ้าน ซึ่งได้แก่การเข้าร่วมในการสมัครเป็นกรรมการ การใช้สิทธิใช้เสียงในการเลือกตั้ง และการได้รับเลือกตั้งเป็นกรรมการ การเข้าร่วมทางอ้อมได้แก่การที่ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมในการแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยร่วมเสนอปัญหาและความต้องการ ร่วมประชุม ร่วมดำเนินการติดตามผล เสนอแนะ ร่วมปรึกษาหารือ

- วีระ โอศถานนท์ (วีระ โอศถานนท์ อ้างถึงใน อนุพงษ์ วาวงศ์มูล , 2542 : 20) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมว่า “การมีส่วนร่วม หมายถึงกระบวนการที่ส่งเสริมให้ประชาชนในระดับท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการพัฒนา และเปลี่ยนแปลงชนบทอย่างกว้างขวาง

- อภรณ์ จันทร์สว่าง (อภรณ์ จันทร์สว่าง อ้างถึงใน อนุพงษ์ วาวงศ์มูล , 2542 : 20) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม (participation) เป็นผลมาจากการเห็นพ้องต้องกันในเรื่องของความต้องการทิศทางของการเปลี่ยนแปลง และความเห็นพ้องต้องกันนั้น จะต้องมีการพ้องจะเกิดการริเริ่มโครงการเพื่อการปฏิบัติการ กล่าวคือ จะต้องเป็นการเห็นพ้องต้องกันของคนส่วนใหญ่ที่จะเข้าร่วมปฏิบัติการนั้นๆ เหตุผลแรกที่คนมารวมกันได้ ควรจะต้องมีการตระหนักว่าปฏิบัติ

ทั้งหมด หรือการกระทำทั้งหมดที่ทำโดย/หรือในนามกลุ่มนั้นกระทำผ่านองค์การ ดังนั้นองค์การจะต้องเป็นเสมือนตัวนำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่ต้องการ

- สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์ อ้างถึงใน อนุพงษ์ วาวงศ์มูล , 2542 : 20) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมในทางสังคมวิทยาว่า หมายถึงพฤติกรรมอันประกอบด้วยความร่วมมือและสมยอมประพฤติกามพฤติกรรมคาดหวังของกลุ่มทางการ และไม่ใช้ทางการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สมาคม อาสาสมัคร ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนในความหมายนี้คือ การที่ประชาชนก่อให้เกิดสิ่งต่าง ๆ ร่วมกันนั่นเอง

- กรรณิกา ชมดี (กรรณิกา ชมดี อ้างถึงใน อนุพงษ์ วาวงศ์มูล , 2542 : 21) ได้สรุปคำจำกัดความของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึงความร่วมมือของประชาชนไม่ว่าของปัจเจกชน บุคคลหรือกลุ่มคนที่เห็นพ้องต้องกัน และเข้าร่วมรับผิดชอบเพื่อดำเนินการพัฒนา และเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ต้องการ โดยการกระทำผ่านกลุ่มหรือองค์การเพื่อให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์

- ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ (ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ อ้างถึงใน อนุพงษ์ วาวงศ์มูล , 2542 : 21) ได้สรุปความหมายการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมคือการที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการควบคุมการใช้ และการกระจายทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม ตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรี ในฐานะสมาชิกของสังคม ในการมีส่วนร่วมประชาชนได้พัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญาซึ่งแสดงออกในรูปการตัดสินใจในการกำหนดชีวิตของตนอย่างเป็นตัวของตัวเอง

จากความหมายที่บุคคลต่าง ๆ ได้ให้ไว้จะเห็นว่า การมีส่วนร่วมมี หมายถึงความร่วมมือของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีความคิดเห็นตรงกัน และเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานกิจกรรมของโครงการหนึ่งเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่ได้วางไว้ นับตั้งแต่การกำหนดปัญหาและความต้องการของชุมชน การเข้ามีส่วนร่วม การวางแผนดำเนินงาน และเสียดสื่อกำลังกาย หรือแรงงาน วัสดุ กำลังเงิน หรือทรัพยากรใด ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนเพื่อแก้ไขปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของตนเองให้ดีขึ้น การมีส่วนร่วมนี้จึงเป็นส่วนสำคัญยิ่งสำหรับการพัฒนาชุมชนชนบท การพัฒนาที่ได้ผลดีและถาวรที่สุด ย่อมเกิดจากพลังขีดความสามารถของประชาชนที่ผนึกกำลังกันขึ้นมา

9.5 การทำงานแบบประชาธิปไตย : หัวใจสู่ความสำเร็จของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเข้มแข็ง
โดย ดร.พีรพล ไตรทศาวาท รองอธิบดีกรมการปกครอง

ในขณะนี้ผู้ที่ติดตามข่าวการพัฒนาของบ้านเมืองคงจะได้ยิน ได้ฟังการสัมมนาเพื่อถกทอหรือรวมพลังเครือข่ายประชารัฐทั่วประเทศ เพื่อร่วมกันทำงานในโครงการกองทุนหมู่บ้าน แต่ทุก

ครั้งที่มีการสัมมนาจะต้องใช้เวลาพอสมควรในการทำความเข้าใจกับคำว่า “ประชารัฐ” เป็นเรื่องแรก ทั้ง ๆ ที่เป็นคำที่ใช้กันตั้งแต่แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 เป็นต้นมา จึงทำให้น่าเป็นห่วงว่าหากแนวทางการทำงานนี้จะคืบหน้าไปได้ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจกับผู้เกี่ยวข้องและสาธารณชนทั่วไปถึงแนวทางการทำงานแบบนี้ให้ชัดเจนเสียก่อน

อะไรคือการทำงานแบบประชารัฐ

การทำงานแบบประชารัฐ คือ การทำงานที่ผืนีกกำลังร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ของฝ่ายต่าง ๆ หรือพหุภาคีต่าง ๆ 4 ฝ่ายด้วยกัน คือ ฝ่ายการเมือง ฝ่ายราชการประจำ ฝ่ายประชาชนในชุมชน และฝ่ายประชาสังคมหรือเครือข่ายขององค์การพัฒนาเอกชน เช่น เครือข่ายของกองทุนเพื่อสังคม เป็นต้น การผืนีกกำลังวิธีนี้เป็นแนวทางที่เป็นคำตอบแก่หลาย ๆ นโยบาย คือ

1. นโยบายการทำงานแบบรวมพลังแผ่นดิน เพื่อประกาศสงครามกับยาเสพติด ความยากจน และการทุจริตทุกประเภทของท่านนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร
2. จุดเน้นของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 และฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) ที่ให้ยึด “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” และยึด “การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและประชาสังคมทุกระดับ ทั้งในชนบทและเมือง” ในการพัฒนาชนบท
3. เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ซึ่งถือว่าเป็นฉบับประชาชนและได้ให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในหลาย ๆ ด้าน เช่น สิทธิการขอทราบข้อมูลและคำชี้แจงจากหน่วยงานของรัฐ การเข้าชื่อกันเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นการเข้าชื่อกันเพื่อให้สภาท้องถิ่นพิจารณาออกข้อบัญญัติท้องถิ่นได้ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การที่ประชาชนคือชาวบ้านในชนบทจะสามารถใช้สิทธิต่าง ๆ เหล่านี้ได้ อย่างน้อยก็ต้องมีเงื่อนไขสัก 3 ประการ คือ มีการตื่นตัวอยู่บ้าง มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวต่าง ๆ รอบตัวพอควร หากยังไม่ผ่านเงื่อนไขทั้ง 3 ประการข้างต้น ก็คงจะยังเล่นบทให้สมกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญไม่ได้ หากจะมีการรวมพลังกันในบาทภรณ์ ก็ต้องเป็นเรื่องที่เดือดร้อนจริง ๆ หรือไม่ก็อาจจะถูกบิดเบือนไปเป็นพลังที่ใช้ทำลายล้างกันทางการเมืองก็ได้ ดังนั้นการจัดระบบการทำงานแบบประชารัฐในทุกระดับอย่างต่อเนื่อง เพื่อสนับสนุนชุมชนให้เข้มแข็งโดยเร็ว จึงน่าจะเป็นแนวทางให้บรรลุเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญดังกล่าว ได้องค์ประกอบของการทำงานแบบประชารัฐ

1. การผืนีกกำลังกันทำงานทั้ง 4 ฝ่าย ดังกล่าวข้างต้น
2. การผืนีกกำลังดังกล่าวต้องเริ่มตั้งแต่ระดับชาติลงไปถึงระดับจังหวัดและอำเภอ
3. ต้องมีกลไกหรือองค์กรที่จะผืนีกกำลัง 4 ฝ่าย
4. แต่ละฝ่ายต้องลดการคิดเอง และทำเองด้วยตนเองเพียงคนเดียวมาสู่การฟังซึ่งกันและ

กัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพึ่งชาวบ้านที่รู้ปัญหาและความต้องการในพื้นที่ และยึดความเห็นส่วนใหญ่เป็นข้อสรุป

5. แต่ละฝ่ายต้องปรับวิธีการทำงานเข้าหากัน พยายามเข้าใจถึงปัญหา และข้อจำกัดของฝ่ายอื่น ๆ ด้วย

6. ต้องมีระบบการทำงานที่ยืดหยุ่น คล่องตัว ไม่มีขั้นตอนมากเหมือนระบบราชการ สถานภาพของงานชุมชนเข้มแข็ง

การสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนนั้นเริ่มมีการดำเนินการที่ชัดเจนขึ้นในช่วยปลายของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 โดยคณะกรรมการนโยบายสังคม ซึ่งได้มีการทำความเข้าใจกับผู้บริหารระดับต่าง ๆ ของราชการ มีการสร้างวิทยากรจากทุกส่วนราชการ เพื่อไปเป็นพี่เลี้ยงในการรวมตัวของชาวบ้าน นอกจากนี้กรมการปกครองในฐานะหน่วยงานแกนกลาง ก็ได้รับนโยบายไปกำหนดแนวทางในปี พ.ศ. 2543 ให้ทุกอำเภอจัดทีมวิทยากรจากส่วนราชการต่าง ๆ เข้าไปกระตุ้นให้เกิดการรวมตัวของชาวบ้านเป็นประชาคมหมู่บ้าน โดยมีผู้แทนกลุ่มต่าง ๆ ในหมู่บ้านเป็นสมาชิกของประชาคม และให้มีการประชุมประชาคมหมู่บ้านอย่างสม่ำเสมอ โดยข้าราชการระดับตำบลต่าง ๆ ร่วมประชุมด้วย เพื่อนำปัญหาของชาวบ้านมาแก้ไขให้ทันทั่วถึง หากเป็นปัญหาระยะกลาง ระยะยาว ก็ให้นำมาจัดเป็นแผนพัฒนาอำเภอเพื่อของงบประมาณจากส่วนราชการต่าง ๆ มาแก้ไข ซึ่งจากการดำเนินการมาเป็นระยะเวลาเพียง 1 ปี พบว่ามีประชาคมหมู่บ้านที่เริ่มเข้มแข็ง เริ่มช่วยตัวเองได้เพียงประมาณร้อยละ 30 เนื่องจากข้อจำกัดทั้งฝ่ายตัวผู้ไปกระตุ้นชาวบ้าน (ข้าราชการ) และฝ่ายผู้ถูกกระตุ้น (ชาวบ้าน) ซึ่งทั้ง 2 ฝ่าย สามารถแบ่งประเภทได้เป็น ก้าวหน้า ปานกลาง ถ้าหลัง (อ่อนแอ) ดังนั้น ชุมชนที่อยู่ในประเภทปานกลาง หรือ อ่อนแอ หรือมีผู้กระตุ้นที่คุณภาพปานกลาง หรือถ้าหลัง งานพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งก็จะไม่ค่อยก้าวหน้าจึงเป็นปัญหาที่จะต้องวางกลยุทธ์แก้ไขกัน โดยเร่งด่วน ซึ่งการทำงานแบบประชารัฐนี้ก็เป็แนวทางหนึ่งที่จะสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้

ในส่วนของภาคประชาสังคมนั้น ในระยะที่ผ่านมาได้มีการรวมพลังกัน ทำงานผ่านสำนักงานกองทุนเพื่อสังคมในโครงการพัฒนาต่าง ๆ ในตำบลทั่วประเทศและได้สร้างเครือข่ายนักพัฒนาไว้ในทุกจังหวัด ทั้งที่เป็นประชาชนและเป็นข้าราชการ อย่างไรก็ตามข้อจำกัดขององค์กรพัฒนาเอกชนคือคนน้อย งบประมาณน้อย จึงทำได้เพียงบางพื้นที่เท่านั้น ในขณะที่ในภาคราชการก็มีบุคลากรประเภทหัวก้าวหน้าอยู่จำนวนหนึ่ง และมีงบประมาณเพียงพอที่จะทำงานทั่วประเทศได้ ดังนั้น หากมีการรวมพลัง 2 ภาคนี้ เข้ากับพลังประชาชนหัวก้าวหน้าให้ดี คือ นำจุดแข็งมารวมกันทำงานอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง ก็พอจะเห็นทางช่วยให้ชุมชนเข้มแข็งขึ้นได้รวดเร็วขึ้น

กองทุนหมู่บ้านกับการทำงานแบบประชารัฐ

นโยบายกองทุนหมู่บ้านนั้นตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่า การสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจในระดับฐานรากของสังคมมีความสำคัญมากที่สุด ดังนั้น จึงต้องดำเนินการกระจายงบประมาณลงสู่ระดับฐานรากเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนหมู่บ้านโดยถ้วน เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศอย่างรวดเร็วพร้อมๆ กับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนฐานรากไปในขณะเดียวกันด้วย นโยบายนี้ในทางรัฐศาสตร์ถือเป็นการกระจายอำนาจการตัดสินใจ และกระจายงบประมาณลงสู่ประชาชนโดยตรง โดยไม่ผ่านภาคราชการ ไม่ว่าจะเป็นส่วนกลาง (กรม) ภูมิภาค (จังหวัดและอำเภอ) หรือท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และ อบต.) เลย จึงนับเป็นมิติที่ใหม่จริง ๆ ซึ่งจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมพร้อมกับหลาย ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องให้เข้าใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวชาวบ้าน ภาคราชการ และภาคประชาสังคม เพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่เสริมซึ่งกันและกัน ให้กองทุนหมู่บ้านซึ่งเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนนี้มีความยั่งยืนถาวร และเพิ่มพูนขึ้นตลอดไป

การกระจายเงินสู่หมู่บ้านอย่างรวดเร็ว เพื่อเร่งกระตุ้นเศรษฐกิจทั่วประเทศนั้น ถ้าเป็นหมู่บ้านที่ก้าวหน้าพอควร เคยร่วมกันทำงานแบบพึ่งตนเองมาบ้างไม่ว่าจะเป็นกลุ่มอาชีพก็ดี กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ก็ดี ก็จะมีความเข้าใจได้รวดเร็ว สามารถเลือกกรรมการกองทุนได้ถูกคน สามารถวางระเบียบกองทุนได้เอง สามารถกำหนดอัตราดอกเบี้ยได้อย่างเหมาะสมกับสภาพของชาวบ้าน สามารถรู้ว่าผู้ใดควรให้กู้ สามารถประเมินโครงการของผู้มาขอกู้ได้ว่า อาชีพนี้มีความเป็นไปได้หรือไม่ มีประชานิยมหมู่บ้านหรือการรวมตัวหลวม ๆ ในหมู่บ้านเป็นแกนกลางในการสร้างกระแสหรือศึกษาสังคม เพื่อบังคับไม่ให้มีการเบี่ยงหนี เช่น คนในหมู่บ้านจะไม่ร่วมมือไม่คบค้ากับบ้านที่เบี่ยงหนี เป็นต้น ดังนั้นในหมู่บ้านประเภทนี้ปัญหาก็จะน้อย แต่ในหมู่บ้านประเภทปานกลางและอ่อนแอ คือไม่ค่อยได้ทำกิจกรรมร่วมกันเองบ่อยนัก จะบริหารเงินกองทุนนี้ไม่เป็น นอกจากเงินจะสลายไปแล้ว ยังอาจนำไปสู่การตัดสินใจที่คอยคิดแต่จะพึ่งความช่วยเหลือจากภายนอก และข้าราชการดำเนินการแบบเลือกที่รักมักที่ชัง อาจนำไปสู่การแตกความสามัคคีในหมู่บ้านขึ้นอีกด้วยเว้นแต่ในหมู่บ้านประเภทนี้จะได้พี่เลี้ยงทั้งที่เป็นปราชญ์ชาวบ้านหรือข่ายประชาสังคมหรือข้าราชการประเภทก้าวหน้าลงไปช่วยแนะนำอย่างสม่ำเสมอเท่านั้น จึงจะผ่านพ้นปัญหาได้ ดังนั้น การวางระบบดีทอ การทำงานของข้าราชการหัวก้าวหน้า ประชาชนหัวก้าวหน้าหรือข่ายประชาสังคม และการสนับสนุนของส่วนราชการต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้วในทุกจังหวัด ให้เป็นแนวทางเดียวกัน หรือเสริมกันเพื่อสนับสนุนการทำงานของชาวบ้าน จึงเป็นปัจจัยแพ้ - ชนะอย่างแท้จริงของนโยบายนี้

โครงสร้างการทำงานของกองทุนหมู่บ้านและบทบาทของภาครัฐ

โครงสร้างการทำงานของกองทุนหมู่บ้านสามารถแบ่งได้หลัก ๆ เป็น 5 ส่วนคือ

1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ซึ่งมีนายกรัฐมนตรี รองนายกรัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมายเป็นประธาน ทำหน้าที่ในการกำหนดนโยบายหลักเกณฑ์ และวิธีดำเนินการ การจัดหาเงินทุนและการจัดสรรเงินกองทุนแก่หมู่บ้าน

2. คณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัด มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน ปลัดจังหวัดเป็นรองประธาน และพัฒนาการจังหวัดเป็นอนุกรรมการและเลขานุการ ทำหน้าที่รับขึ้นทะเบียนกองทุนหมู่บ้าน ให้ความเห็นในผลการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (เทศบาล) ซึ่งผ่านขึ้นมาจากอนุกรรมการระดับอำเภอ สนับสนุนการเตรียมความพร้อม ตรวจสอบและสนับสนุนด้านวิชาการ และการจัดการแก่คณะกรรมการกองทุน

3. คณะอนุกรรมการการสนับสนุนระดับอำเภอ มีนายอำเภอเป็นประธาน มีหน้าที่ประเมินความพร้อม สนับสนุนการเตรียมความพร้อม สร้างความเข้มแข็งของชุมชน และติดตามการดำเนินกิจกรรมของกองทุน

4. คณะทำงานเครือข่ายชุมชนระดับอำเภอ ประกอบด้วย ผู้แทนกลุ่มหรือองค์กรประชาชน เครือข่ายชุมชน ประชาชนชาวบ้าน ผู้นำธรรมชาติในท้องถิ่น มีหน้าที่สนับสนุนการปฏิบัติงานของคณะอนุกรรมการระดับอำเภอ

5. สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีเลขาธิการนายกรัฐมนตรีเป็นผู้อำนวยการสำนักงาน ทำหน้าที่เป็นฝ่ายเลขานุการบริหารงานประจำให้กับคณะกรรมการกองทุนฯ

ปัจจุบันสำนักงานกองทุนฯ ได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานภาครัฐ และศูนย์ประสานงานภาครัฐ โดยมีนายแพทย์พลเดช ปิ่นประทีป ซึ่งเป็นผู้ที่เป็นที่ปรึกษาและเครือข่ายประชาสังคม เป็นประธาน และประกอบด้วยคณะที่ปรึกษาและคณะทำงานที่ผ่นักกำลังทั้ง 4 ฝ่ายดังกล่าว มีหน้าที่ประสานองค์กรและเครือข่ายพหุภาคีทุกระดับเพื่อทำงานเสริมความเข้มแข็งของชุมชนระดับหมู่บ้าน ตำบล โดยอาศัยนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นเครื่องมือเริ่มต้น

จากโครงสร้างการทำงานดังกล่าวข้างต้นจะสังเกตได้ว่าในคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการทุกระดับ ได้มีการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิจากภาคประชาสังคมเข้าร่วมอยู่แล้ว และยังได้มีการวางการทำงานของเครือข่ายชุมชนถึงในระดับอำเภออีกด้วย อย่างไรก็ตามการกำหนดในระยะเริ่มต้นโครงการนั้น เป็นการกำหนดเพียงหลวม ๆ จึงเกิดการเข้าร่วมบ้าง ไม่เข้าร่วมบ้างของฝ่ายต่าง ๆ บ้างก็เข้าร่วมเฉพาะช่วงก่อนการเลือกตั้ง คณะกรรมการกองทุนเท่านั้น หลังจากนั้นก็

ห่างไป ดังนั้นในขั้นตอนนี้ไป ซึ่งเป็นระยะวิกฤต คือ ระยะการสร้างความเข้าใจและเป็นพี่เลี้ยงอย่างต่อเนื่องแก่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (เทศบาล) ก่อนที่จะมีการปล่อยเงินกู้ออกไป ซึ่งจะเป็นช่วงระยะเวลาระหว่างเดือนกันยายน 2544 ถึงมกราคม 2545 เท่านั้น จึงจำเป็นต้องมีการดำเนินกิจกรรมโดยเร่งด่วนตามลำดับ คือ :-

1. ประเมินสถานการณ์ ปัญหา จุดแข็ง จุดอ่อน และสรุปบทเรียนจากการปฏิบัติงานด้านกองทุนในระยะเวลาที่ผ่านมา โดยการสัมมนาแกนนำของประชากรรัฐรายภาค จำนวน 6 ภาค ซึ่งระดมมาจากบุคลากรในสายพัฒนาการจังหวัด สายปกครอง และสำนักงานจังหวัด สายองค์กรพัฒนาเอกชน และสายชุมชนเพื่อวางแผนปฏิบัติการในช่วงต่อไป พร้อมทั้งค้นหาตัวบุคคลที่มีความสามารถระดับวิทยากรกระบวนการ (วิทยากรที่เข้าใจวิธีการทำงานกับชาวบ้านและรู้ขั้นตอนการกระตุ้นชาวบ้านให้พัฒนาไปสู่การพึ่งตนเอง) ซึ่งปัจจุบันกระจายอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศประมาณ 20 คน / จังหวัด และบุคคลที่มีความสามารถในการจัดรายการวิทยุ หรือมีรายการวิทยุของตนเองอีกจังหวัดละ 3 คน เพื่อนำมาฝึกอบรมต่อไป

2. ฝึกอบรมทีมวิทยากรประชากรรัฐ และนักจัดรายการวิทยุชุมชน แต่ละจังหวัดเพื่อทำความเข้าใจในนโยบายของกองทุนหมู่บ้าน ระเบียบและหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ตลอดจนกระบวนการและขั้นตอนในการพัฒนากรรมการกองทุนและพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งตามลำดับ

3. หลังผ่านการฝึกอบรมแล้ว สำนักงานกองทุนจะรับรองสถานภาพของวิทยากร ที่สมัครใจและมีความพร้อมเป็นวิทยากรประชากรรัฐจังหวัด ตลอดจนจะต้องมีการกำหนดสถานที่ทำงานของศูนย์ประสานงานประชากรรัฐจังหวัด เพื่อให้มีความสะดวกในการประสานงานของพหุภาคีต่าง ๆ พร้อมกับกำหนดบทบาทในการทำงานเพื่อเสริมการทำงานของอนุกรรมการระดับจังหวัดและอำเภอ อาทิเช่น การร่วมกับฝ่ายราชการในการให้คำปรึกษากับเครือข่ายระดับอำเภอตอบปัญหาของคณะกรรมการบริหารกองทุน เป็นศูนย์กลางเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ระหว่างวิทยากรและกรรมการกองทุน ประสานกับศูนย์ประชากรรัฐส่วนกลาง ในการตอบปัญหาชาวบ้าน ตลอดจนเสนอปัญหาในการดำเนินการของกองทุนให้อนุกรรมการระดับจังหวัด และศูนย์ประชากรรัฐส่วนกลางรับไปปรับระบบ หรือแก้ไข เป็นต้น

4. หลังจากเตรียมวิทยากรประชากรรัฐจังหวัดแล้ว จะต้องทำความเข้าใจกับระดับนโยบายคือ หัวหน้าส่วนราชการตั้งแต่ระดับปลัดกระทรวง อธิบดีกรมต่าง ๆ ตลอดจนผู้ว่าราชการจังหวัด ปลัดจังหวัด หัวหน้าส่วนราชการจังหวัดที่เกี่ยวข้อง และนายอำเภอ ในระดับการทำงานของประชากรรัฐจังหวัด อำเภอ ตลอดจนให้สนับสนุนข้าราชการในสังกัด ที่ได้รับคัดเลือกให้เป็นวิทยากรประชากรรัฐจังหวัด อำเภอ ด้วย นอกจากนี้ในแต่ละจังหวัดจะต้องวางระบบให้มีการฝึกกำลัง 4 ฝ่าย ทำงานในรูปแบบประชากรรัฐจังหวัด โดยมีวิทยากรประชากรรัฐที่จะแต่งตั้งเป็นแกนกลาง

ประสานซึ่งอาจทำได้โดยการบูรณาการ หรือผสมผสานประชารัฐจังหวัด เข้ากับฝ่ายเลขานุการของอนุกรรมการจังหวัด และให้มีการประชุมทบทวนปัญหาในการทำงานของ ระบบกองทุนหมู่บ้านภายในจังหวัดอย่างสม่ำเสมอ และเสนอแนวทางแก้ไขให้ทันท่วงที โดยผู้ว่าราชการจังหวัดจะต้องให้การสนับสนุนในทุกรูปแบบ อาทิเช่น จัดเจ้าหน้าที่สนับสนุนการทำงานของประชารัฐจังหวัด สนับสนุนในการประสานงานกับหน่วยราชการ การสั่งการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ที่มีการบูรณาการ งบประมาณอื่น เพื่อต่อ ยอดความเข้มแข็งปานกลาง และอ่อนแอกับโครงการในกองทุนหมู่บ้าน การบูรณาการ การปฏิบัติงานสนับสนุนของทุกส่วนราชการให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เป็นต้น

5. เพื่อให้มีการรับทราบถึงปัญหา อุปสรรค ในการทำงานระบบนี้ จึงจำเป็นต้องมีการประเมินสถานการณ์ของการดำเนินงานแบบประชารัฐในทุกจังหวัด และมีจังหวัดใด อำเภอใด และวิทยากรประชารัฐจังหวัด อำเภอใด ที่มีผลการทำงานที่ควรยกย่อง ชีตถือเป็นแบบอย่างได้ ตลอดจนปัญหาอุปสรรคของการทำงานเพื่อนำไปปรับปรุงต่อไป

สรุป

การทำงานแบบประชารัฐเป็นการทำงานที่ถักทอ หรือผสมผสานพลังของ 4 ภาคี คือ ฝ่ายการเมือง ข้าราชการ ประชาชน และประชาสังคม เข้าด้วยกัน ให้ครอบคลุมไปทั่วประเทศเพื่อเร่งเตรียมความพร้อมของประชาชนและกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง ให้สามารถร่วมคิด ร่วมทำ ในกิจกรรมพัฒนาของหมู่บ้าน และชุมชน โดยใช้เงินกองทุน 1 ล้านบาท เป็นเครื่องมือและตัวกระตุ้นจนสามารถค่อย ๆ พัฒนาดินแดนและกลุ่มไปสู่ชุมชนที่เข้มแข็งขึ้น สามารถร่วมพัฒนาในขอบเขตที่ใหญ่ขึ้น เช่น การพัฒนาตำบล อำเภอและจังหวัด เคียงบ่าเคียงไหล่กับภาคีอื่น ๆ ได้ในที่สุด

การทำให้ชุมชนเข้มแข็งนี้เอง เป็นการน้อมนำพระบรมราโชวาทที่ว่า “ในบ้านเมืองนั้น มีทั้งคนดี และคนไม่ดี ไม่มีใครจะทำให้ทุกคนเป็นคนดีได้ทั้งหมด การทำให้บ้านเมืองมีความปรกติสุขเรียบร้อย จึงมิใช่การทำให้ทุกคนเป็นคนดี หากแต่อยู่ที่การส่งเสริมคนดี ให้ปกครองบ้านเมือง และควบคุมคนไม่ดี ไม่ให้มีอำนาจ ไม่ให้ก่อความเดือดร้อน วุ่นวายได้” มาปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม เพราะชุมชนที่เข้มแข็งแล้วเท่านั้น ที่จะสามารถคัดสรรคนดีมีคุณภาพมาสู่วงการเมือง ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นถึงระดับชาติ สามารถกำกับการทำงานของนักการเมืองทุกระดับ นอกจากนั้นยังเป็นกระบอกเสียงสะท้อนคุณภาพของข้าราชการ ปกป้องข้าราชการดี ๆ ในพื้นที่ไม่ให้ถูกรังแก และอาจส่งเสริมสนับสนุนให้ข้าราชการดี ๆ ให้ได้รับการเหลียวแลจากหน่วยงาน จะได้เติบโตก้าวหน้าขึ้นมาบริหารหน่วยงานได้ในที่สุด

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ

การประเมินครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบความจริง 4 ประการ ดังที่ระบุไว้แล้วในวัตถุประสงค์ในบทที่ 1 เพราะฉะนั้นในบทที่ 3 จึงมี 6 ด้านดังนี้

1. วิธีการประเมินโครงการ
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ
4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิธีการประเมินโครงการ

วิธีการประเมินโครงการ หรือรูปแบบการประเมิน

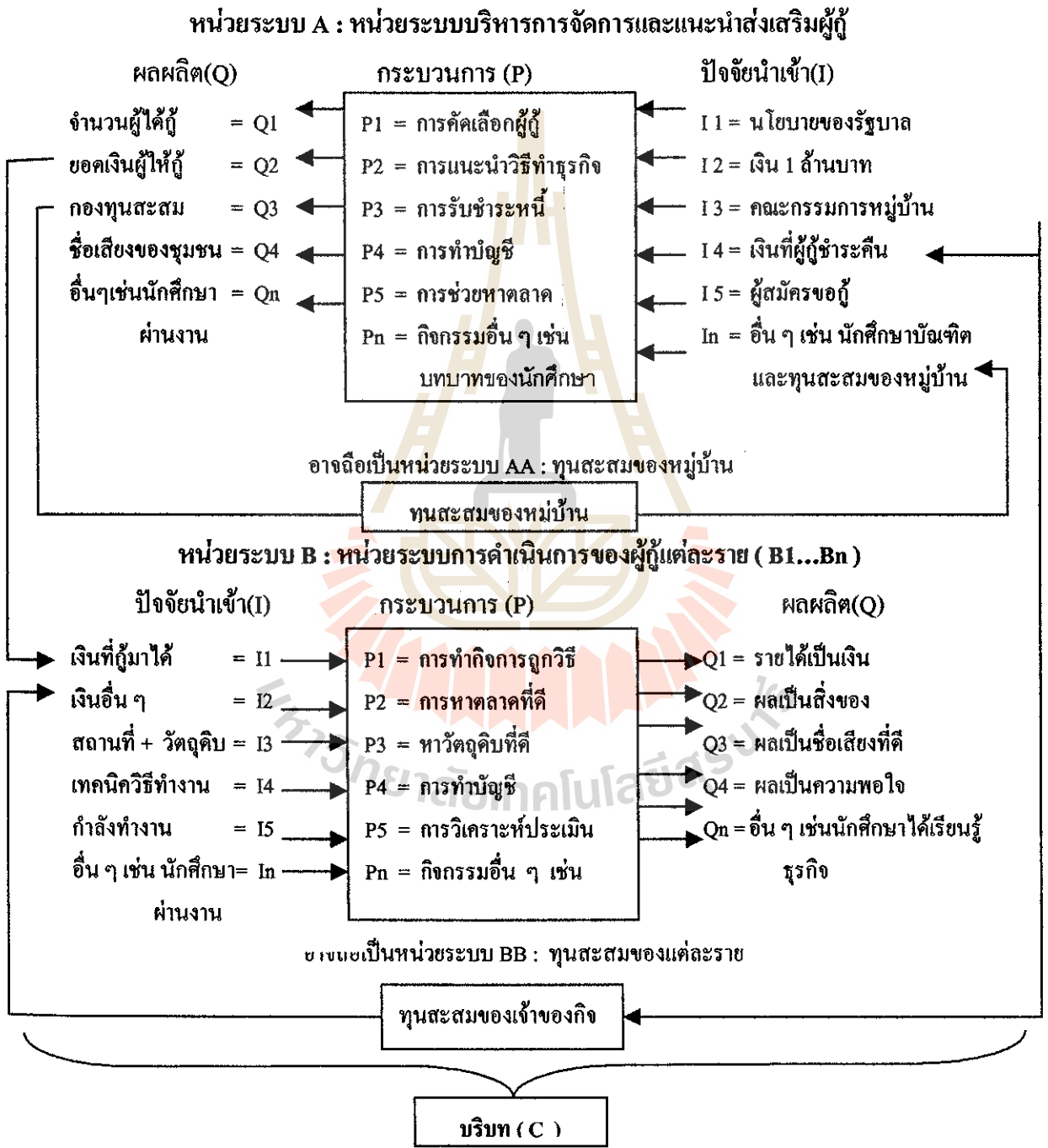
การประเมินผลโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นการวิจัยประเมินผลโครงการอย่างเป็นระบบ โดยใช้รูปแบบการประเมินเพื่อการตัดสินใจโดยการกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานเพื่อให้ได้สารสนเทศไปใช้ในการพิจารณาการตัดสินใจที่เหมาะสมในการพัฒนาชุมชน เป็นการประเมินตามสภาพจริง การตัดสินใจคุณค่า ความเด่น ความด้อย ไม่ใช่เป้าหมายสำคัญของการประเมิน แต่อาจทำในเชิงชี้แนะสำหรับตัวบ่งชี้บางตัว การกำหนดเกณฑ์สำหรับการตัดสินใจของตัวบ่งชี้ จะไม่กระทำไว้ล่วงหน้า แต่จะทำการเก็บข้อมูลก่อนสำหรับตัวบ่งชี้ทุกตัว แล้วจึงพิจารณาว่าควรกำหนดเกณฑ์ตัดสินใจสำหรับตัวบ่งชี้ใดบ้าง แล้วจึงค่อยพิจารณาตัดสินใจตามเกณฑ์นั้น ส่วนตัวบ่งชี้ที่ไม่มีการกำหนดเกณฑ์ ก็เสนอผลโดยไม่มีมติตัดสินค่า แต่เป็นการรายงานผลข้อมูลตามสภาพจริง(ด้วยกระบวนการประเมินแบบมีส่วนร่วม)

รูปแบบการประเมินเป็นการประเมินเชิงระบบ โดยพัฒนามาจากระบบประเมินผลของสตีฟเฟิลบีม คือ ซิฟฟ์โมเดล แบบจำลองซิฟฟ์โมเดล ระบุว่าประเมินในด้านต่าง ๆ ดังนี้คือ

1. การประเมินสภาวะแวดล้อม เป็นการประเมินสภาพทั่วไปของชุมชนท้องถิ่น คำว่า “บริบท” หมายถึง สภาพแวดล้อมซึ่งอยู่รอบ ๆ หน่วยระบบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้น
2. การประเมินปัจจัยนำเข้า เป็นการประเมินปัจจัยนำเข้าทั้งปวงของหน่วยระบบการบริหารจัดการและของหน่วยระบบกิจการของผู้

3. การประเมินกระบวนการ เป็นการประเมินกระบวนการของทั้งสองหน่วยระบบ คือ หน่วยระบบบริหารจัดการกองทุน และหน่วยระบบกิจการของผู้กู้

4. การประเมินผลผลิต เป็นการประเมินผลผลิตทั้งหมดที่เกิดขึ้นในหน่วยระบบการบริหารจัดการ และแนะนำส่งเสริมผู้กู้ และหน่วยระบบการดำเนินงานกิจการของผู้กู้แต่ละราย

แผนภาพที่ 3.1 ระบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

จากแผนภาพที่ 3.1 นี้ แสดงภาพโดยรวมของการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและผู้กู้ จึงประกอบด้วย 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 เป็นหน่วยระบบ A ได้แก่ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำ ส่งเสริม ผู้กู้โดยมีหน่วยระบบสะสมทุนเป็นหน่วยระบบพ่วง คือ หน่วยระบบ AA

ส่วนที่ 2 เป็นหน่วยระบบ B ได้แก่ หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละรายโดยมี หน่วยระบบสะสมทุนเป็นหน่วยระบบพ่วง คือ หน่วยระบบ BB

สำหรับหน่วยระบบ A มีปัจจัยนำเข้า ได้แก่ I ตามรายการต่าง ๆ ดังปรากฏในแผนภาพ มีกระบวนการทำงาน ได้แก่ P ตามรายการต่าง ๆ ดังปรากฏในแผนภาพ และมีผลผลิต ได้แก่ O ตามรายการต่าง ๆ ดังปรากฏในแผนภาพ

หน่วยระบบ B คล้ายกันกับหน่วยระบบ A คือ เป็นหน่วยระบบของผู้กู้แต่ละคน มีปัจจัยนำเข้า ได้แก่ I ที่จะนำมาประกอบกิจการของผู้กู้แต่ละราย มี P คือ กระบวนการทำอาชีพตามรายการและมี O ได้แก่ ผลผลิตตามรายการ

ความเชื่อมโยงที่สำคัญของหน่วยระบบ A และ B คือ หน่วยระบบกองทุนเป็นผู้ให้เงินกู้แก่หน่วยระบบ B และอาจจะช่วยหาตลาดจำหน่ายสินค้าบางอย่าง ตลอดจนช่วยหาวิธีแนะนำการดำเนินกิจการให้ได้ผลดี ส่วนหน่วยระบบ B เมื่อดำเนินการได้ผลดี ส่งคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยให้กับหน่วยระบบ A

บริบท (C) ในที่นี้หมายถึงบริบทของหน่วยระบบ A และ B เช่นสภาพภูมิประเทศ และประชากรของชุมชน ตลอดจนสภาพเศรษฐกิจโดยทั่วไปของประเทศ และนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับกองทุนดังกล่าว

การประเมินผลกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1. เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลที่เกิดจากการทำโครงการกับวัตถุประสงค์ของโครงการ ว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่ ผลข้างเคียง ผลกระทบของโครงการมีอะไรบ้าง ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ เป็นการประเมินคุณค่าของโครงการโดยรวม

2. เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ หรือการวิจัยทางมนุษยวิทยา หรือ การวิจัยเจาะลึก

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร

ประชากรในการประเมินผลโครงการ คือ

- ประชาชนในหมู่บ้านโนนตะโกทั้งหมด 527 คน

ชาย 244 คน

หญิง 283 คน

- คริวเรือนในหมู่บ้าน 110 คริวเรือน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการประเมินผลโครงการ คือ

2.2.1 ประชาชนหมู่บ้าน โนนตะโก ทั้งที่เป็นสมาชิกกองทุน และไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุน ใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย โดยสุ่มคริวเรือนละ 1 คน จะได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชน จำนวนร้อยละ 50 ของจำนวนคริวเรือนทั้งหมด

2.2.2 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน โนนตะโก ใช้ประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่างจะได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 10 คน

3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

ในการกำหนดตัวชี้วัด ที่ใช้ในการประเมินโครงการ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบความคิดทฤษฎีเชิงระบบ หรือตามกรอบการประเมินแบบชีพท์โมเดล

ตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ครั้งนี้ประกอบด้วย

1. ตัวชี้วัดของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ (หน่วยระบบ A) ได้แก่

1. ตัวชี้วัดบริบท

ตัวชี้วัดบริบท หมายถึง ตัวชี้วัดสภาพแวดล้อมของหน่วยระบบ A เป็นสำคัญ ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบกองทุนหมู่บ้าน แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ

1.1 บริบทระดับประเทศ เช่น สภาพของดิน, ฟ้า ไม้ สภาพศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และตัวบ่งชี้อื่น ๆ

ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศ หรือ ตัวชี้วัดบริบทรอบนอก ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- ความยากจนของประเทศ
- นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรม และวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม

(SMEs)

- ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ
- สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน
- ความเดือนร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน
- บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท บางคน เรียกว่า ความล่มสลาย

ของท้องถิ่นชนบท

- ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ
- อื่น ๆ

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น เช่น สภาพภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน / ชุมชนนี้สภาพป่า และหนองน้ำ สภาพที่ดินทำกินของชาวบ้านในหมู่บ้าน / ชุมชนและตัวบ่งชี้อื่น ๆ

ตัวบ่งชี้บริบทระดับท้องถิ่น หรือตัวชี้วัดบริบทภายในท้องถิ่น ประกอบไปด้วย ตัวแปรตาม บร. 1 ดังต่อไปนี้

- ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน / ชุมชน

- สภาพปัจจุบัน

- ด้านเศรษฐกิจทั้งหมู่บ้าน / ชุมชน

- ด้านวัฒนธรรม

- ข้อมูลด้านอื่น ๆ เช่น

- ลักษณะบางประการด้านเศรษฐกิจ และอาชีพ เช่น การมีหนี้สิน ของชาวบ้าน

การมีที่ทำกินของตนเอง การเช่าที่ทำกิน การมีทัศนคติอยากได้สิ่งนั้น สิ่งนั้นต้องขายทรัพย์สิน เดิมหรือกู้หรือยืมสิน การตลาดสำหรับผลิต และระดับฐานะทางการเงินหรือสินทรัพย์

- วัฒนธรรมประเพณีหรือแบบแผนการดำเนินชีวิตที่เด่น ๆ ของท้องถิ่น / ชุมชน

- ลักษณะบางประการที่เป็นศักยภาพในด้านใด ซึ่งจะเอื้อต่อการสร้างความเข้มแข็ง อย่างยั่งยืนให้แก่ชุมชน เช่น ความสามัคคี ความขยัน การมีแหล่งท่องเที่ยว การมีแหล่งอาหาร เป็นต้น

- ลักษณะบางประการที่สื่อแสดงถึงความไม่เข้มแข็งของชุมชน /ท้องถิ่น เช่น

การละทิ้งถิ่น การแตกแยกของครอบครัว ความไม่สามัคคี โรคภัยประจำท้องถิ่น เป็นต้น

2. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- นโยบายของรัฐบาลด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

- เงิน 1 ล้านบาท

- คณะกรรมการหมู่บ้าน

- เงินที่ผู้กู้ชำระคืน

- ผู้สมัครขอกู้

- อื่น ๆ

3. ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ A ประกอบไปด้วย ตัวแปร ดังต่อไปนี้

- การคัดเลือกผู้กู้

- การแนะนำวิธีทำธุรกิจ

- การรับชำระหนี้

- การทำบัญชี

- การช่วยหาคาถาค
- อื่น ๆ

4. ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ผลโดยตรง ได้แก่ ตัวแปร

- จำนวนผู้กู้
- ยอดเงินให้กู้
- อื่น ๆ

2. ผลกระทบโดยตรง

- จำนวนผู้ที่กู้ได้
- จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน
- การขยายกิจการของผู้กู้
- การเกิดกิจการใหม่ ๆ ขึ้นในท้องถิ่น
- อื่น ๆ

3. ผลกระทบทางอ้อม

- กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็ง
- ท้องถิ่นมีเครือข่ายการเรียนรู้
- ท้องถิ่นมีเครือข่ายการตลาด
- ท้องถิ่นมีภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจ
- อื่น ๆ

2. ตัวชี้วัดของหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้แต่ละรายประกอบไปด้วยตัวชี้วัดจำนวน 4 หมวด คือ

2.1 ตัวชี้วัดบริบทของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดบริบทชนิดเดียวกับ ตัวชี้วัดระดับประเทศของหน่วยระบบ A

2. ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น ซึ่งเน้นตัวชี้วัดบริบทชนิดเดียวกับตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่นของหน่วยระบบ A

3. ตัวชี้วัดบริบทเฉพาะตัว ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- ความรู้ความสามารถของผู้กู้และครอบครัว
- ทรัพย์สินของผู้กู้และเครือญาติ

- หนี้สินธนาคารของผู้กู้
- หนี้นายทุนนอกระบบของผู้กู้
- อาชีพหลักของผู้กู้
- รายได้ของครอบครัว
- ประสบการณ์ในการดำเนินกิจการ
- อื่น ๆ

2.2 ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- เงินที่กู้มาได้
- เงินอื่น ๆ
- สถานที่ และวัตถุดิบ
- เทคนิควิธีทำงาน
- กำลังทำงาน
- อื่น ๆ

2.3 ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ B ประกอบไปด้วยตัวแปรดังต่อไปนี้

- การทำกิจการดูวิธี
- การหาตลาดที่ดี
- การหาวัตถุดิบที่ดี
- การทำบัญชี
- การวิเคราะห์ประเมิน
- กิจกรรมอื่น ๆ

2.4 ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ผลโดยตรง ได้แก่

- รายได้เป็นเงิน
- ผู้กู้ได้ผลผลิตเป็นสิ่งของ
- อื่น ๆ

2. ผลกระทบโดยตรง

- ผู้กู้ได้ขยายกิจการ
- ผู้กู้ได้ทำกิจการด้วยเทคนิควิธีที่ดีขึ้นอันเนื่องมาจากการได้ศึกษาค้นคว้า

ด้วยตนเอง

- อื่น ๆ

3. ผลกระทบทางอ้อม ได้แก่

- ผู้ที่มีการพึ่งตนเอง
- ผู้ที่มีศักยภาพและมีความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน
- การกลับคืนถิ่นของประชาชน
- อื่น ๆ

กล่าวโดยสรุป ตัวชี้วัดการประเมินโครงการ โดยภาพรวมของหน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B นั้น มีความเชื่อมโยงต่อกัน เช่น ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A บางตัว ต้องพึ่งผลผลิตของหน่วยระบบ B คือ รายได้เป็นเงิน ผู้ดูแลรายต้องส่งคืนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ดังนั้น เงินที่ผู้ชำระคืนเป็นตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A

ความสำเร็จของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้น ต้องประเมินทั้ง 2 หน่วยระบบ เพราะหน่วยระบบ A ประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับผลผลิตที่ได้จากหน่วยระบบ B กล่าวคือ ถ้าหน่วยระบบการดำเนินงานกิจการของผู้ประสบความสำเร็จ เงินที่ผู้ชำระคืนก็จะส่งเข้าไปเป็นปัจจัยนำเข้าให้แก่หน่วยระบบ A มากขึ้น ในทำนองคล้ายกันกับผลผลิตของหน่วยระบบ A คือ ยอดเงินกู้ที่ให้กับผู้กู้ ถ้าออกไปสู่คนดีและมากพอ หน่วยระบบ B จะประสบความสำเร็จด้วย

การแจกแจงตัวแปรและลักษณะของค่าของตัวแปร

ต่อไปนี้เป็นรายการตัวแปรที่จะให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบรรลุวัตถุประสงค์ทั้ง 4 ประการของการทำสารนิพนธ์

วัตถุประสงค์ประการที่ 1 เพื่อทราบว่ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบรรลุเป้าหมาย 5 ข้อเพียงใดอันได้แก่

1.1 การเกิดกองทุน

ตารางที่ 3.1 ลักษณะค่าของตัวแปรการเกิดกองทุน

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
1. การมีกองทุนหมู่บ้าน	<ul style="list-style-type: none"> - มีกองทุนอยู่ก่อนแล้วก็กองทุน - มีกองทุนขึ้นมาใหม่จากเงินกองทุน 1 ล้าน - รวมเงิน 1 ล้านบาทสมทบกับกองทุนหนึ่งกองทุนใด
2. การมีความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน	<ul style="list-style-type: none"> - มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุน - มีบุคคลผู้เกี่ยวข้องชื่อกับกองทุนมาให้ความรู้ - อื่น ๆ ใน บร. 3

ตารางที่ 3.1 ลักษณะค่าของตัวแปรการเกิดกองทุน (ต่อ)

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
3. ทักษะคหิที่มีต่อกองทุนหมู่บ้าน	<ul style="list-style-type: none"> - มีความต้องการอยากให้เกิดกองทุนหมู่บ้าน - มีกองทุนหมู่บ้านสามารถพัฒนาอาชีพและรายได้ - อื่น ๆ ใน บร. 3
4. การมีวัตถุประสงค์ของกองทุน	<ul style="list-style-type: none"> - มีการพัฒนาอาชีพ - มีการสร้างงาน - มีการสร้างรายได้ - มีสวัสดิภาพของสมาชิกกองทุน
5. แนวโน้มความเข้มแข็งและอยู่รอดของกองทุน	<ul style="list-style-type: none"> - มีผู้สนับสนุนให้เกิดกองทุน - มีสมาชิกในชุมชนให้ความร่วมมือสมัครเป็นสมาชิกกองทุน - อื่น ๆ ในรายงาน บร. 2 (ข้อ 1 – 12)
6. ยอดเงินในปัจจุบันของกองทุนหมู่บ้าน	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนสมาชิกกองทุน - จำนวนเงินออมและเงินทุน - ยอดคงเหลือของกองทุน 1 ล้าน
7. อื่น ๆ	

1.2 การมีระบบบริหารกองทุน

ตารางที่ 3.2 ลักษณะค่าของตัวแปรการมีระบบบริหารกองทุน

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
1. คณะกรรมการบริหารกองทุน	<ul style="list-style-type: none"> - มีคณะกรรมการบริหารกองทุน - จำนวนคณะกรรมการบริหารกองทุน - มีการคัดเลือกคณะกรรมการตามระเบียบกองทุน
2. ระเบียบการบริหารกองทุน	<ul style="list-style-type: none"> - มีระเบียบการบริหารกองทุน - มีการร่วมกันสร้างตามระเบียบ
3. การดำเนินงานของคณะกรรมการบริหาร	<ul style="list-style-type: none"> - มีการประชุมของคณะกรรมการ - มีการรับสมัครสมาชิก

ตารางที่ 3.2 ลักษณะค่าของตัวแปรการมีระบบบริหารกองทุน (ต่อ)

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
	<ul style="list-style-type: none"> - มีการจัดทำบัญชีเป็นปัจจุบัน - มีการรับเงินฝาก - มีการระดมทุนเงินฝาก
4. การตัดสินใจเงินกู้	<ul style="list-style-type: none"> - มีระเบียบการกู้และขอกู้ - มีระเบียบการคิดดอกเบี้ย - จำนวนผู้กู้ที่ได้รับการพิจารณาเงินกู้ - จำนวนผู้กู้ที่ไม่ได้รับการพิจารณาเงินกู้ - จำนวนผู้กู้ที่มีความพอใจกับการพิจารณาเงินกู้ - จำนวนผู้ที่ไม่มีความพอใจกับการพิจารณาเงินกู้
5. มีการจัดสรรผลประโยชน์	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนยอดกองทุนสะสมจาก 1 ล้านบาท - จำนวนดอกเบี้ยที่ได้รับ - มีการจัดสรรผลประโยชน์อย่างยุติธรรม
6. อื่น ๆ	

1.3 การมีการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง

ตารางที่ 3.3 ลักษณะค่าของตัวแปรการมีการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
1. มีความเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง	<ul style="list-style-type: none"> - ได้รับความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง - มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง
2. มีการปฏิบัติในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง	<ul style="list-style-type: none"> - มีการนำหลักการเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติในการบริหารกองทุน - มีการนำหลักการเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติในการประกอบอาชีพของผู้กู้

ตารางที่ 3.3 ลักษณะค่าของตัวแปรการมีการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง (ต่อ)

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
3. มีความเข้าใจในเรื่องการพึ่งตนเอง	<ul style="list-style-type: none"> - ได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องการพึ่งตนเอง - มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการพึ่งตนเอง
4. มีการปฏิบัติในเรื่องการพึ่งตนเอง	<ul style="list-style-type: none"> - มีการนำหลักการพึ่งตนเองมาใช้ในการบริหารกองทุน - มีการนำหลักการพึ่งตนเองมาใช้ในการประกอบอาชีพ
5. มีความเข้าใจเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น	<ul style="list-style-type: none"> - ได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น - มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น
6. มีการปฏิบัติในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น	<ul style="list-style-type: none"> - มีการนำหลักการภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการบริหารกองทุน - มีการนำหลักการภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการดำเนินกิจการของผู้กู้ - อื่น ๆ ในแบบ บร.1 (ข้อ 5.6)
7. ตัวแปร อื่น ๆ ในแบบ บร.1 (ข้อ 5.6)	

1.4 การสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

หมายเหตุ ภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมในที่นี้ หมายถึง สักยภาพและแนวโน้มที่จะไม่ตกเป็นเหยื่อหรือเป็นทาสทางเศรษฐกิจและสังคมแก่นายทุน หรือผู้ปองร้ายหรือภัยจากรรรมชาติที่อาจจะมีมาในอนาคต

ตารางที่ 3.4 ลักษณะค่าของตัวแปรการสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
1. การกระตุ้นให้มีภูมิคุ้มกันระดับของกองทุนโดยรวม	<ul style="list-style-type: none"> - มีการชี้แนะเรื่องกองทุนให้ประชาชนเข้าใจหลักการสำคัญที่ว่ากองทุนหมู่บ้านเป็นของสมาชิกทุกคน มิใช่เงินที่รัฐบาลให้ยืม - มีความเข้าใจของสมาชิกกองทุนเกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุนว่าจะต้องช่วยกันรักษา

ตารางที่ 3.4 ลักษณะค่าของตัวแปรการสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจและสังคม (ต่อ)

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
	<p>เงินกองทุนด้วยตนเอง ถ้าผู้กู้ไม่ชำระคืนจะต้องจัดการกันเองให้ได้ มิใช่รอรัฐบาลจัดการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - สมาชิกเห็นโอกาสในการใช้กองทุนที่ถูกต้อง
2. ภูมิคุ้มกันระดับกิจการของผู้กู้แต่ละคน	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้กู้แต่ละคนมีความคิดในการดำเนินการประกอบอาชีพ โดยไม่กู้หนี้ยืมสินจากแหล่งที่ดอกเบี้ยแพง - ผู้กู้แต่ละคนมีความคิดในการดำเนินการประกอบอาชีพ โดยใช้หลักการพึ่งตนเองทางเทคโนโลยี - ผู้กู้แต่ละคนมีความคิดในการดำเนินการประกอบอาชีพ โดยคำนึงถึงการบริโภคเอง และมีตลาดที่แน่นอน
3. ประเด็นอื่นๆ	

1.5 การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น

ตารางที่ 3.5 ลักษณะค่าของตัวแปรการมีศักยภาพและมีความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
1. ศักยภาพเดิมของบริบทมีมากน้อยเท่าใด	<ul style="list-style-type: none"> - สภาพของป่า - สภาพของดิน - สภาพของหนองน้ำ - จำนวนของประชากร - อาชีพครั้งแรกของประชากร - ถนน - ไฟฟ้า - ประปา - อื่น ๆ ในรายการ บร. 1 (ข้อ 2.1 – 2.8)
2. การดำเนินงานเท่าที่ผ่านมามีศักยภาพในด้านต่าง ๆ	

ตารางที่ 3.5 ลักษณะค่าของตัวแปรการมีศักยภาพและมีความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น (ต่อ)

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
2.1 ทุนด้านการเงิน	- จำนวนเงินกองทุนในหมู่บ้าน - จำนวนกลุ่มต่าง ๆ และจำนวนเงิน
2.2 ทุนด้านทรัพยากรทางกายภาพ	- จำนวนและลักษณะประชากร - การประกอบอาชีพ - สภาพของที่ดิน - อื่น ๆ ในรายงาน บร. 1 (ข้อ 3.1, 3.2, 4)
2.3 ทุนทางวัฒนธรรมประเพณี	- จำนวนวัด / มัสยิด / โบสถ์ - การใช้ภาษาพื้นบ้าน - มีโบราณสถาน โบราณวัตถุ - อื่น ๆ ในรายงาน บร. 1 (ข้อ 5) - อื่น ๆ ในรายงาน บร. 1 (ข้อ 5.7)
2.4 ทุนทางปัญญา	- จำนวนโรงเรียนในหมู่บ้าน - จำนวนผู้ที่จบการศึกษาในระดับต่าง ๆ - จำนวนนักเรียนในระดับต่าง ๆ - จำนวนภูมิปัญญาชาวบ้าน
2.5 อื่น ๆ ในรายงาน บร. 1 (ข้อ 3.2, 3.5, 5)	

3. มีความเข้มแข็งในการทำกิจการของผู้รู้

3.1 การเกษตร	} - ในแบบ บร. 4 ข้อ 5
- จำนวนผู้รู้ที่ดำเนินกิจการอย่างยั่งยืน
3.2 ค้าขาย	
3.3 การบริการในชุมชน	
3.4 อุตสาหกรรมในครัวเรือน	
3.5 การลดรายจ่ายพัฒนาอาชีพ	
3.6 กิจการอื่น ๆ	

วัตถุประสงค์ประการที่ 2 การทราบว่ามีปัจจัยด้านบวกและด้านลบอะไรบ้างที่สนับสนุนหรือขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของกองทุน 1.1-1.5 ข้างต้น

2.1 ปัจจัยด้านบวกที่ส่งผลดีในการดำเนินการกองทุน

ตารางที่ 3.6 ลักษณะค่าของตัวแปรปัจจัยด้านบวกที่ส่งผลดีในการดำเนินการกองทุน

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
1. การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกองทุน	- มีใครบ้างมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกองทุน มีจำนวนมากน้อยเพียงใด
2. มีกองทุนเดิมในหมู่บ้าน	- จำนวนกองทุนเดิมในหมู่บ้าน จำนวนเงิน สะสมในหมู่บ้าน
3. มีกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน	- จำนวนกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน
4. อื่น ๆ	

2.2 ปัจจัยด้านลบที่ก่อให้เกิดปัญหา

ตารางที่ 3.7 ลักษณะค่าของตัวแปรปัจจัยด้านลบที่ก่อให้เกิดปัญหา

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
1. มีการไม่สนับสนุนในการจัดตั้งกองทุน	- จำนวนผู้ไม่เห็นด้วยในการจัดตั้งกองทุน
2. มีความไม่พึงพอใจในการจัดตั้งกองทุน	- จำนวนผู้ที่ไม่พึงพอใจในการตัดสินใจ
3. ไม่มีเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยกลับเข้ากองทุน	- จำนวนผู้ที่ไม่ยอมส่งเงินกู้พร้อมดอกเบี้ย กลับเข้ากองทุน
4. อื่น ๆ	

วัตถุประสงค์ประการที่ 3 การเกิดองค์กรเครือข่ายของการเรียนรู้

ตารางที่ 3.8 ลักษณะค่าตัวแปรการเกิดองค์กรเครือข่ายของการเรียนรู้

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
1. มีเครือข่ายขององค์กรย่อยภายในชุมชน	- มีองค์กรผู้ประกอบการอาชีพเดียวกัน - มีองค์กรผู้ประกอบการอาชีพเสริมกัน - อื่น ๆ ในแบบรายงาน บร. 1 (ข้อ 6.3)
2. มีองค์กรแหล่งความรู้ที่เสริมการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตในชุมชน	- มีหน่วยขององค์กรมาให้ความรู้เรื่องการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต - มีการจัดตั้งองค์กรแหล่งความรู้ในชุมชน
3. มีองค์กรภายนอกชุมชนที่เชื่อมโยงกับองค์กรภายในชุมชน	- มีการจัดตั้งโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ - มีการจำหน่ายหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลที่ เชื่อมกับตำบลอื่น ๆ
4. อื่น ๆ ในแบบรายงาน บร. 8	

วัตถุประสงค์ประการที่ 4 การค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน

4.1 ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด

ตารางที่ 3.9 ลักษณะค่าของตัวแปรความเข้มแข็งของชุมชนตามที่ กทบ. กำหนด

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
ความเข้มแข็งของชุมชน	- ลักษณะของค่าบนตัวแปรใน บร. 2
1. มีความสามัคคี	
2. มีความซื่อสัตย์	
3. ยกย่องคนทำดี	
4. มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	
5. มีโอกาสหาความรู้เพิ่มเติม	
6. มีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวได้	
7. ครอบครัวในชุมชนมีความอบอุ่น	
8. มีการรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กร	
9. มีการประชุมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก	
10. มีการช่วยเหลือสตรี เด็ก และกลุ่มผู้ด้อยโอกาส	
11. มีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม	
12. มีแผนงานชุมชนโดยสมาชิก	

4.2 ความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะประชาชนในท้องถิ่นที่นักศึกษารับผิดชอบ

ตารางที่ 3.10 ลักษณะค่าของตัวแปรความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนในท้องถิ่น

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
ความเข้มแข็งของชุมชน	- สรุปประเด็นต่าง ๆ ตามทัศนะของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น ตามแบบรายงาน บร. 7

4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน ได้แก่แบบรายงานต่าง ๆ (บร.) และแบบเก็บข้อมูลอื่น ๆ เพิ่มเติม เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีดังนี้

1. แบบรายงาน บร. 1 (แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน)

2. แบบรายงาน บร. 2 (แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน)
3. แบบรายงาน บร. 3 (แบบรายงานความรู้ ความเข้าใจ ทักษะชีวิตที่มีต่อกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง)
4. แบบรายงาน บร. 4 (แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน)
5. แบบรายงาน บร. 5 (แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)
6. แบบรายงาน บร. 6 (แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)
7. แบบรายงาน บร. 7 (แบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน)
8. แบบรายงาน บร. 8 (โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์)
9. แบบรายงาน บร. 9 (แบบบันทึกการสัมภาษณ์)
10. แบบรายงาน บร. 10 (แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน)
11. แบบรายงาน บร. 11 (แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี)
12. แบบรายงาน บร. 12 (การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน)
13. แบบประเมินผลกองทุนหมู่บ้าน โนนตะโก หมู่ที่ 6 ตำบลกุดจิก อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

แนวทางดำเนินงานด้านข้อมูล ในการทำสารนิพนธ์ไม่ได้เน้นความเคร่งครัดในวิธีวิจัยที่มุ่งควบคุมการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล แต่มุ่งให้ได้เนื้อหาสาระ และข้อหลักวิชาที่รวบรวมมาได้ ดังนั้น จึงไม่ได้แสดงวิธีการโดยละเอียดในการเก็บข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการเก็บข้อมูล สำหรับแต่ละตัวชี้วัดขึ้นอยู่กับลักษณะ และธรรมชาติของตัวชี้วัดนั้น ๆ ทั้งตัวชี้วัดของหน่วยระบบบริหารจัดการ และแนะนำส่งเสริมผู้กู้ และตัวชี้วัดของหน่วยระบบการดำเนินงานกิจการของผู้กู้แต่ละราย

วิธีการที่ใช้เก็บข้อมูลและการทำสารนิพนธ์ครั้งนี้ ประกอบด้วยหลายวิธีอัน ได้แก่

1. การสัมภาษณ์โดยใช้แบบ บร. ต่าง ๆ
2. การจัดประชุมเวทีชาวบ้าน
3. การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม
4. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

วิธีสังเคราะห์ข้อมูล ในการสังเคราะห์ข้อมูลที่เก็บมาได้ด้วยวิธีต่าง ๆ ผู้ศึกษาได้นำข้อมูลในเรื่องเดียวกันมาประมวลเข้าด้วยกัน ถ้าพบว่ามีข้อแตกต่างก็ทำการตรวจสอบกับแหล่งที่มา หรือแหล่งอื่นที่มีความเชื่อถือได้ จากนั้นจึงนำมาเรียบเรียงและจัดกลางจนได้ประเด็นที่ชัดเจน

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งตามประเภทของข้อมูล ดังนี้

6.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้จากแบบบันทึกการสัมภาษณ์ บร. ต่าง ๆ วิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ร้อยละ โดยใช้เครื่องคิดเลขคำนวณค่าทางสถิติ บร.2 แบบเก็บข้อมูลความเข้มแข็งของชุมชน ตารางที่ 3.11 แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน ครั้งที่ 1

ตัวชี้วัด	เกณฑ์ที่ใช้วัด							
	มาก		ปานกลาง		น้อย		ไม่ออกความเห็น	
	จำนวน คน	ร้อยละ	จำนวน คน	ร้อยละ	จำนวน คน	ร้อยละ	จำนวน คน	ร้อยละ
1. สมาชิกในชุมชนมีความสามัคคี	25	44.64	31	55.36	-	-	-	-
2. สมาชิกในชุมชนมีความซื่อสัตย์	15	26.78	40	71.43	1	1.79	-	-
3. ชุมชนยกย่องคนทำความดี	22	39.29	30	53.57	2	3.75	2	3.75
4. สมาชิกในชุมชนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	25	44.64	29	51.73	-	-	2	3.75
9. ในชุมชนมีการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกชุมชนเป็นประจำโดยการประชุมหรือเสวนา	22	39.29	34	60.71	-	-	-	-
6. สมาชิกในชุมชนมีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวได้	24	42.86	1	1.79	30	53.56	1	1.79
7. ครอบครัวในชุมชนมีความอบอุ่นอยู่พร้อมหน้ารักใคร่ปรองดองกัน	22	39.29	2	3.75	32	57.14	-	-

ตารางที่ 3.11 แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน ครั้งที่ 1 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	เกณฑ์ที่ใช้วัด							
	มาก		ปานกลาง		น้อย		ไม่ออกความเห็น	
	จำนวน คน	ร้อยละ	จำนวน คน	ร้อยละ	จำนวน คน	ร้อยละ	จำนวน คน	ร้อยละ
8. ในชุมชนมีการรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กรประชาชน	36	64.28	1	1.79	18	32.14	1	1.79
10. ในชุมชนมีการช่วยเหลือเด็ก สตรี คนชรา คนพิการและผู้ด้อยโอกาส	22	39.29	-	-	34	60.71	-	-
5. สมาชิกในชุมชนมีโอกาสหาความรู้เพิ่ม	49	87.50	6	10.71	-	-	1	1.79
11. ในชุมชนมีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม	47	83.93	1	1.79	8	14.28	-	-
12. ในชุมชนสามารถร่วมกันแก้ปัญหาของชุมชนได้โดยมีแผนงานที่คิดโดยสมาชิกในชุมชน	55	98.21	1	1.79	-	-	-	-

แหล่งข้อมูล : ประชาชนหมู่บ้านโนนตะโก หมู่ที่ 6 จำนวน 56 คน

ตารางที่ 3.12 แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน ครั้งที่ 2

ตัวชี้วัด	เกณฑ์ที่ใช้วัด							
	มาก		ปานกลาง		น้อย		ไม่ออกความเห็น	
	จำนวน คน	ร้อยละ	จำนวน คน	ร้อยละ	จำนวน คน	ร้อยละ	จำนวน คน	ร้อยละ
1. สมาชิกในชุมชนมีความสามัคคี	17	30.36	39	69.64	-	-	-	-
2. สมาชิกในชุมชนมีความซื่อสัตย์	18	32.14	37	66.07	1	1.79	-	-
3. ชุมชนยกย่องคนทำความดี	24	42.86	31	55.35	-	-	1	1.79
4. สมาชิกในชุมชนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	26	46.43	29	51.78	1	1.79	-	-

ตารางที่ 3.12 แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน ครั้งที่ 2 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	เกณฑ์ที่ใช้วัด							
	มาก		ปานกลาง		น้อย		ไม่ออกความเห็น	
	จำนวน คน	ร้อยละ	จำนวน คน	ร้อยละ	จำนวน คน	ร้อยละ	จำนวน คน	ร้อยละ
9. ในชุมชนมีการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกชุมชนเป็นประจำโดยการประชุมหรือเสวนา	24	42.86	31	55.35	1	1.79	-	-
ตัวชี้วัด	เพิ่มขึ้น		ลดลง		เท่าเดิม		ไม่ออกความเห็น	
	จำนวน คน	ร้อยละ	จำนวน คน	ร้อยละ	จำนวน คน	ร้อยละ	จำนวน คน	ร้อยละ
6. สมาชิกในชุมชนมีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวได้	36	64.28	-	-	19	33.93	1	1.79
7. ครอบครัวในชุมชนมีความอบอุ่นอยู่พร้อมหน้ารักใคร่ปรองดองกัน	29	51.78	1	1.79	26	46.43	-	-
8. ในชุมชนมีการรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กรประชาชน	32	57.14	-	-	23	41.07	1	1.79
10. ในชุมชนมีการช่วยเหลือเด็ก สตรี คนชรา คนพิการและผู้ด้อยโอกาส	20	35.71	-	-	35	62.50	1	1.79
ตัวชี้วัด	ใช่		ไม่ใช่		ไม่แน่ใจ		ไม่ออกความเห็น	
	จำนวน คน	ร้อยละ	จำนวน คน	ร้อยละ	จำนวน คน	ร้อยละ	จำนวน คน	ร้อยละ
5. สมาชิกในชุมชนมีโอกาสหาความรู้เพิ่ม	55	98.21	-	-	-	-	1	1.79
11. ในชุมชนมีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม	51	91.27	-	-	5	8.93	-	-

ตารางที่ 3.12 แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน ครั้งที่ 2 (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ใช่		ไม่ใช่		ไม่แน่ใจ		ไม่ออกความเห็น	
	จำนวน คน	ร้อยละ	จำนวน คน	ร้อยละ	จำนวน คน	ร้อยละ	จำนวน คน	ร้อยละ
12. ในชุมชนสามารถร่วมกัน แก้ปัญหาของชุมชนได้ โดยมีแผนงานที่คิดโดย สมาชิกในชุมชน	55	98.21	1	1.79	-	-	-	-

แหล่งข้อมูล : ประชาชนหมู่บ้านโนนตะโก หมู่ที่ 6 จำนวน 56 คน

6.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งได้จากเอกสาร การสัมภาษณ์ วิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา
แล้วนำเสนอความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

สารนิพนธ์บทที่ 4 ผลการติดตามประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ประกอบด้วยรายงานข้อมูลที่ได้ตามกรอบความคิดทฤษฎีชีพชีฟโมเดลซึ่งเป็นรายงานตอนที่ 1-3 และการรายงานตามวัตถุประสงค์การทำสารนิพนธ์ทั้ง 4 ประการ ซึ่งมี 4 ตอน ดังนี้

1. ผลการประเมินบริบทชุมชน
2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม
3. ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้
4. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์ 4 ประการ อันได้แก่

4.1 เพื่อทราบว่ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ บรรลุเป้าหมาย 5 ข้อ เพียงใด

4.2 เพื่อทราบว่า มีปัจจัยด้านบวกและด้านลบ อะไรบ้างที่สนับสนุนหรือขัดขวาง การบรรลุเป้าหมายของกองทุน

4.3 เพื่อทราบว่า ได้เกิดองค์การเครือข่ายของการเรียนรู้หรือไม่ จากกระบวนการทำ สารนิพนธ์ครั้งนี้

4.4 เพื่อทราบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน

โดยที่จะใช้หลักการประเมินตามสภาพจริงเป็นสำคัญ ดังนั้นสำหรับตัวชี้วัดหรือตัวแปรที่ ผู้ประเมินไม่สามารถตั้งเกณฑ์การตัดสินว่า “ดี - เลว” ก็จะนำเสนอข้อมูลสภาพจริงเท่านั้น ส่วน ตัวชี้วัดใดที่สมควรตั้งเกณฑ์ตัดสินค่าได้ ก็จะแสดงเกณฑ์นั้นอย่างชัดเจน ควบคู่ไปกับการเสนอ ข้อมูล และเสนอผลการตัดสินค่า

1. ผลการประเมินบริบทชุมชน

1.1 บริบทท้องถิ่น

1.1.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

บ้านโนนตะโก เป็นหมู่บ้านเก่าแก่ ตั้งขึ้นมาประมาณ 300 ปีมาแล้วตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 รุ่นปู่ย่าตายาย สมัยก่อนมีบ้านอยู่หลังเดียวบริเวณโนนจิมมอด ไม่มีน้ำ ไฟ จึงย้ายมาอยู่บ้านโนน โก่ใกล้เคียงกัน ที่มีน้ำ ไฟสะดวกสบายกว่า โดยโนนดังกล่าว มีดินตะโกมาก ต่อมาไฟไหม้ดิน ตะโก เหลือเพียงตอ ชาวบ้านจึงเริ่มมาอาศัยอยู่มากขึ้น โดยตั้งชื่อตามภูมิประเทศว่า “เนินตะโก” และเพี้ยนมาเป็น “โนนตะโก” จนถึงปัจจุบัน โดยอาชีพที่ทำมานานคือ อาชีพทำนา ทำไร่ ควบคู่

ไปกับการเลี้ยงวัว ควาย เป็ด ไก่ และงานอุตสาหกรรมในครัวเรือน เช่น จักสาน พวงกุ้มไม้ ไซ ดักปลา ลอกดักปลา ฯลฯ เพื่อใช้ในการหาปลาเป็นอาหาร โดยมีต้นตระกูลสำคัญ คือ ตระกูล น้อมสูงเนิน เสือสูงเนิน และหอสูงเนิน

1.1.1 สภาพปัจจุบัน

สภาพปัจจุบันบ้านโนนตะโก จะแบ่งเป็น 5 คຸ້ม โดยแต่ละคຸ້มจะแยกจากกันโดยเรียกตามสภาพพื้นที่ คือ

1. คຸ້มทำน้ํา เรียกว่า บ้านทำน้ํา เพราะบ้านอยู่ติดคลอง
2. คຸ້มไผ่ล้อม เรียกว่า บ้านไผ่ล้อม เพราะมีต้นไผ่ล้อมบ้าน
3. คຸ້มโนนศาลา เรียกว่า บ้านโนนศาลา เพราะสมัยก่อนจะมีศาลาอยู่ในบ้าน
4. คຸ້มโนนตะโก เรียกว่า บ้านโนนตะโก เพราะมีต้นตะโกบริเวณบ้าน
5. คຸ້มหัวบุงกระเซา เรียกว่า บ้านหัวบุงกระเซา จะมีครัวเรือนน้อยประมาณ 6-7 ครัวเรือน โดยแต่ละคຸ້มจะตั้งบ้านเรือนติดกันเป็นกระจุก สามารถเดินทางไปยังบ้านอื่นได้ตามสภาพชนบททั่วไป มีถนนเชื่อมต่อกันระหว่างคຸ້ม

สภาพบ้านเรือนมีหลากหลายรูปแบบ ทั้งแบบเก่าและใหม่ เช่น บ้านไม้ บ้านปูน บ้านครึ่งไม้ครึ่งปูน เป็นต้น

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลไค้ียงยาง
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบลนากลาง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลกุดจิก
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ตำบลโคกกรวด

บ้านโนนตะโกอยู่ห่างจากจังหวัดนครราชสีมา ประมาณ 30 กิโลเมตร ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 2 ถนนมิตรภาพ - หนองคาย และอยู่ห่างจากอำเภอสูงเนิน ประมาณ 6 กิโลเมตร ตามถนนสายยุทธศาสตร์ สูงเนิน - สลักไค้

พื้นที่	มีพื้นที่ทำการเกษตร	720	ไร่
	พื้นที่อยู่อาศัย	60	ไร่
	พื้นที่ทำนา	676	ไร่
	พื้นที่ไม้ผล	19	ไร่
	พื้นที่สาธารณะอื่นๆ	20	ไร่
	มีครัวเรือนเกษตรกร	56	ครัวเรือน

ที่มา : สำนักงานเกษตรอำเภอสูงเนิน

แหล่งน้ำ

1. คลองลำเหมืองกลาง
2. คลองย่อย เช่น คลองวังหิน คลองจาน ฯลฯ
3. สระน้ำ 2 สระ คือ สระโนนศาลา และสระโนนตะโกซึ่งน้ำจะมาจากเขื่อนท่าตะคลอง อำเภอเสีคว์ จังหวัดนครราชสีมา

ดิน เป็นชุดดินที่ 3 จากการสำรวจของกรมพัฒนาที่ดิน เนื้อดินเป็นพวกดินเหนียวพบตามที่ราบลุ่ม หรือที่ราบเรียบ เป็นดินลึกมีการระบายน้ำเร็ว ฤดูฝนน้ำขัง ฤดูแล้งดินแห้งแตกกระแหงเป็นร่องกว้างลึก มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง

ปัญหาจากการใช้ประโยชน์ที่ดินถ้าเป็นที่ลุ่มมาก ๆ จะมีปัญหาเรื่องน้ำท่วมในฤดูฝน มีความเหมาะสมกับการทำนา

การชลประทาน

บ้านโนนตะโก จะมีปัญหาในการเพาะปลูก เนื่องจากในฤดูแล้ง น้ำมีไม่เพียงพอแก่การเพาะปลูก แหล่งน้ำที่สำคัญของบ้านโนนตะโก และหมู่บ้านใกล้เคียง คือ เขื่อนท่าตะคลองอำเภอเสีคว์ จังหวัดนครราชสีมา ส่งมาตามลำคลอง ซึ่งลำคลองมีปัญหาการตื้นเขิน และทำนบกั้นน้ำพัง

ลักษณะประชากร

ปัจจุบันบ้านโนนตะโก มี 110 ครัวเรือน มีประชากรทั้งสิ้น 527 คน ประกอบไปด้วย ประชากรชาย 244 คน และประชากรหญิง 283 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 29.6 กลุ่มอายุส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็มร้อยละ 54.5

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนประชากรแยกตามอายุ

ช่วงอายุ	จำนวนประชากร			ร้อยละ
	ชาย	หญิง	ทั้งหมด	
1 วัน - 3 ปีเต็ม	8	8	16	3
3 ปี 1 วัน - 6 ปีเต็ม	12	12	24	4.5
6 ปี 1 วัน - 12 ปีเต็ม	21	24	45	8.5
12 ปี 1 วัน - 14 ปีเต็ม	12	8	20	3.8
14 ปี 1 วัน - 18 ปีเต็ม	14	10	24	4.5
18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม	131	156	287	54.6
50 ปี 1 วัน - 60 ปีเต็ม	22	28	50	9.5
60 ปีขึ้นไป	24	37	61	11.6
รวม	244	283	527	100

แหล่งข้อมูล - สมุดบันทึกประจำหมู่บ้าน (ผู้ใหญ่บ้าน)

บ้านโนนตะโกจะมีประชากรอาศัยกันอยู่อย่างหนาแน่นในเขตบ้านทำน้ำ บ้านไผ่ล้อม และบ้านโนนตะโกจะมีคุ่มบ้านติดกัน บ้านหัวบวกระเซาจะมีประชากรอาศัยอยู่เบาบางที่สุด ซึ่งบ้านเรือนจะมีหนาแน่นมากกว่าสมัยก่อน

บ้านโนนตะโก จะมีคนพิการ 2 คน และได้เรียนหนังสือทั้ง 2 คน

อาชีพ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่เหลือประกอบอาชีพรับจ้าง ค้าขาย ประกอบการอุตสาหกรรม รับราชการ และอื่นๆ เป็นต้น สำหรับอาชีพรับจ้างส่วนใหญ่จะรับจ้างในงานโรงงานอุตสาหกรรม เช่นบริษัท แผลมทองอุตสาหกรรมจำกัด บริษัทซีเกทเทคโนโลยี จำกัด เป็นต้น อัตราค่าจ้างประมาณวันละ 140 - 160 บาท และรับจ้างเกี่ยวกับการเกษตร เช่น หว่านข้าว ไถนา ฝึดยาฆ่าหญ้า นอกจากนี้ยังมีการรับจ้างในต่างจังหวัด เช่น กรุงเทพมหานคร ชลบุรี และชุมชนเมืองอื่น ๆ นอกจากนี้ยังมีอาชีพทำขนมขาย และหาผักตามป่ามาขายในตัวเมืองอีกด้วย

ศาสนา บ้านโนนตะโก ไม่มีวัดประจำหมู่บ้าน ต้องใช้วัดบ้านสลักไค หมู่ที่ 5 ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาต่าง ๆ ซึ่งในอดีตยังคงเคยเป็นสถานศึกษาด้วย โดยชาวบ้านจะนับถือศาสนาพุทธถึง 100 %

การศึกษาบ้านโนนตะโกไม่มีโรงเรียนประจำหมู่บ้านโดยเด็กในหมู่บ้านจะไปเรียนหนังสือ

ระดับอนุบาลและประถมศึกษา - โรงเรียนบ้านสลักไค หมู่ 3 บ้านสลักไค

เรียนหนังสือระดับมัธยมศึกษา - โรงเรียนกุดจิกวิทยา หมู่ที่ 4 บ้านขาม

- โรงเรียนในเขตอำเภอสูงเนินหรือในเขตอำเภอเมือง

เรียนหนังสือระดับอุดมศึกษา - สถานศึกษาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

- สถานศึกษาในกรุงเทพมหานคร และต่างจังหวัด

ต่าง ๆ

นอกจากนี้ยังมีการศึกษานอกโรงเรียน(กศน.) มีศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอสูงเนิน โดยมีการฝึกวิชาชีพต่างๆ ส่งเสริมให้ประชาชนอ่านหนังสือ โดยการจัดห้องสมุด แจกหนังสือพิมพ์ให้ตามหมู่บ้านต่าง ๆ และจัดให้มีการศึกษา แก่ประชาชนตามกลุ่มสนใจ เป็นต้น

คนรุ่นก่อน ๆ ของหมู่บ้านโนนตะโก จะจบการศึกษาระดับ ป.4 เป็นส่วนใหญ่แนวโน้มในอนาคต คาดว่าจะมีผู้จบการศึกษาระดับสูงขึ้น เพราะมีเงินกู้เพื่อการศึกษาและนโยบายด้านการปฏิรูปการศึกษาของภาครัฐ

การสาธารณสุข มีสถานบริการด้านสาธารณสุขที่เป็นของรัฐ เช่น

- โรงพยาบาลอำเภอสูงเนิน ขนาด 60 เตียง 1 แห่ง
- สถานีอนามัยตำบลกุดจิก (หมู่ที่ 1 ตำบลกุดจิก) 1 แห่ง
- คลินิกเอกชนในตำบลกุดจิก (หมู่ที่ 1 ตำบลกุดจิก) 4 แห่ง

- อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) หมู่บ้านขยายอาสาสมัครประจำบ้าน 1 แห่ง
การเดินทางไปรักษาพยาบาลไม่มีปัญหาค่อนข้างสะดวก

การสาธารณสุขโลก

1. การคมนาคมขนส่ง ถ้าต้องการจดทะเบียนรถต้องไปจดที่สำนักงานขนส่งอำเภอสีคิ้ว

ทางบก - ติดต่อได้โดยทางรถยนต์ และรถไฟ

ทางรถยนต์ - มีรถประจำทางสายสลักไค - นครราชสีมา วิ่งประจำ หมู่ 3 - หมู่ 6

เข้าตัวจังหวัดนครราชสีมา

- มีรถประจำทางสายกุดจิก - นครราชสีมา

ทางรถไฟ - มีสถานีรถไฟกุดจิก ตำบลกุดจิก อยู่หมู่ที่ 1

2. ไฟฟ้า มีไฟฟ้าใช้เมื่อ พ.ศ. 2526 ของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค อำเภอสูงเนินบ้านโนน
ตะโกไม่มีไฟฟ้าใช้อยู่ 3 หลังคาเรือน

3. น้ำประปา ตั้งอยู่ หมู่ที่ 5 สร้างเมื่อ พ.ศ. 2538 โดยงบประมาณของกรมอนามัย ให้
ชาวบ้านบริหารจัดการกันเอง คิดหน่วยละ 5 บาท บ้านโนนตะโก ยังไม่มีน้ำประปาใช้อยู่ 6
หลังคาเรือนเพราะบ่มน้ำใช้เองจากคลอง

4. การสื่อสาร - มีที่ทำการไปรษณีย์กุดจิก หมู่ที่ 2 ตำบลกุดจิก

- มีตู้โทรศัพท์สาธารณะ 2 ตู้ ติดตั้งเดือนมกราคม 2545 และสามารถใช้ได้เดือน
กุมภาพันธ์ 2545

5. ถนน ถนนภายในหมู่บ้านเป็น

ถนนคอนกรีต 2,000 เมตร

ถนนลาดยาง 500 เมตร

ถนนมีสภาพดี โดยมีทางเข้าหมู่บ้านได้หลายทาง การเดินทางสะดวก

การปกครอง

หมู่บ้านโนนตะโก อยู่ภายใต้การกำกับดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลกุดจิก(อบต.) ซึ่ง
ดูแล หมู่ที่ 3 - หมู่ที่ 6 ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 5 บ้านสลักไค โดยมีสมาชิกสภาตำบลในหมู่บ้านโนนตะโก
2 คน คือ

1. นายเสงี่ยม กาญจนพิมาย

2. นายวีระวุฒิ คลาดสูงเนิน

คณะกรรมการหมู่บ้าน คือ

1. นายทับ หอสูงเนิน ผู้ใหญ่บ้าน

2. นายลำไย ศิริสูงเนิน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

3. นางเหรียญ	แบนกลาง	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
4. นายหรั่ง	ม่วงทิม	กรรมการ
5. นายทัน	รักสูงเนิน	กรรมการ
6. นายชวน	ศิริสูงเนิน	กรรมการ
7. นายจอม	กิสันเทียะ	กรรมการ
8. นายเลย	น้อมสูงเนิน	กรรมการ
9. นายพงษ์	เนียมสูงเนิน	กรรมการ
10. นายเขียน	น้อมสูงเนิน	กรรมการ
11. นายชาติรี	อาจสูงเนิน	กรรมการ
12. นายเลาะ	ศิสูงเนิน	กรรมการ
13. นายเที่ยง	โพธิกนิษฐ	กรรมการ

การกำหนดเขตเลือกตั้ง บ้านโนนตะโก อยู่เขต 3

นายอำเภอสูงเนิน	คือ นายวิทยา	กามนค์
ส.ส.ประจำเขต	คือ ดร.ประวิช	รัตนะเพียร
ผู้ว่าราชการจังหวัด	คือ นายสุนทร	ริ้วเหลือง

1.1.3 ภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ และเศรษฐกิจสังคม

สภาพเศรษฐกิจของหมู่บ้าน ขึ้นอยู่กับผลผลิตทางด้านเกษตรกรรมเป็นหลัก เช่นการทำนา
ทำไร่

การทำนา มีการปลูกข้าวเจ้า และทำนาปีละ 2 ครั้ง คือ นาปีและนาปรัง ซึ่งในสมัยก่อน
จะทำนาปีละ 1 ครั้ง โดยการปักดำ ต่อจากนั้นก็ปลูกถั่วเขียว ดินก็จะดีรวนซุยจากซากคันถั่ว
เขียว ปัจจุบันทำนา ปีละ 2 ครั้ง และเป็นนาหว่านเพื่อลดต้นทุนการผลิตและแรงงาน ซึ่งในปัจจุบัน
หายาก ข้อดีของนาหว่านจะได้ผลผลิตมากกว่าและต้นทุนน้อยกว่านาดำแต่ก็จะมีผลเสียเช่นกัน คือ
ต้องใช้สารเคมีในการกำจัดวัชพืชมากกว่านาดำและต้องใส่ปุ๋ยเพิ่มมากขึ้น เป็นเหตุให้ดินเสื่อมคุณ
ภาพ แน่นและแข็ง

นอกจากนี้ยังมีการทำนาคอนหรือนาโคก ในเขตตำบลนากลาง ซึ่งต้องรอให้ฝนตกจึงจะ
สามารถทำนาได้

การทำนาของชาวบ้าน เจ้าของนาจะทำเองประมาณ 70 % และอีกประมาณ 30 % จะเป็น
นาเช่า โดยชาวบ้านในหมู่บ้านเช่ากันทำ

การทำไร่ ปลูกข้าวโพด สมัยก่อนจะปลูกมันสำปะหลัง เมื่อราคาคงต่ำจึงได้เปลี่ยนมาปลูกข้าวโพดแทนและยังปลูกมันสำปะหลังบ้างไม่กี่ราย โดยจะไปทำไร่ข้าวโพดในเขตตำบลนากลาง ซึ่งเป็นที่คินที่ปู่ ย่า ตา ยาย จับจองไว้ และตกทอดมาสู่รุ่นลูกรุ่นหลาน

นอกจากนี้จะมีการปลูกผักสวนครัวในบริเวณบ้านและตามหัวไร่ปลายนานา โดยจะนำมาบริโภคและขายภายในหมู่บ้าน

นอกจากนี้ยังมีไม้ผล เช่น มะม่วง มะพร้าว และผักพื้นบ้าน เช่น สะเดา ผักจิก ผักตำลึง กระถิน เป็นต้น

การเลี้ยงสัตว์ สัตว์ที่เลี้ยง เช่น วัว ควาย หมู เป็ด และไก่ เป็นต้น

การเลี้ยงวัว - เพื่อขายเป็นพ่อพันธุ์ แม่พันธุ์ และลูกวัว

การเลี้ยงหมู - เพื่อขายเป็นหมูชำแหละ พ่อพันธุ์ แม่พันธุ์ และลูกหมู จะขายตัวละ 1,000 บาท (อายุ 4 เดือนขึ้นไป)

การเลี้ยงไก่บ้าน - ขายตัวให้แม่ค้าเพื่อนำไปทำไก่สดจำหน่าย

การเลี้ยงไก่ไข่ - ขายไข่ไก่ ส่งตามบ้านในตำบลกุดจิกและตำบลใกล้เคียง

การเลี้ยงเป็ด - ขายตัวและไข่เป็ด ส่งตลาดตำบลกุดจิกและตำบลใกล้เคียง

อุตสาหกรรม จะทำอุตสาหกรรมในครัวเรือนประเภทจักสาน เช่น สุ่มไก่ ไซดักปลา เป็นต้น นอกจากนั้นยังมีอุตสาหกรรมครัวเรือน โดยการอัดฟางข้าวขาย ซึ่งจะทำช่วงหลังฤดูเก็บเกี่ยวข้าว โดยมีเครื่องจักรอัดฟางเป็นก้อนสี่เหลี่ยมจำหน่ายในราคาก้อนละ 25 บาท

การจำหน่ายผลิตผลทางการเกษตร เช่น ข้าว จะนำไปขายที่โรงสีข้าวไทยณรงค์ ตำบลกุดจิก และโรงสีเบญจวรรณ ตำบลกุดจิก ส่วนข้าวโพดจะขายที่ บริษัท เจริญโภคภัณฑ์ จำกัด

1.1.4 ประเพณีและวัฒนธรรม

ภาษา ชาวบ้านโนนตะโก จะพูดภาษาโคราช ซึ่งเป็นภาษิตั้งเดิมมาแต่โบราณ ประเพณี หมู่บ้านโนนตะโก จะมีประเพณีประจำหมู่บ้าน คือ

1. ประเพณีทำบุญทอดผ้าป่าไปวัดบ้านสลักไคในวันสงกรานต์ของทุกปี
2. ประเพณีทำบุญกลางบ้าน ที่ศูนย์สาธารณสุขมูลฐาน (ศสมข) ประจำทุกปี ประมาณเดือน พฤษภาคม - มิถุนายน
3. ในวันที่ 5 ธันวาคม และ 12 สิงหาคม ของทุกปี จะร่วมกันพัฒนาหมู่บ้าน โดยผู้นำหมู่บ้าน และชาวบ้านร่วมกันพัฒนา

1.1.5 ข้อมูลด้านอื่น ๆ

1. ลักษณะบางประการด้านเศรษฐกิจ และอาชีพ

การมีหนี้สินของชาวบ้านใน 110 ครัวเรือนจะมีหนี้สินถึงประมาณ 102 ครัวเรือน

และมีที่ทำกินของตนเองประมาณ 77 ครัวเรือน โดยเช่าที่ทำกินประมาณ 23 ครัวเรือน การตลาด สำหรับผลผลิตจะจำหน่ายข้าวที่โรงสีไทยนครงค์ ตำบลกุดจิก หรือ โรงสีเบญจวรรณ ตำบลกุดจิก ส่วนผลผลิตข้าวโพด จะจำหน่ายที่บริษัทเจริญโภคภัณฑ์ ตำบลโคกกรวด มีระดับฐานะทางการเงินหรือสินทรัพย์ โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสินทรัพย์ต่าง ๆ จะมีไว้ใช้สอยในการประกอบอาชีพ เช่น รถไถนา สูบน้ำ เป็นต้น

2. วัฒนธรรมประเพณีที่เด่น ๆ คือ

1. ประเพณีการทอดผ้าป่า ไปวัดบ้านสลักไค ในวันสงกรานต์ของทุกปี
2. ประเพณีทำบุญกลางบ้านประจำปีช่วงเดือนพฤษภาคม - มิถุนายน
3. ร่วมกันพัฒนาหมู่บ้านประจำปีทุกวันที่ 5 ธันวาคม (วันพ่อ) และวันที่ 12 สิงหาคม (วันแม่) ทุกปี

3. ลักษณะที่เป็นศักยภาพด้านดี

ศักยภาพด้านดีที่สังเกตเห็นอย่างชัดเจน คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการประชุมหรือประชาคมต่าง ๆ ชาวบ้านจะให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีส่วนมากถึง 85 % และมีความรักใคร่ปรองดองกัน สังเกตจากยามเจ็บป่วยจะไปเยี่ยมกันที่โรงพยาบาลและช่วยเหลือกันดี ผู้นำหมู่บ้านมีภาวะผู้นำ ชาวบ้านจะมีความเชื่อมั่นในตัวผู้นำ ผู้นำจะสนใจในการพัฒนาเอาใจใส่หมู่บ้านตัวเอง แหล่งน้ำ แหล่งอาหารจะอุดมสมบูรณ์ในระดับปานกลาง

4. ลักษณะที่สื่อถึงความไม่เข้มแข็ง

มีชาวบ้านบางส่วนที่มีฐานะดี มีงานทำมั่นคงกว่าคนอื่น จะไม่ค่อยให้ความร่วมมือในการมีส่วนร่วมต่าง ๆ เพราะมีภาระในการประกอบอาชีพจนไม่มีเวลาเข้ามามีส่วนร่วม ไม่มีความสนใจในกิจกรรมของส่วนรวม ถ้าไม่มีส่วนเกี่ยวข้องก็จะไม่ยอมเข้าร่วมประชุมและประชาชนบางส่วนจะหลงใหลในอบายมุขต่าง ๆ เช่น เหล้า บุหรี่ การพนัน และยาเสพติด ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาชนเป็นอย่างยิ่ง

2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยภาพรวมมีดังนี้

2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

2.1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A พบว่า

1. นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จากการสัมภาษณ์และเปิดเวทีชาวบ้านในหมู่บ้าน พบว่า ประชาชนในหมู่บ้าน จะมีความเข้าใจในนโยบายของกองทุนหมู่บ้านถึงประมาณ 98 % โดยเฉพาะสมาชิกกองทุน และกลุ่มผู้กู้ จะมีความ

เข้าใจมากที่สุด อีก 2 % นั้น จะเป็นกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งเดินทางไปร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ได้แล้ว และกลุ่มผู้ไม่ได้เป็นสมาชิกของกองทุน จะไม่มีความเข้าใจและคิดว่าตนเองไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง จะไม่สนใจและไม่มีความรู้สึกเป็นเจ้าของกองทุนร่วมกัน

2. เงิน 1 ล้านบาท พบว่า กองทุนหมู่บ้านโนนตะโก ก่อตั้งเมื่อวันที่ 21 มิถุนายน พ.ศ. 2544 และได้รับเงินโอน 1 ล้านบาท เมื่อวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2544 โดยในเดือน สิงหาคม พ.ศ. 2545 มียอดคงเหลือ 63,954.93 บาท ในระยะแรกของการก่อตั้งกองทุน ผู้วิจัยคิดว่าเป็นจำนวนที่เหมาะสม แต่ในอนาคตคาดว่าจะไม่เพียงพอต่อความต้องการกู้ยืมของสมาชิก เพราะคิดว่าจะมีสมาชิกให้ความสนใจเพิ่มมากขึ้น เพราะอัตราดอกเบี้ยต่ำ

3. คณะกรรมการ พบว่า มีคณะกรรมการ 10 คน ชาย 5 คน หญิง 5 คน โดยได้รับคัดเลือกจากการประชุมชาวบ้านเมื่อวันที่ 21 มิถุนายน พ.ศ.2544 มีผู้ร่วมประชุม 89 คน ซึ่งเป็นตัวแทนจากครัวเรือนละ 1 คน ถูกต้องตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 คือ มีผู้เข้าร่วมประชุมประชาคมต้องไม่น้อยกว่า 3 ใน 4 ของครัวเรือนทั้งหมดในหมู่บ้าน เป็นคณะกรรมการชุดที่ 1 และเมื่อวันที่ 21 มิถุนายน พ.ศ. 2545 ครบวาระ 1ปีของการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน ตามระเบียบข้อบังคับจะต้องมีการจับสลากออกจากตำแหน่งจำนวนครึ่งหนึ่ง ของคณะกรรมการทั้งหมด แล้วคัดเลือกคณะกรรมการใหม่เข้ามาแทน โดยมีการประชุมสมาชิกกองทุนเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2545 เพื่อคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน

ตารางที่ 4.2 รายชื่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านโนนตะโก ชุดที่ 1

ที่	ชื่อ - สกุล	การศึกษา	ตำแหน่ง	ประสบการณ์ความสามารถพิเศษ
1.	นายเคี้ยว คลาดสูงเนิน	ม.6	ประธาน	สมาชิก อบต.และประธานกองทุนยา
2.	นายสุวรรณ เนียมสูงเนิน	ป.6	รองประธาน	ทำการเกษตรและเลี้ยงสัตว์
3.	นางอังคณา พรหมโคกรัก	ปวช.	เลขานุการ	พิมพ์ดีดไทย - อังกฤษ
4.	นางเหรียญ แบนกลาง	ม.3	เหรัญญิก	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ม.6 และ อสม.
5.	นางอารีย์ พุฒนอก	ป.6	กรรมการ	อาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.)
6.	น.ส.สุพัตรา ชมสูงเนิน	ม.3	กรรมการ	ผู้ตรวจสอบบัญชีกองทุน
7.	นางละม่อม โคนสูงเนิน	ป.6	กรรมการ	ค้าขาย
8.	นายวิรัช เหล็กสูงเนิน	ปวช.	กรรมการ	ทำสวน - เพาะปลูก
9.	นายเสริฐ เนียมสูงเนิน	ป.4	กรรมการ	ทำนา
10.	นายดำโย ศิริสูงเนิน	ป.6	กรรมการ	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ม.6

แหล่งข้อมูล - กองทุนหมู่บ้านโนนตะโก หมู่ที่ 6

ตารางที่ 4.3 รายชื่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านโนนตะโก ชุดที่ 2

ที่	ชื่อ - สกุล	การศึกษา	ตำแหน่ง	ประสบการณ์ความสามารถพิเศษ
1.	นายวีรวุฒิ คลาดสูงเนิน	ม.6	ประธาน	สมาชิกอบต.และประธานกองทุนยา
2.	นายสุวรรณเนียมสูงเนิน	ป.6	รองประธาน	ทำการเกษตรและเลี้ยงสัตว์
3.	นางชลอ สระ	ป.6	เลขานุการ	ทำการเกษตร
4.	นางเหรียญ แบนกลาง	ม.3	เหรัญญิก	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ม.6 และ อสม.
5.	นายลำไย ศิริสูงเนิน	ป.6	กรรมการ	ทำการเกษตร
6.	นายเสริฐ เนียมสูงเนิน	ป.4	กรรมการ	ทำการเกษตร
7.	นายฉลอง น้อมสูงเนิน	ป.6	กรรมการ	ทำการเกษตร
8.	นางอารีย์ พุดนอก	ป.6	กรรมการ	อาสาสมัครสาธารณสุข
9.	นางสัปดาห์ หอสูงเนิน	ป.6	กรรมการ	ทำการเกษตร
10.	นางวันเพ็ญ น้อมสูงเนิน	ป.4	กรรมการ	ทำการเกษตร

แหล่งข้อมูล - กองทุนหมู่บ้านโนนตะโก หมู่ที่ 6

4. เงินที่ผู้กู้ชำระคืน พบว่า มีผู้กู้ชำระเงินคืน ก่อนกำหนด ดังต่อไปนี้

ลำดับ ที่	ชื่อ - สกุล	เงินคืน (บาท)	ดอกเบี้ย (บาท)	วัน เดือน ปี ที่ชำระ
1.	นางชลอ สระ	10,000	500	3 มิ.ย. 45
2.	นายแผ้ว แบนกลาง	20,000	1,000	3 มิ.ย. 45
3.	นายประคอง ช่างทอง	20,000	1,000	3 มิ.ย. 45
4.	นางประสงค์ สุวรรณ	20,000	1,000	3 มิ.ย. 45
5.	นางม้วน หอสูงเนิน	20,000	1,000	3 มิ.ย. 45
6.	นางสาวเมี้ยน ขวัญสูงเนิน	20,000	1,000	3 มิ.ย. 45
7.	นางสาวเอ็ง หอสูงเนิน	20,000	1,000	3 มิ.ย. 45
8.	นางสะอั้ง ทาสันเทียะ	20,000	1,000	3 มิ.ย. 45
9.	นายเริ่ม คีสูงเนิน	20,000	1,000	3 มิ.ย. 45
10.	นางสมปอง เนียมสูงเนิน	20,000	1,000	3 มิ.ย. 45
11.	นางเจียมใจ เนียมสูงเนิน	20,000	1,000	7 มิ.ย. 45
12.	นางลิ้ม ศิริสูงเนิน	20,000	1,000	10 มิ.ย. 45
13.	นางสุภาพ กาญจนพิมาย	20,000	1,000	10 มิ.ย. 45
14.	นางออน สังข์จันทร์	10,000	500	10 มิ.ย. 45

ตารางที่ 4.4 รายชื่อผู้ชำระเงินกองทุน (ก่อนกำหนดชำระ) (ต่อ)

ลำดับ ที่	ชื่อ - สกุล	เงินต้น (บาท)	ดอกเบี้ย (บาท)	วัน เดือน ปี ที่ชำระ
15.	นายหรั่ง ม่วงทิม	20,000	1,000	17 มิ.ย. 45
16.	นายชาตรี อางสูงเนิน	15,000	750	17 มิ.ย. 45
17.	นายสุทิน ลีสูงเนิน	20,000	1,000	17 มิ.ย. 45
18.	นางจำเนียร ชำโคกสูง	20,000	1,000	18 มิ.ย. 45
19.	นายดวง ต้นสูงเนิน	20,000	1,000	18 มิ.ย. 45
20.	นายฉลอง น้อมสูงเนิน	20,000	1,000	19 มิ.ย. 45
21.	นายศักดิ์ ลีสูงเนิน	20,000	1,000	21 มิ.ย. 45
22.	นายถนอม เลาะสูงเนิน	20,000	1,000	27 มิ.ย. 45
23.	นางประทุม เนียมสูงเนิน	20,000	1,000	5 ก.ค. 45
	รวม	435,000	21,750	
	รวม	456,750		

แหล่งข้อมูล : กองทุนหมู่บ้านโนนตะโก หมู่ 6

จากตารางที่ 4.4 มีผู้ชำระหนี้ก่อนกำหนดชำระ 23 ราย รวมเป็นเงิน 456,750 บาท ดอกเบี้ยจากเงินกู้ 21,750 บาท

เป็นการชำระคืนก่อนกำหนด เพราะผู้กู้จำหน่ายผลผลิตข้าวนาปรัง เมื่อคิดว่ามีเงินแล้วก็ควรนำเงินมาชำระ โดยไม่ได้ลดอัตราดอกเบี้ย จากการสัมภาษณ์ผู้กู้ยินยอมให้ดอกเบี้ยเต็มจำนวน เพื่อเงินของกองทุนจะได้เพิ่มพูนขึ้น และได้ขอกู้ใหม่เพื่อการชำระหนี้ในปีหน้า จะตรงกับช่วงการจำหน่ายข้าวนาปรังซึ่งเป็นช่วงมีเงินชำระหนี้พอดีซึ่งการชำระคืนเงินของหมู่บ้านโนนตะโก จะชำระคืนเป็นรายปีในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 5 บาทต่อปี

5. ผู้สมัครขอ กู้ พบว่า ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งกองทุนจนถึงเดือน มิถุนายน พ.ศ. 2544 ถึงเดือน สิงหาคม 2545 มีผู้มาสมัครขอ กู้ทั้งหมด 74 ราย โดยเป็นผู้กู้คนเดิม 21 ราย และเป็นผู้กู้ใหม่ 3 ราย คือ

1. นายลำไย ศิริสูงเนิน
 2. นางลับผิว หอสูงเนิน
 3. นายสังัด ถวกสูงเนิน
- โดยมีรายชื่อผู้ กู้ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.5 รายชื่อผู้สมัครกองทุนหมู่บ้าน โนนตะโก หมู่ 6 ชุดที่ 1

ลำดับ ที่	ชื่อ - สกุล	จำนวนเงิน (บาท)	โครงการ	หมายเหตุ
1.	นางสาววน ภูพิมาย	20,000	ทำไร่	-
2.	นางออน สังขจันทร์(ชำระ 10 มิ.ย. 45)	10,000	ทำไร่	24 ก.ย. 44
3.	นางสาวเอ็ง หอสูงเนิน (ชำระ 2 มิ.ย. 45)	20,000	ทำไร่	24 ก.ย. 44
4.	นางหมูน ทนสูงเนิน	20,000	ทำนา	24 ก.ย. 44
5.	นางสุนิสา เลาะสูงเนิน	20,000	ทำนา	24 ก.ย. 44
6.	นางเจียมใจ เนียมสูงเนิน (ชำระ 7 มิ.ย. 45)	20,000	ทำนา	24 ก.ย. 44
7.	นางประทุม เนียมสูงเนิน (ชำระ 5 ก.ค. 45)	20,000	ทำนา	24 ก.ย. 44
8.	นางประสงค์ สุวรรณ (ชำระ 2 มิ.ย. 45)	20,000	ทำนา	24 ก.ย. 44
9.	นางจำเนียร จำโคกสูง (ชำระ 18 มิ.ย. 45)	20,000	ทำนา	24 ก.ย. 44
10.	นางสุภาพ กาญจนพิมาย (ชำระ 10 มิ.ย. 45)	20,000	ทำนา	24 ก.ย. 44
11.	นายประคอง ช่างทอง (ชำระ 2 มิ.ย. 45)	20,000	ทำนา	24 ก.ย. 44
12.	นายฉลอง น้อมสูงเนิน (ชำระ 19 มิ.ย. 45)	20,000	ทำนา	24 ก.ย. 44
13.	นายกุลธร ชมสูงเนิน	20,000	ทำนา	24 ก.ย. 44
14.	นายสุทิน ทีสูงเนิน (ชำระ 17 มิ.ย. 45)	20,000	ทำนา	24 ก.ย. 44
15.	นางสะอิ่ง ทาสันเทียะ (ชำระ 2 มิ.ย. 45)	20,000	ทำนา	24 ก.ย. 44
16.	นางม้วน หอสูงเนิน (ชำระ 2 มิ.ย. 45)	20,000	ทำนา	24 ก.ย. 44
17.	นางชลอ สระ (ชำระ 2 มิ.ย. 45)	10,000	ทำนา	24 ก.ย. 44
18.	นายหมั่น พันธุ์โลกกรวด	20,000	ทำนา	24 ก.ย. 44
19.	นายเริ่ม ดีสูงเนิน (ชำระ 2 มิ.ย. 45)	20,000	ทำนา	24 ก.ย. 44
20.	นายแผ้ว แปนกลาง (ชำระ 2 มิ.ย. 45)	20,000	ทำนา	24 ก.ย. 44
21.	นายศักดิ์ ทีสูงเนิน (ชำระ 21 มิ.ย. 45)	20,000	ทำนา	24 ก.ย. 44
22.	นายถนอม เลาะสูงเนิน (ชำระ 27 มิ.ย. 45)	20,000	ทำนา	24 ก.ย. 44
23.	นางเปลื้อง หอสูงเนิน	20,000	ทำนา	24 ก.ย. 44
24.	นางสาวจิว หอสูงเนิน	20,000	ทำนา	24 ก.ย. 44
25.	นางนอม หลุ่มสูงเนิน	20,000	ทำนา	22 ต.ค. 44
26.	นายลพ ชมสูงเนิน	20,000	ทำนา	22 ต.ค. 44

ตารางที่ 4.5 รายชื่อผู้สมัครขอกู้กองทุนหมู่บ้านโนนตะโก หมู่ 6 ชุดที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ ที่	ชื่อ - สกุล	จำนวนเงิน (บาท)	โครงการ	หมายเหตุ
27.	นายชาติรี อางสูงเนิน (ชำระ 17 มิ.ย. 45)	15,000	ทำนา	22 ต.ค. 44
28.	นางอุไร น้อมสูงเนิน	10,000	ทำนา	22 ต.ค. 44
29.	นายสีไผ่ คำสูงเนิน	10,000	ทำนา	22 ต.ค. 44
30.	นายประยูร ชยสูงเนิน	20,000	ค้าขาย	24 ก.ย. 44
31.	นางสนิทธิ ไชสูงเนิน	20,000	ค้าขาย	24 ก.ย. 44
32.	นางวิไลย์ พิทักษ์กรสกุล	20,000	ค้าขาย	24 ก.ย. 44
33.	นางสาวตำราย ค้างสูงเนิน	10,000	ค้าขาย	24 ก.ย. 44
34.	นางสาวจาก โคนสูงเนิน	5,000	ค้าขาย	8 พ.ย. 44
35.	นายนัด พุดนอก	20,000	ค้าขาย	18 ม.ค. 45
36.	นายดวง คั่นสูงเนิน (ชำระ 18 มิ.ย. 45)	20,000	เลี้ยงวัว	24 ก.ย. 44
37.	นายเคน คั่นสูงเนิน	20,000	เลี้ยงวัว	22 ต.ค. 44
38.	นางประหยัด แทนพลกรัง	20000	เลี้ยงหมู	24 ก.ย. 44
39.	นายหรั่ง ม่วงทิม (ชำระ 17 มิ.ย. 45)	20000	เลี้ยงหมู	24 ก.ย. 44
40.	นายจงจิตต์ ค้างสูงเนิน	20000	เลี้ยงหมู	24 ก.ย. 44
41.	นางสาวเมี้ยน ขวัญสูงเนิน (ชำระ 2 มิ.ย. 45)	20000	เลี้ยงหมู	24 ก.ย. 44
42.	นางสมปอง เนียมสูงเนิน (ชำระ 2 มิ.ย. 45)	20000	เลี้ยงหมู	24 ก.ย. 44
43.	นางลิ้ม ศิริสูงเนิน (ชำระ 10 มิ.ย. 45)	20000	เลี้ยงหมู	24 ก.ย. 44
44.	นายเหมือน โคนสูงเนิน	20000	เลี้ยงหมู	24 ก.ย. 44
45.	นายออน พรหมโคกรัก	20000	เลี้ยงหมู	24 ก.ย. 44
46.	นายประสิทธิ์ ถีสุงเนิน	20000	เลี้ยงไก่ไข่	7พ.ย. 44
47.	นายขจร น้อมสูงเนิน	20000	เลี้ยงไก่ไข่	8 พ.ย. 44
48.	นายเลาะ คีสุงเนิน	20000	เลี้ยงเป็ด	24 ก.ย. 44
49.	นางวารินทร์ กลาดสูงเนิน	20000	แปรรูป	24 ก.ย. 44
50.	นายวัชรวุฒิ กลาดสูงเนิน	10000	ประมง	21 ธ.ค. 44
รวม		920,000		

แหล่งข้อมูล : กองทุนหมู่บ้านโนนตะโก หมู่ 6

หมายเหตุ : นายขจร น้อมสูงเนิน เปลี่ยนโครงการเป็นเลี้ยงวัว เนื่องจากไก่เป็นโรคตาย

ตารางที่ 4.6 รายชื่อผู้สมัครขอกู้กองทุนหมู่บ้านโนนตะโก หมู่ 6 ชุดที่ 2

ลำดับ ที่	ชื่อ - สกุล	เงินต้น (บาท)	โครงการ	หมายเหตุ
1.	นางชะลอ สระ	20,000	ทำนา	24 มิ.ย. 45
2.	นายแผ้ว แบนกลาง	20,000	ทำนา	24 มิ.ย. 45
3.	นายประคอง ช่างทอง	20,000	ทำนา	24 มิ.ย. 45
4.	นางม้วน หอสูงเนิน	20,000	ทำนา	24 มิ.ย. 45
5.	นางสะอึ้ง ทาสันเทียะ	20,000	ทำนา	24 มิ.ย. 45
6.	นายเริ่ม คีสูงเนิน	20,000	ทำนา	24 มิ.ย. 45
7.	นางเจียมใจ เนียมสูงเนิน	20,000	ทำนา	24 มิ.ย. 45
8.	นายลำไย คีสูงเนิน (กู้ใหม่)	20,000	ทำนา	24 มิ.ย. 45
9.	นางสุภาพ กาญจนพิมาย	20,000	ทำนา	24 มิ.ย. 45
10.	นายหุ่ม ม่วงทิม	20,000	ทำนา	24 มิ.ย. 45
11.	นายชาติรี อางสูงเนิน	20,000	ทำนา	24 มิ.ย. 45
12.	นายสุทิน ลีสูงเนิน	20,000	ทำนา	24 มิ.ย. 45
13.	นายฉลอง น้อมสูงเนิน	20,000	ทำนา	24 มิ.ย. 45
14.	นางสับผิว หอสูงเนิน(กู้ใหม่)	20,000	ทำนา	24 มิ.ย. 45
15.	นายสังัด ถวักสูงเนิน(กู้ใหม่)	15,000	ทำนา	24 มิ.ย. 45
16.	นางประสงค์ สุวรรณ	20,000	ทำนา	24 มิ.ย. 45
17.	นางจำเนียร จำโคกสูง	20,000	ทำนา	24 มิ.ย. 45
18.	นายประทุม เนียมสูงเนิน	20,000	ทำนา	24 มิ.ย. 45
19.	นายถนอม เลาะสูงเนิน	20,000	ทำนา	24 มิ.ย. 45
20.	นางสาวเอ็ง หอสูงเนิน	20,000	ทำไร่	24 มิ.ย. 45
21.	นางออน สังข์จันทร์นันท	20,000	ทำไร่	24 มิ.ย. 45
22.	นางสาวเมี้ยน ขวัญสูงเนิน	20,000	เลี้ยงหมู	24 มิ.ย. 45
23.	นางสมปอง เนียมสูงเนิน	20,000	เลี้ยงหมู	24 มิ.ย. 45
24.	นายดวง ต้นสูงเนิน	20,000	เลี้ยงวัว	24 มิ.ย. 45
รวม		475,000		

แหล่งข้อมูล : กองทุนหมู่บ้านโนนตะโก หมู่ 6

หมายเหตุ : ผู้กู้ในตาราง4.6รวมกับผู้กู้ในตาราง4.5ลำดับที่ 1,4,5,13,18,23,24,25,26,28,29,30,31

32,33,34,35,37,38,40,44,45,46,47,48,49,50 คือ ผู้กู้ในเดือนกรกฎาคม 2545 จำนวน 51 คน ตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2544 – กรกฎาคม 2545 มีผู้มาสมัครขอกู้ 74 คน จากจำนวนสมาชิกทั้งหมด 84 คน ในปัจจุบัน คิดเป็นร้อยละ 88 โดยจะมีผู้ขอกู้ในเดือนกรกฎาคม 2545 ดังนี้

ตารางที่ 4.7 จำนวนผู้กู้ในเดือนกรกฎาคม 2545

อาชีพ	จำนวน(คน)	รวมเงินกู้(บาท)	ร้อยละ
ทำนา	29	555,000	56.9
ทำไร่	3	60,000	5.8
เลี้ยงหมู	6	120,000	11.7
เลี้ยงเป็ด	1	20,000	2
เลี้ยงไก่	1	20,000	2
เลี้ยงวัว	3	60,000	5.9
เลี้ยงปลา	1	10,000	2
ค้าขาย	6	95,000	11.7
แปรรูปอาหาร	1	20,000	2
รวม	51	960,000	100

จากตารางที่ 4.7 ผู้กู้ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพทางการเกษตร 44 คน (ร้อยละ 86.3) รวมเงินกู้ทางการเกษตร 845,000 บาท ซึ่งในจำนวนผู้มาสมัครขอกู้จากการสัมภาษณ์ประธานกองทุน ประธานไม่ได้อนุมัติเงินกู้ให้กับผู้มาสมัครขอกู้จำนวน 1 คน คือ นางพิกุล ยศสูงเนิน เนื่องจากโครงการในการขอกู้ไม่ตรงกับระเบียบข้อบังคับของกองทุน รวมทั้งเป็นบุคคลมีหนี้สินมากมาย ซึ่งคณะกรรมการคาดว่าจะไม่สามารถชำระหนี้ได้

6. **ทุนสะสมของหมู่บ้าน** พบว่า มีชื่ออย่างเป็นทางการว่า “กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต” ก่อตั้งเมื่อวันที่ 21 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2544 พร้อมกับการก่อตั้งกองทุนเงินล้านบาท มีจำนวนสมาชิกเริ่มก่อตั้ง 87 คน ปัจจุบัน (สิงหาคม 2545) มีสมาชิก 103 คน

เงินออมและเงินทุนจากสมาชิกปัจจุบันมี 55,298.25 บาท เปิดบัญชีกับธนาคารออมสิน สาขาสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา เลขที่บัญชีเงินสะสมของกองทุน คือ 06-4306-20-047779-5

การรับสมาชิก

1. รับจากสมาชิกกองทุนหมู่บ้านทุกคนตามระเบียบ (บังคับ)
2. รับจากบุคคลภายในหมู่บ้านที่ต้องการออมทรัพย์
3. สมาชิกต้องฝากเงินตั้งแต่ 10 บาทขึ้นไป

เกณฑ์การพิจารณาให้เงินกู้

1. ต้องเป็นสมาชิกที่มีเงินฝากในกองทุน
2. ดูความจำเป็นและวัตถุประสงค์ของผู้กู้ว่าเหมาะสมกับโครงการหรือไม่
3. วงเงินฝากและวงเงินกู้เหมาะสมกัน

การคิดดอกเบี้ยหรือผลตอบแทนบริจาค

คิดดอกเบี้ยในอัตราต่ำ ร้อยละ 1.50 บาทต่อเดือน ในระยะเวลาตั้ง 4 เดือน ในวงเงิน

ไม่เกินรายละ 4,000 บาท

ผลประโยชน์จากกองทุนจะทำการจัดสรร คือ

1. ปันผลให้สมาชิก ร้อยละ 50
2. เป็นค่าบริหารงานกองทุน ร้อยละ 50

การรับฝากเงินออมทรัพย์ จะรับฝากทุกวันที่ 7 ของเดือน ช่วงหลังเลิกงานระหว่างเวลา 17.00 - 19.00 นาฬิกา ของทุกเดือน

2.1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A

1. กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุน พบว่า คณะกรรมการกองทุนจะพิจารณาจากผู้กู้ จะต้องเป็นสมาชิกของกองทุนเท่านั้น โดยให้ความร่วมมือในการประชุมและการประชุมต่าง ๆ เป็นอย่างดี การเขียนโครงการขอกู้จะพิจารณาจากความเป็นไปได้ เหมาะสมกับจำนวนเงินที่ขอกู้และในการฝากเงินออมทรัพย์ต้องฝากสม่ำเสมอ ปัจจัยสำคัญก็คือ จะต้องมีความสามารถในการชำระคืนเงินกู้แก่กองทุน

2. กระบวนการทำบัญชีของกองทุน พบว่า คณะกรรมการทั้ง 10 คน ไม่มีผู้มีความรู้ทางด้านบัญชีและจบการศึกษาเพียง ป.4 - ป.6 เป็นส่วนมาก จึงมอบหน้าที่ทำบัญชีต่าง ๆ ให้ประธานทำ ซึ่งมีความรู้ความสามารถ มากกว่ากรรมการคนอื่น ๆ ในระยะแรกจะมีปัญหาบ้าง เพราะไม่มีประสบการณ์มาก่อน จนกระทั่งมีเจ้าหน้าที่จากภาครัฐมาอบรมการทำบัญชีกองทุนหลายครั้ง ซึ่งครั้งแรก จะทำบัญชีแบบธนาคารออมสิน ซึ่งมี 7 เล่ม จนปัจจุบันจะทำบัญชีแบบเล่มสีม่วง ซึ่งเป็นบัญชีแบบปัจจุบันมี 14 เล่ม

การทำบัญชีไม่มีปัญหา เพราะได้รับการอบรมและชี้แนะจากผู้ตรวจบัญชีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติแล้ว

ตารางที่ 4.8 บัญชีกองทุนและบัญชีกลุ่มออมทรัพย์

บัญชีกองทุนหมู่บ้าน	บัญชีออมทรัพย์
1. ทะเบียนคุมทรัพย์สิน	3. บัญชีรายรับ
2. ใบเสร็จรับเงิน	4. บัญชีรายจ่าย

ตารางที่ 4.7 บัญชีกองทุนและบัญชีกลุ่มออมทรัพย์ (ต่อ)

บัญชีกองทุนหมู่บ้าน	บัญชีออมทรัพย์
3. บัญชีรายจ่าย	3. รายงานรายได้ค่าใช้จ่าย
4. บัญชีรายรับ	4. งบดุล
5. ทะเบียนคุมค่าของตู้	5. ทะเบียนคุมเงินฝากตั้งจะ – เงินออม
6. ใบสำคัญจ่าย	
7. ทะเบียนคุมลูกหนี้รายตัว	
8. รายงานรายได้ค่าใช้จ่าย	
9. รายงานงบดุล	

แหล่งข้อมูล : กองทุนหมู่บ้านโนนตะโก หมู่ 6

3. การแนะนำวิธีทำธุรกิจ พบว่า จะมีการแนะนำในเรื่องอาชีพใหม่ ๆ และพัฒนาอาชีพในลักษณะการปรึกษาหารือ สนทนากันระหว่างสมาชิกผู้กู้ในหมู่บ้านแบบไม่เป็นทางการ โดยมีเจ้าหน้าที่จากพัฒนาชุมชน อำเภอสูงเนิน มาแนะนำในการทำธุรกิจ

4. การรับชำระหนี้ พบว่า มีสมาชิกมาชำระหนี้ก่อนกำหนด 23 คน และมีการกระตุ้นผู้กู้ในเรื่องการชำระหนี้ โดยประธานกองทุนจะพูดคุยและปรึกษากับผู้กู้เงินอย่างสม่ำเสมอ โดยผู้ชำระหนี้ ชำระผ่านธนาคารออมสิน สาขาสูงเนิน โอนเข้าบัญชีกองทุนหมู่บ้านโนนตะโก หมู่ที่ 6 เลขที่บัญชี 06-4306-20-047284-3

5. การช่วยเหลือตลาด พบว่า ประธานกองทุนจะมีการแนะนำสินค้า กับหมู่บ้านอื่น ๆ บ้าง มีการสืบเสาะหาตลาดใหม่ ๆ ให้ ในสินค้าแปรรูปอาหาร ส่วนการช่วยเหลือตลาดแก่อาชีพอื่น ๆ ยังไม่มี เพราะส่วนมากผู้กู้จะมีอาชีพทางการเกษตร ซึ่งจะมีตลาดรับซื้ออยู่แล้ว โดยไม่มีเจ้าหน้าที่มาช่วยเหลือให้

1.1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ผลโดยตรง พบว่า

จำนวนผู้กู้ ทั้งหมดตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2544 - สิงหาคม 2545 จำนวน 74 คน
รวมยอดเงินให้กู้ทั้งหมด 1,415,000 บาท

และยอดจำนวนผู้กู้ในเดือนสิงหาคม 2545 จำนวน 51 คน

รวมยอดเงินให้กู้ 960,000 บาท และมียอดดอกเบี้ยจากเงินกู้ รวมเป็นเงิน 23,954.23 บาท และยอดเงินกองทุนล้านบาท ยอดเหลือ 105,954.93 บาท ซึ่งกองทุนหมู่บ้านโนนตะโก ผู้กู้จะนำเงินไปประกอบอาชีพเป็นส่วนมาก คนมีฐานะดีจะไม่กู้ ผู้กู้จะมีฐานะยากจน

จริง ๆ ไม่มีเงินลงทุน

2. ผลกระทบโดยตรง พบว่า

จำนวนผู้กู้ที่ได้ตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2544 - สิงหาคม 2545 มีจำนวน 74 คน และมียอดเงินกู้รวม 1,415,000 บาท

จำนวนเงินออมและเงินทุน (กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตหมู่บ้านโนนตะโก) หรือจำนวนทุนสะสมของหมู่บ้านในเดือนสิงหาคม 2545 เป็นจำนวน 55,298.25 บาท

ในด้านการขยายกิจการของผู้กู้ โดยอาชีพทำนา จะมีการเพิ่มจำนวนพื้นที่ในการทำนาเพิ่มขึ้น ส่วนอาชีพเลี้ยงหมูจะเพิ่มจำนวนหมูมากขึ้น และจะเกิดกิจการใหม่ด้วย คือ จากที่เลี้ยงหมูเพียงอาชีพเดียว จะเพิ่มอาชีพทำไก่สดขายอีกอาชีพหนึ่ง

3. ผลกระทบทางอ้อม พบว่า

ในด้านการมีศักยภาพและความเข้มแข็งนั้น กองทุนหมู่บ้านโนนตะโก จะมีอยู่ในระดับดี เพราะความสามัคคีของคณะกรรมการและการบริหารจัดการ ซึ่งการจัดทำบัญชีในปัจจุบันสามารถทำได้เป็นอย่างดี การคืนเงินกู้ของสมาชิกคาดว่าจะคืนครบจำนวนเต็ม 100 เปอร์เซ็นต์ โดยพิจารณาจากการประกอบอาชีพของผู้กู้ จะมีความขยันตั้งใจทำงาน และจากการสัมภาษณ์ ผู้กู้จะไม่โกงกองทุนของหมู่บ้านแน่นอน ถ้าไม่มีก็จะแก้ปัญหาโดยหยิบยืมจากญาติพี่น้องมาใช้หนี้ก่อนไม่กล้าโกง ซึ่งการกู้ยืมเงินทุนดอกเบี้ยต่ำของกองทุนหมู่บ้าน จะทำให้มีกำไรเพิ่มขึ้นมากกว่าการกู้ยืมนอกระบบ

ด้านการเกิดเครือข่ายการเรียนรู้ของท้องถิ่นนั้น จะมีการจัดเวทีเครือข่ายการเรียนรู้ระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล ระดับอำเภอ และระดับจังหวัด เพิ่มมากขึ้น โดยองค์กรของรัฐในท้องถิ่นหมู่บ้านนั้น จะมีเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างกลุ่มอาชีพของผู้กู้ โดยจะปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ในลักษณะแบบไม่เป็นทางการ

ด้านท้องถิ่นมีภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจนั้น ชาวบ้านจะมีการกักเก็บผลผลิตไว้ขายช่วงราคาสูงได้ ซึ่งสมัยก่อนจะไม่สามารถกักเก็บผลผลิตได้เพราะติดหนี้กับโรงสีต้องนำผลผลิตไปขายเพื่อชำระหนี้เมื่อมีกองทุนให้กู้ยืมดอกเบี้ยต่ำเกิดขึ้นปัจจุบันไม่มีหนี้กับโรงสีแล้ว จึงสามารถเก็บผลผลิตไว้ขายในช่วงราคาสูงได้

ส่วนในด้านท้องถิ่นมีเครือข่ายทางการตลาดนั้นยังไม่เห็นเป็นรูปธรรมนักชาวบ้านยังต้องขายผลผลิตกับผู้รับซื้อหรือพ่อค้าคนกลางเหมือนเดิม

2.2 ผลการประเมินหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานกิจการของผู้กู้แต่ละราย

กรณีตัวอย่างผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของการดำเนินกิจการของผู้ดูแลราย

1. นางสาววัน ฐิตินาย

อาชีพหลัก คือ การเกษตร ทำนา และทำไร่

มีสมาชิกในครอบครัว 4 คน ชาย 2 คน หญิง 2 คน

กำลังเรียน 2 คน ทำงาน 2 คน (พ่อและแม่)

ลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยว

ในครอบครัวมีหนี้สิน - ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร(ธกส.) 30,000 บาท

- กองทุนหมู่บ้านโนนตะโก 20,000 บาท

ผู้เงินกองทุนหมู่บ้านไปดำเนินการในการทำไร่ ซึ่งจะไปทำไร่ในเขตตำบลนากลาง โดยปลูกข้าวโพดประมาณ 50 ไร่ โดยขณะสัมภาษณ์อยู่ในเดือนกรกฎาคม 2545 ยังไม่ได้ปลูกข้าวโพด เพราะต้องรอให้ฝนตก

จากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำไร่ข้าวโพดมาประมาณ 10 ปีมีความรู้ในด้านการผลิตอยู่ในระดับมาก มีความชำนาญ ส่วนการตลาดหรือการขายผลผลิตจะขายให้กับบริษัท เจริญโภคภัณฑ์ จำกัด (โคกกรวด) ในราคากิโลกรัมละ 3.90 บาท โดยผู้ดูแลให้สัมภาษณ์ว่า ไม่มีเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือใครมาให้คำแนะนำ ผู้ดูแลดำเนินการเองหมดทุกอย่าง

จากจำนวนเงินที่ได้รับอนุมัติ 20,000 บาท ผู้ดูแลนำไปลงทุนแยกเป็นรายละเอียดดังนี้

ค่าไถไร่(200 บาท/ไร่)	เป็นเงิน	10,000 บาท
ค่าปุ๋ย 50 กระสอบ(320 บาท/กระสอบ)	เป็นเงิน	16,000 บาท
ค่าเมล็ดพันธุ์ข้าวโพด 180 กิโลกรัม(85 บาท/กิโลกรัม)	เป็นเงิน	10,000 บาท
ค่าจ้างแรงงานหักข้าวโพด	เป็นเงิน	10,000 บาท
ค่าสีข้าวโพด(125 บาท/ตัน)	เป็นเงิน	1,000 บาท
ค่ารถบรรทุกไปขาย(150 บาท/ตัน)	เป็นเงิน	1,200 บาท
	รวมเป็นเงิน	48,200 บาท

ในการทำไร่ข้าวโพด 50 ไร่ เงินจำนวน 20,000 บาท จะไม่พอกับการดำเนินการต้องใช้เงินทุนตัวเองและจากแหล่งเงินกู้อื่น ๆ ด้วย

ปัญหาจากการดำเนินการ คือ ฝนไม่ตกตามฤดูกาล แห้งแล้ง ทำให้ไม่สามารถปลูกข้าวโพดได้ ต้องพึ่งพิงธรรมชาติ ไม่สามารถแก้ไขได้ ต้องรอคอยฝนเพียงเท่านั้น รวมทั้งปัญหาจากเพี้ยลงข้าวโพด ซึ่งถ้าลงในช่วงข้าวโพดออกดอกหัวแล้ว จะไม่สามารถฉีดยาได้

ส่วนรายได้ของผู้ดูแลนั้น จะได้รับเงินเดือนๆ ละประมาณ 4,000 บาท จากการทำงานเป็นแม่บ้านอยู่บริษัท ซีเกทเทคโนโลยี จำกัด และสามีทำงานที่อุ้งเชิงชัย ในตัวจังหวัดนครราชสีมา มี

รายได้เดือนละประมาณ 4,000 บาท และรายได้จากการขายผลผลิตข้าวโพดปีละประมาณ 30,000 บาท

ตารางที่ 4.9 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของนางสายวน ภูพิมาย

บริบทเฉพาะตัว	ผลประเมิน
1. ประสบการณ์ในการดำเนินกิจการ	มาก
2. ความรู้ความสามารถของผู้ดูแลครอบครัว	มาก
3. ทรัพย์สินของผู้ดูแลและเครือญาติ	บ้านและที่ดิน
4. หนี้สินธนาคาร	50,000 บาท (ชกส.และกองทุน)
5. อาชีพหลัก	ทำไร่และรับจ้าง
6. รายได้ของครอบครัว	ประมาณ 10,500 บาท/เดือน
7. หนี้นายทุนนอกระบบ	ไม่มี

แหล่งข้อมูล : แบบศึกษาเจาะลึกรายการณี (บร. 11)

2. นางชะลอ สระ

อาชีพหลัก คือ การทำนา

มีสมาชิกในครอบครัว 12 คน ชาย 7 คน หญิง 5 คน กำลังเรียน 2 คน มีคนชรา 2 คน และทำงาน 4 คน

ลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวขยาย

ในครอบครัวมีเพียงหนี้สินกับกองทุนหมู่บ้านโนนตะโก จำนวน 20,000 บาท (อาจจะไม่เปิดเผย)

กู้เงินกองทุนหมู่บ้านไปดำเนินการในการทำนา จำนวน 15 ไร่ เป็นนาเช่าคนในหมู่บ้าน ทำโดยคิดค่าเช่าไร่ละ 2 กระสอบ (ค่าเช่าทำนา 30 กระสอบ) ซึ่งผลผลิตปีที่แล้วได้ 130 กระสอบ เหลือแล้วได้ไร่ละประมาณ 8 กระสอบ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำ

ผู้ภูมิ่มีประสบการณ์ในการทำนามาประมาณ 4-5 ปี มีความรู้ในด้านการผลิตถือได้ว่ามาก ส่วนการขายผลผลิตจะขายให้โรงสีไทยณรงค์ ตำบลกุดจิก ในราคาภิโลกกรัมละ 4.80 บาท ผู้ภูมิ่ให้สัมภาษณ์ว่า มีเจ้าหน้าที่จากเกษตรอำเภอสูงเนินมาให้คำแนะนำบ้าง

จากจำนวนเงินที่ได้รับอนุมัติ 20,000 บาท ผู้ภูมิ่ได้นำไปลงทุนแยกเป็นรายละเอียดดังนี้

ซื้อพันธุ์ข้าว เป็นเงิน 3,000 บาท

ซื้อน้ำมัน เป็นเงิน 1,500 บาท

ซื้อยาฆ่าแมลง เป็นเงิน 1,500 บาท

ซื้อปุ๋ย เป็นเงิน 5,000 บาท

ค่ารถเกี่ยว เป็นเงิน 5,000 บาท
รวมเป็นเงิน 16,000 บาท

ในการทำนา 15 ไร่ เงินจำนวน 20,000 บาท อาจจะไม่พอกับการดำเนินการ เพราะเหลือเพียง 4,000 บาท ซึ่งในระยะ 2-3 เดือนข้างหน้า จะต้องจ่ายค่าเกี่ยวประมาณไร่ละ 350 บาท ทำนา 15 ไร่ ก็จะต้องจ่ายถึง 5,250 บาท รวมทั้งค่ารถลากและค่าอาหารให้เพื่อบ้านที่มาช่วยเอาแรงอีกประมาณ 3,000 บาท และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ อีก

ปัญหาจากการดำเนินการ คือ ประสบปัญหาการขาดทุนเมื่อปีที่แล้ว เพราะเฉลี่ยลงข้าวเป็นจำนวนมาก โดยซื้อขายมาติดแต่ก็ไม่สามารถแก้ไขอะไรได้ ได้ผลผลิตข้าวเพียง 30 กระสอบ ซึ่งปกติจะได้ถึง 100 กว่ากระสอบ

ส่วนรายได้ของผู้ภู่นั้น จะได้จากเงินเดือนสามเดือนละประมาณ 3,500 บาท และจากการขายผลผลิตข้าวปีละประมาณ 25,000 บาท

ตารางที่ 4.9 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของ นางชะลอ สระ

บริบทเฉพาะตัว	ผลประเมิน
1. ประสบการณ์ในการดำเนินงาน	ปานกลาง
2. ความรู้ความสามารถของผู้ดูแลครอบครัว	มาก
3. ทักษะสินของผู้ดูแลและเครือญาติ	บ้านและที่ดิน
4. หนี้สินธนาคาร	กองทุนหมู่บ้าน 20,000 บาท
5. อาชีพหลัก	ทำนา
6. รายได้ของครอบครัว	ประมาณ 5,500 บาท/เดือน
7. หนี้นายทุนนอกระบบ	ไม่มี

แหล่งข้อมูล : แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี (บร. 11)

2.2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบ B พบว่า

1. ประสบการณ์ในการดำเนินงานของผู้ดูแล

กองทุนหมู่บ้านโนนตะโกในปัจจุบัน (สิงหาคม 2545) มีจำนวนผู้ดูแล 51 คนพบว่าด้านประสบการณ์ในการดำเนินงานนั้น จะมีมากในอาชีพทำนาถึง 32 ราย ซึ่งจะเริ่มทำนาตั้งแต่อายุประมาณ 10-15 ปี โดยเรียนรู้จากพ่อและแม่ โดยเฉลี่ยจะมีประสบการณ์มากถึง 30-50 ปี และได้พัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตของตนมากขึ้นตามประสบการณ์ แต่ก็มีปัญหาด้านต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น ปริมาณผลผลิตต่อไร่ต่ำ ราคาพืชผลต่ำ เป็นต้น ส่วนอาชีพอื่น ๆ จะมีประสบการณ์ในการดำเนินงาน ตั้งแต่ 1-20 ปี เป็นอย่างต่ำ ซึ่งทุกอาชีพถือว่ามีความสามารถในระดับที่สูงมาก มีความเชี่ยวชาญในการดำเนินงาน

2. ความรู้ ความสามารถของผู้กู้และครอบครัว พบว่า จะมีความรู้ ความสามารถ ในด้านการดำเนินกิจการในระดับที่สูง เพราะดำเนินการมานาน และเชี่ยวชาญในอาชีพของตนเอง

3. ทรัพย์สินของผู้กู้และครอบครัว พบว่า นอกจากบ้าน ที่ดิน และเครื่องของใช้ ในการอุปโภคและบริโภคแล้ว ส่วนใหญ่จะเป็นเครื่องจักรและอุปกรณ์ในการทำนาและทำไร่ เช่น รถไถ และเครื่องสูบน้ำ เป็นต้น

4. หนี้สินธนาคารของผู้กู้ พบว่า ประชาชนส่วนมากจะมีหนี้สินกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส) อำเภอสูงเนิน และสหกรณ์การเกษตรสูงเนิน เป็น จำนวนมากถึงประมาณ 102 ครัวเรือน จากจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 110 ครัวเรือน โดยการ สัมภาษณ์ผู้กู้ โดยเฉลี่ยถึงครัวเรือนละ 30,000 – 60,000 บาท และในจำนวนผู้กู้ 51 คน จะมีผู้กู้ ถึงประมาณ 45 คน ที่เป็นหนี้กับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรอำเภอสูงเนิน คิด เป็นร้อยละ 88.20 ของจำนวนผู้กู้ทั้งหมด 51 คน

5. อาชีพหลักของผู้กู้ พบว่า ในจำนวนผู้กู้ 51 คน อาชีพหลักของผู้กู้ส่วนใหญ่ จากการสัมภาษณ์จะมีอาชีพทางการเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ เพราะผู้กู้ไม่ได้ประกอบอาชีพเพียง อาชีพเดียว เช่น นอกจากจะทำนา ทำไร่แล้ว ยังจะทำงานรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมด้วย หรือ เลี้ยงปลา เลี้ยงวัว ก็จะทำนาด้วย และทำงานเป็นลูกจ้างรัฐวิสาหกิจด้วย โดยจะไม่ประกอบอาชีพ เพียงอาชีพเดียว

6. รายได้ของครอบครัว พบว่า จะมีทั้งคนยากจนและฐานะดี จากการสัมภาษณ์ ประธานกองทุนแล้วถือว่า รายได้อยู่ในระดับปานกลาง ไม่สูงและไม่ต่ำ อยู่ในระดับพอเหมาะ คือ ประมาณ 3,500 – 6,000 บาทต่อเดือน โดยเฉลี่ยโดยผู้มีรายได้สูงจะมีน้อยมาก

7. หนี้นายทุนนอกระบบของผู้กู้ พบว่า การมีหนี้นอกระบบมีมานานแล้ว หรือผู้ กู้ 51 คน จะมีหนี้นอกระบบประมาณ 10 – 15 คน เป็นหนี้เล็ก ๆ น้อย ๆ 500 – 1,500 บาท โดย การคิดหนี้ค่าอาหาร ค่าของใช้ในครัวเรือนตามร้านค้า ส่วนหนี้ในจำนวนมาก เช่น 10,000 - 30,000 บาท จะเป็นการกู้ยืมจากญาติพี่น้อง โดยมีอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 3 – 5 บาทต่อเดือน หรือเจ้าหนี้ บางคนไม่ได้คิดดอกเบี้ย จากการสัมภาษณ์ผู้กู้ ส่วนในปัจจุบันนี้ หลังจากมีกองทุนหมู่บ้าน จาก การสัมภาษณ์หนี้นอกระบบก็ยังมีอยู่บ้าง แต่ลดลงกว่าสมัยก่อนมาก

8. ทักษะคิดต่อกองทุนของผู้กู้ พบว่า ผู้กู้จะมีความรู้ลึกต่อกองทุน คือ กองทุนจะ เป็น “กองทุนหลวง” เงินกองทุนก็จะเป็น “เงินหลวง” ไม่สามารถคดโกงได้ จึงไม่กล้าโกง ทำให้ เกิดนิสัยที่ซื่อสัตย์สุจริตขึ้นได้ จากการสัมภาษณ์ผู้กู้ โดยสรุปก็คือ ไม่กล้าโกงเงินหลวง

2.2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B พบว่า

1. จำนวนเงินที่ได้จากการกู้กองทุน พบว่า จะมีตั้งแต่ 5,000 – 20,000 บาท และ

ส่วนมากจะนำเงินไปประกอบอาชีพตรงตามวัตถุประสงค์ มีบางส่วนประมาณ 5 คนจากผู้กู้ 51 คน ไม่ประกอบอาชีพตามวัตถุประสงค์ เช่น นำไปปล่อยกู้ต่อ ในอัตราดอกเบี้ยที่สูงกว่า จากการสัมภาษณ์ประธานกองทุน จะใช้หลักการประนีประนอม ถ้าผู้กู้สามารถชำระหนี้ได้ก็ยินยอม โดยประธานกองทุนมารู้ หลังจากผู้สมัครขอผู้ได้กู้เงินไปแล้ว ไม่ได้รู้เห็นแต่อย่างใด โดยจำนวนที่กู้โดยส่วนมากจะกู้ 20,000 บาทต่อคน

2. สถานที่และวัตถุประสงค์ พบว่า ผู้กู้โดยส่วนมากจะมีสถานที่ในการดำเนินกิจการ อยู่ภายในหมู่บ้าน เช่น อาชีพทำนา เลี้ยงหมู เลี้ยงวัว เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา ค้าขายและแปรรูปอาหาร ส่วนผู้กู้ที่มีอาชีพทำไร่นั้น จะไปเพาะปลูกข้าวโพดกันที่ตำบลนากลาง ซึ่งอยู่ใกล้เคียงกันกับตำบลกุดจิก ซึ่งจะมีปัญหาเรื่องฝนทิ้งช่วง ต้องรอฝนตกจึงจะปลูกข้าวโพดได้ ด้านการประกอบอาชีพนั้น สถานที่หรือพื้นที่ในการดำเนินการมีศักยภาพในระดับปานกลาง ไม่แห้งแล้งจนเกินไป การหาวัตถุดิบต่าง ๆ ก็ง่ายสะดวกสบายจะมีการสืบเสาะหาวัตถุดิบดี ๆ เช่น พันธุ์ข้าว พันธุ์ข้าวโพด ปุ๋ย ยาฆ่าแมลงที่ดีมีคุณภาพอยู่ตลอดเวลาโดยไม่มีปัญหาในด้านสถานที่และวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจการ

3. เทคนิควิธีทำงาน พบว่า จากการดำเนินการธุรกิจของผู้กู้ที่มีประสบการณ์มานาน จะมีเทคนิควิธีการทำงานที่ดี และมีการพัฒนาปรับปรุงวิธีการทำงานตลอดเวลา จากการสัมภาษณ์ผู้กู้ แต่จะมีปัญหาด้านการทำบัญชี คือจะไม่มีการทำบัญชีอย่างถูกวิธีมานานแล้ว จะใช้หลักการจำ ซึ่งในปัจจุบันมีการอบรมการทำบัญชีจากเกษตรอำเภอให้แก่เกษตรกรซึ่งก็มีปัญหา คือชาวบ้านไม่เข้าใจและไม่อยากทำ

4. กำลังทำงาน พบว่าจะใช้แรงงานภายในครอบครัวเป็นส่วนใหญ่เพียง 2 - 3 คน คือ พ่อ แม่ ลูกหรือจ้างแรงงานเพียง 2-3 คน ในบางครั้ง เพราะเป็นการดำเนินธุรกิจครอบครัว

5. เงินอื่น ๆ พบว่า ผู้กู้จำนวน 51 คน จะมีการกู้ยืมเงินจากแหล่งเงินกู้อื่น ๆ ถึงประมาณ 48 คน เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส) อ่างทองสูงเนิน สหกรณ์การเกษตรอำเภอสูงเนิน และเงินนอกระบบ เป็นต้น โดยผู้กู้ 1 คนนั้นจะไม่ได้กู้เงินเพียงแห่งเดียวเท่านั้น โดยจะเป็นการกู้เพื่อนำมาหมุนเวียนใช้หนี้กองทุนต่าง ๆ ที่ตนกู้มา (จากกสัมภาษณ์ผู้กู้เป็นบางคนเท่านั้น)

2.2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B พบว่า

1. การทำกิจการอย่างถูกวิธีของผู้กู้แต่ละราย พบว่า การทำกิจการของผู้กู้แต่ละรายยังไม่ถูกวิธีเป็นส่วนมาก คือ ไม่ได้มาตรฐานตามเกณฑ์ และไม่ถูกสุขลักษณะบ้าง เช่น การทำนาจะใส่ปุ๋ยข้าวไม่ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดคนัก เพราะต้องการลดต้นทุนการผลิตหรือทำนาจำนวนมาก ไม่มีเงินทุนในการซื้อปุ๋ยและการบำรุงดูแลรักษายังไม่ดีพอ เนื่องจากทำนาเป็นจำนวนมากดู

แต่ได้ไม่ทั่วถึง ผลผลิตออกมาจึงได้ผลผลิตต่ำ และการเลี้ยงหมูโดยทำเล้าไม่ได้มาตรฐานส่งกลิ่นเหม็น การกำจัดคอกและระบายของเสียไม่ดีพอ

2. การหาตลาดที่ดี พบว่า ยังไม่มีการหาตลาดที่ดี ผู้ผู้จะจำหน่ายผลผลิตต่าง ๆ ในบริเวณใกล้เคียงกับหมู่บ้าน ยังไม่มีการขยายตลาดไปได้ไกล ๆ ไม่มีศักยภาพในการต่อรองราคากับพ่อค้าคนกลางหรือผู้ซื้อผลผลิตมักถูกกดราคา เช่น อาชีพเลี้ยงหมู (จากการสัมภาษณ์) โดยให้ราคาเท่าไรก็ต้องขาย ไม่มีแหล่งขายใหม่ ๆ

3. การหาวัตถุดิบที่ดี พบว่า ผู้ผู้จะมีการสืบเสาะหาวัตถุดิบที่ดีอย่างสม่ำเสมอ (จากการสัมภาษณ์) เช่น พันธุ์ข้าวและพันธุ์ข้าวโพดที่ดีและหาแหล่งผลิตหรือขายอาหารหมู อาหารเป็ด อาหารไก่ ที่ราคาถูกและคุณภาพดีมาใช้

4. การทำบัญชี พบว่า สมัยก่อนจะไม่มีการทำบัญชี จะใช้ความจำหรือจดบันทึกแบบง่าย ๆ กัน ปัจจุบันจะมีการทำบัญชีเกษตรกร โดยเกษตรอำเภอสูงเนินทำการจัดอบรมโดยคัดเลือกตัวแทนหมู่บ้านละ 2 คน เป็นครูบัญชีเกษตรกรอาสา เพื่อฝึกอบรมการทำบัญชีและกลับมาสอนชาวบ้าน แต่ยังไม่มีการสนใจเข้ามารับการอบรมจากครูบัญชีอาสาเกษตรกร

5. การวิเคราะห์ประเมิน พบว่า ผู้ผู้จะมีการวิเคราะห์ประเมินหรือการพัฒนาปรับปรุงการทำกิจการอยู่ตลอดเวลา จากการสัมภาษณ์จะมีการพัฒนาปรับปรุงในเรื่องการหาพันธุ์ข้าวพันธุ์ข้าวโพด หรืออาหารหมู อาหารไก่ อาหารเป็ดที่ดีมีคุณภาพ หรือปรับปรุงอาหารหมู อาหารเป็ด โดยซื้ออาหารมาผสมเองเพื่อลดต้นทุนค่าอาหาร โดยอาหารจะมีคุณภาพเท่ากับอาหารสำเร็จรูปซึ่งมีราคาสูงกว่า

2.2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ผลโดยตรง พบว่า

อาชีพทำนา จะมีปัญหาในเรื่องต้นทุนการผลิตสูงขึ้น เช่น ราคาน้ำมัน น้ำมัน ยาฆ่าแมลง ยาฆ่าวัชพืช มีราคาแพงและผลผลิตต่ำเพียง 7-8 กระสอบ / ไร่ ขาดแคลนน้ำ และบางปีก็น้ำท่วม

อาชีพทำไร่ จะมีปัญหาในเรื่องฝนแล้ง ฝนไม่ตกตามฤดูกาล และพันธุ์ข้าวโพดมีราคาแพง แต่ราคาขายถูก

อาชีพเลี้ยงหมู จะมีปัญหาในเรื่อง ราคาอาหารหมูแพง และถูกกดราคาจากพ่อค้าคนกลางในการขายหมูเป็นตัว ราคาจะถูก

อาชีพเลี้ยงเป็ด จะมีปัญหาในเรื่อง การผลิตไข่เป็ดได้ไม่ทันกับความต้องการของผู้ซื้อ เพราะจำนวนเป็ดมีน้อย ไข่เป็ดไม่ทัน โดยจุดเด่นของไข่ที่ตลาดต้องการ คือ ไข่มีขนาดใหญ่ ไข่แดงใหญ่-แดง เปลือกไข่หนา แต่ขายราคาถูก

อาชีพเลี้ยงไก่ จะมีปัญหาในเรื่องไก่ตาย จำนวนมากเพราะติดเชื้อโรคอย่างรุนแรง ไก่หยุดไข่ ต้องรักษาเป็นเวลานาน

อาชีพค้าขาย จะมีปัญหาในเรื่อง ของลูกค้าติดหนี้แล้วไม่ยอมจ่ายและไม่มีคนซื้อ ของ การค้าขายเขาได้กำไรน้อยมาก

อาชีพเลี้ยงวัว ไม่มีปัญหาอะไรมากนัก เลี้ยงง่าย ปฏิบัติตามขั้นตอนทุกอย่าง โดยให้อาหาร อาน้ำ และผลิตยาป้องกันโรค จากการสัมภาษณ์ผู้ถูกบอกว่า ไม่มีปัญหาอะไร

อาชีพเลี้ยงปลา ผู้ทำให้สัมภาษณ์ว่าไม่ได้นำเงินไปประกอบกิจการ เพราะคาดว่าลงทุนไปแล้วจะขาดทุน จึงนำเงินไปลงทุนทำนาแทน มิได้มีเจตนาทำผิดวัตถุประสงค์แต่อย่างใด

อาชีพแปรรูปอาหาร จะมีปัญหาในช่วงไม่มีผลไม้ จึงต้องหยุดทำและเปลี่ยนไปทำขนมอย่างอื่นแทน จนกว่าจะถึงฤดูของผลไม้ นั้น ๆ ออกมาอีก

ด้านรายได้ของแต่ละอาชีพนั้น โดยเฉลี่ยแล้วจะมีกำไรเพียงเล็กน้อยเท่านั้น จากการสัมภาษณ์ พออยู่ได้ดีกว่าอยู่เฉย ๆ โดยผู้รู้แต่ละคนจะไม่ได้ประกอบอาชีพเพียงอย่างเดียว เช่น เลี้ยงหมูและทำนา ทำไร่และค้าขาย ทำนาและเลี้ยงวัว เป็นต้น จึงพอมีรายได้จากการประกอบอาชีพหลาย ๆ อย่าง พออยู่พอกิน โดยจะนำเงินไปซื้อเครื่องจักร อุปกรณ์ในการทำ ทำไร่ รถยนต์ รถมอเตอร์ไซด์ เครื่องใช้ฟุ่มเฟือย เช่น ทีวี ตู้เย็น และเครื่องใช้อุปโภค บริโภค ต่าง ๆ ในการดำรงชีวิต

2. ผลกระทบโดยตรง พบว่า มีการขยายกิจการของผู้รู้ เช่น ทำนาจำนวนเพิ่มขึ้น เลี้ยงหมูจำนวนมากขึ้น และนำผลกำไรจากการขายไข่เป็ดมาซื้อเป็ดเพิ่มจำนวนขึ้น เป็นต้น โดยผู้รู้จะทำกิจการด้วยเทคนิควิธีที่ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองและเรียนรู้มาจากพ่อและแม่ และจะมีการทำเทคนิควิธีที่ดีขึ้นด้วย เช่น การผสมอาหารหมูใช้เอง ซึ่งมีคุณภาพดีและราคาถูกกว่าอาหารหมูสำเร็จรูป หรือการนำข้าวเปลือกมาผสมกับหัวอาหารเป็ดให้เป็ดกิน จะทำให้เป็ดมีไข่แดงที่ใหญ่ และแดงกว่าการเลี้ยงแบบอื่น เปลือกไข่จะหนากว่า แดกยาก (จากการสัมภาษณ์ผู้รู้)

3. ผลกระทบโดยอ้อม พบว่า ผู้รู้มีการพึ่งตนเองมาเป็นเวลานานแล้ว และมีการพึ่งตนเองดีขึ้น เพราะมีแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำส่งผลให้มีผลกำไรเพิ่มขึ้น เพิ่มศักยภาพและมีความเข้มแข็งในกิจการของตนเองเพิ่มขึ้น ถึงแม้ผู้รู้บางคนจะประสบปัญหาขาดทุนจากหมูตาย หรือไก่ตาย แต่ก็ไม่ต้องถอยยังคงดำเนินกิจการต่อไปได้ จากการสัมภาษณ์ในเรื่องการกลับคืนถิ่นของประชาชนในหมู่บ้านพบว่า ไม่มี เพราะคนรุ่นใหม่ ๆ ที่จบการศึกษาจะออกไปทำงานต่างจังหวัด เพราะจะมีงานให้ทำมากกว่าในหมู่บ้านและยังไม่มีใครกลับมาทำงานในท้องถิ่นหรือหมู่บ้านตนเอง แนวโน้มในอนาคตคาดว่าจะมีผู้กลับคืนถิ่นมากขึ้น

3. ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้รู้

จากการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้ทำอาชีพ ทำนา ทำไร่ เลี้ยงไก่ เลี้ยงเป็ด เลี้ยงหมู เลี้ยงวัว ค้าขาย และแปรรูปอาหาร จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการอาชีพต่าง ๆ ในหมู่บ้าน สรุปได้ ดังนี้

3.1 อาชีพทำนา ปัจจัยนำเข้าที่ดี ได้แก่ มีเมล็ดพันธุ์ที่ดี ทนแล้ง ต่อต้านเชื้อโรค ให้ผลผลิตสูง น้ำหนักดี ปุ๋ยเคมีที่มีคุณภาพ (ปุ๋ยแท้) ได้มาตรฐาน มีแหล่งเงินทุนกู้ยืมดอกเบี้ยต่ำ ยาปราบศัตรูพืช ยางฆ่าแมลงมีคุณภาพ

กระบวนการที่ดี ได้แก่ มีการบำรุงรักษาที่ดี ทำการเพาะปลูกอย่างถูกวิธี มีการทำบัญชี หาดตลาดที่ให้ราคาดี ราคาสูง มีการพัฒนาปรับปรุงการเพาะปลูกอยู่ตลอดเวลา

ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะได้แก่ ได้ผลผลิต 11 กระสอบ / ไร่ กำไร สูง

3.2 อาชีพทำไร่ ปัจจัยนำเข้าที่ดี ได้แก่ มีเงินทุนพอเหมาะ สถานที่ทำไร่มีน้ำอุดมสมบูรณ์ เมล็ดพันธุ์งอกดี มีคุณภาพ ปุ๋ยราคาถูก ยางฆ่าวัชพืชราคาถูก ฝนตกตามฤดูกาล

กระบวนการที่ดี ได้แก่ มีการเพาะปลูกถูกวิธี มีการหาดตลาดรับซื้อที่ให้ราคาสูง (เจริญโภคภัณฑ์/โลกกรวด) การหาเมล็ดพันธุ์ที่ดี มีคุณภาพ มีการทำบัญชี มีการพัฒนาปรับปรุงการเพาะปลูกสม่ำเสมอ

ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพ และปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ ได้ผลผลิตมาก ราคาสูง 7 บาท / กิโลกรัม (ข้าวโพด)

3.3 อาชีพเลี้ยงไก่ ปัจจัยนำเข้าที่ดี ได้แก่ มีเงินทุนในการลงทุน มีสถานที่โล่งแจ้ง อากาศดี เยียบสงบ ห่างไกลชุมชน ร่มรื่น อาหารไก่มีคุณภาพ ไม่หมกอายุหรือขึ้นรา ผลิตแล้วไม่เกิน 2 เดือน มีการอบรมจากเจ้าหน้าที่เรื่องการดูแลรักษาไก่ก่อนเลี้ยง มีหมอกุ้ง ๆ มากอยดูแลอย่าง น้อยอาทิตย์ละครั้ง มีกำลังคนในการทำงานเพียงพอ ไก่ 300 ตัว ควรมีคนดูแล 2 คน ในเวลาให้อาหาร ทำความสะอาดคอก ให้วัคซีน ให้อา และจำหน่ายไข่ไก่

กระบวนการที่ดี ได้แก่ การบำรุงรักษา เช่น ให้น้ำ อาหาร ให้อาหารรักษาโรค วัคซีน และวิตามิน อย่างตรงเวลา และไม่มีเชื้อโรค มีตลาดรับซื้อราคาสูง ดูแลรักษาทำความสะอาดคอกไก่ อย่างดี มีการทำบัญชี มีหมอ มียา มีผู้แนะนำ มาให้คำปรึกษาอย่างดีและใกล้ชิด

ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพ และปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ ผลผลิต 300 ตัวได้ 280 - 290 ฟองต่อ 1 วัน ไข่แดงและขนาดใหญ่ เปลือกหนา ราคาต่อแผง 60 บาทต่อ 30 ฟอง (เบอร์ 1)

3.4 อาชีพเลี้ยงเป็ด ปัจจัยนำเข้าที่ดี ได้แก่ มีเงินทุนเหมาะสม มีแหล่งน้ำ อาหารมีคุณภาพราคาถูก มีปริมาณเพียงพอในการเลี้ยง มีกำลังคน 1 คน ค่อเปิด 400 ตัว ในการค่อนเปิดไปเลี้ยงตามแหล่งน้ำต่าง ๆ (การเลี้ยงเป็ดน้ำ)

กระบวนการที่ดี ได้แก่ ซื้ออาหารมาผสมเองแทนอาหารสำเร็จรูปซึ่งแพงแต่มีคุณภาพเท่ากัน การเลี้ยงเปิดเลือกการเลี้ยงเปิดน้ำ เพราะจะเป็นการดำเนินการที่ดีกว่าการเลี้ยงเปิดบก ซึ่งการเลี้ยงเปิดน้ำ จะทำให้เปิดแข็งแรงจากการที่เปิดได้เดินไปตามแหล่งน้ำต่างๆ ต้นทุนอาหารต่ำเพราะเปิดจะกินอาหารพวก ผัก และหอย ปู ปลาตามท้องถิ่น และมีสารอาหารมากกว่า ทำให้ไข่เปิดจะมีคุณภาพดี ไข่คอก ไข่แดงจะใหญ่และแดงกว่า เปลือกไข่เปิดจะหนา แข็ง แดกยาก

ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ เปิดไข่คอก ปริมาณสูง 350 ฟอง / วัน ต่อเปิดปริมาณ 400 ตัว ขายได้ราคาแผงละ 70 บาท (1 แผงมี 30 ฟอง) มีคุณภาพไข่แดงใหญ่ เปลือกหนา ขนาดไข่ใหญ่ (การเลี้ยงเปิดบก ผลผลิตไข่จะได้เพียง 250 ฟอง / วัน ต่อเปิด 400 ตัวเท่านั้น)

3.5 อาชีพเลี้ยงหมู ปัจจัยนำเข้าที่ดี ได้แก่ มีเงินทุนเหมาะสม อาหารมีเพียงพอ สถานที่กว้าง ห่างไกลชุมชน มีระบบการกำจัดกลิ่นที่ดี สะอาด ถูกต้องตามมาตรฐาน คอกหมูไม่คับแคบ แออัด กำล้างคนดูแล 1 คนก็เพียงพอ

กระบวนการที่ดี ได้แก่ ให้อาหารหมูถูกสูตรตามน้ำหนักหมู เช่น หมูแรกเกิดตั้งแต่ 7 - 15 วัน จะให้อาหารเม็ด หรือเมื่อน้ำหนักถึงเกณฑ์ 15 - 30 กิโลกรัมจะให้อาหารหมูเล็ก น้ำหนัก 30 - 60 กิโลกรัม จะให้อาหารหมูรุ่น และน้ำหนัก 60 - 100 กิโลกรัมขึ้นไปให้อาหารหมูเนื้อ โดยอาหารจะซื้อมาผสมเองเพื่อลดต้นทุน หมูแรกเกิดจะฉีดวัคซีนและธาตุเหล็ก มีการดูแลรักษาทำความสะอาดคอกหมูอาทิตย์ละ 1 ครั้ง โดยถ้าหมูท้องใกล้คลอดจะรดน้ำยาฆ่าเชื้อโรคอีกชั้น ตอนหนึ่ง การให้อาหารจะให้ 2 เวลา คือ ตอนเช้าและตอนเย็น โดยหมูที่โตเร็วจะสามารถลดต้นทุนด้านอาหารได้ เช่น หมูที่โตเร็วที่สุดจะมีระยะเวลาการเลี้ยง 3 เดือน 20 วัน ก็จะสามารถขายได้และโตช้าที่สุดจะมีระยะเวลา 4 เดือน (หมูขุน) ในการเลี้ยงหมูจะมีการหวัดดูคิปที่ดี เช่น อาหารหมูจากแหล่งที่ดีมี การทำบัญชีแบบชาวบ้านมีการพัฒนาปรับปรุงการดำเนินงานตลอดเวลา

ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ ราคาหมูขายเป็นตัวชิ้นต่ำ 35 บาท / 1 กิโลกรัม และสูงที่สุดควรจะเป็น 40 บาท / 1 กิโลกรัม (หมูเป็น) และเลี้ยงแล้ว หมูมีน้ำหนักสูงควรจะมีน้ำหนัก 105 - 110 กิโลกรัมต่อการเลี้ยง 4 เดือน

3.6 อาชีพเลี้ยงวัว ปัจจัยนำเข้าที่ดี ได้แก่ มีเงินทุนเพียงพอในการซื้อวัว มีสถานที่กว้าง ๆ เพื่อปลูกหญ้าให้วัวกิน มีหญ้าหรือฟางปริมาณมากพอในระยะเวลา 1 ปี มีกำลังคนเพียงพอในการเลี้ยงวัว เช่น ถ้าเป็นวัวแม่พันธุ์ 3 ตัวและลูกวัว 3 ตัวจะมีคนเลี้ยง 2 คนหรือวัวตัวผู้ 10 ตัว คนเลี้ยง 1 คนจะเพียงพอ ถ้าเพิ่มจำนวนวัวมากกว่าจำนวนนี้จะหาหญ้าไม่ทันให้วัวกิน โดยมีเทคนิคในการทำงาน คือ การให้หญ้าหรือฟางในช่วงเช้าเวลา 08.00 - 11.00 นาฬิกา และในช่วงเย็นเวลา 16.00 - 18.00 นาฬิกาและจะให้ฟาง และเสริมหญ้าทุก 2 วัน

กระบวนการที่ดี ได้แก่ ทำดอกให้วัวอยู่ค้องมุงหลังคาและมีผ้าเขียวอ้อมเพื่อไม่ให้ยุงกัดให้อาหารเช้า - เย็น 2 เวลา ฉีดยาทุก 5 เดือนเพื่อป้องกันโรคปากเท้าเมื่อย อาบน้ำเดือนละ 1 ครั้งหรือถ้าจะให้ดีต้องอาบอาทิตย์ละ 1 ครั้ง การขายวัวที่ดีต้องขายที่ตลาดกลางหนองบัวน้อย อำเภอสีคิ้ว จะได้ราคาดีกว่า และหาหญ้าฟางเก็บไว้ให้พอต่อ 1 ปี มีการทำบัญชีแบบง่าย ๆ (ค่าฉีดยาวัว ค่าเอาตัวเมียไปทับกับตัวผู้ ตัวละ 500 บาท ถ้าทับแล้วไม่ติดลูกสามารถทับใหม่ได้โดยไม่คิดเงิน) มีการพัฒนาปรับปรุงโดยการหาแม่พันธุ์ที่ดีมาแทนแม่พันธุ์ที่ไม่ดี

ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ ผลผลิต (ปัจจุบัน) ได้ลูกวัว 3 ตัว มีความพอใจและได้แม่พันธุ์ที่ราคาสูงจะมีกำไร โดยขายต่อ (เคยขายแม่พันธุ์วัวได้กำไร 5,000 บาท โดยซื้อมาราคาถูกและเลี้ยงในระยะเวลาสั้น)

3.7 อาชีพค้าขาย ปัจฉัยน่าน้ำที่ดี ได้แก่ มีเงินทุนเพียงพอ มีทำเลที่ตั้งที่ดี อยู่ในแหล่งชุมชน กำลังการทำงาน 1 คนก็เพียงพอ

กระบวนการที่ดี ได้แก่ วัตถุดิบมีคุณภาพ เช่น ผักปลอดสารพิษ สินค้าสดใหม่ สินค้าไม่ผิดกฎหมาย ราคาถูก และผู้บริโภคมีความต้องการ มีการต้อนรับลูกค้าที่ดี พูดยาไพเราะ สุภาพ ยิ้มแย้ม เป็นมิตร

ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ มีกำไรจากการขายสินค้าต่าง ๆ วันละ 100 บาท

3.8 อาชีพแปรรูปอาหาร ปัจฉัยน่าน้ำที่ดี ได้แก่ มีเงินทุนเพียงพอ มีวัตถุดิบที่ดี เช่น มะขมผลใหญ่แก่จัด มะพร้าวไม่อ่อนไม่แก่จนเกินไป กกล้วยแก่จัด

กระบวนการที่ดี ได้แก่ มีกรรมวิธีการผลิตที่สะอาดถูกหลักอนามัย สรรหาวัตถุดิบที่มีคุณภาพดี เพื่อรสชาติที่อร่อยในการผลิตมะขมเชื่อมจะใช้วัตถุดิบ 8 กิโลกรัม ต่อการผลิต 1 ครั้ง มะพร้าวแก่จะใช้มะพร้าว 20 ลูก ต่อการผลิต 1 ครั้ง กกล้วยจะใช้กล้วยดิบ 8 หวี ต่อการผลิต 1 ครั้ง จะขายในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียง ในการแปรรูปอาหารจะแปรรูปตามฤดูกาลที่ผลไม้มีผลิตผล ในด้านการบรรจุหีบห่อต้องมีการพัฒนาให้ทันสมัย และต้องมีการพัฒนาคุณภาพของสินค้าตลอดเวลา

ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ มีกำไรพอเหมาะในการผลิตแต่ละครั้ง (ทำตามสั่ง และปริมาณวัตถุดิบที่ทำได้) มีความพอใจ มีชื่อเสียงพอประมาณ

3.9 ในส่วนอาชีพประมงนั้น จากการสัมภาษณ์ผู้รู้ซึ่งเป็นประธานกองทุนหมู่บ้านด้วยไม่ได้นำเงินไปประกอบกิจการประมง เพราะประสบปัญหาขาดแคลนน้ำในปีที่ผ่านมา คาดว่าถ้าลงทุนไปแล้วจะขาดทุน จึงได้นำเงินไปลงทุนทำนา ซึ่งเป็นอาชีพที่ดำเนินการมาเป็นประจำอยู่แล้ว แทน มิได้มีเจตนาผู้คิดวัตถุประสงค์แต่อย่างใด

4. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

4.1 การบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ทั้ง 5 ข้อ พบว่า

4.1.1 การเกิดกองทุน

1. การมีกองทุนหมู่บ้านนั้น หมู่บ้านโนนตะโกจะมีกองทุนอยู่ก่อนแล้ว 4 กองทุน คือ กองทุนยาประจำหมู่บ้าน กองทุนปุ๋ยประจำหมู่บ้าน กองทุนเลี้ยงเบ็ดเพื่อส่งเสริมอาชีพ กองทุนปุ๋ยส่งเสริมอาชีพเกษตรกร และมีกองทุนเกิดขึ้นใหม่จากเงินกองทุน 1 ล้าน คือ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตหมู่บ้านโนนตะโก หมู่ที่ 6 ตำบลกุดจิก อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา โดยมีเงินในปัจจุบัน (สิงหาคม 2545) เป็นจำนวน 55,298.25 บาท โดยกองทุน 1 ล้านบาทยังไม่ได้มีการสมทบกองทุนกับกองทุนใด ๆ

ตารางที่ 4.10 กลุ่มกองทุนต่าง ๆ ของหมู่บ้านโนนตะโก

ลำดับที่	ชื่อกลุ่ม	กิจกรรมกลุ่ม	จำนวนสมาชิก (คน)	วันที่จัดตั้งขึ้น	เงินทุนสะสม (บาท)
1.	กองทุนปุ๋ยประจำหมู่บ้าน	นำเงินกองทุนไปซื้อปุ๋ยแล้วนำมาแจกให้กับสมาชิกในทุก ๆ ปี	109	2540	55,000
2.	กองทุนเลี้ยงเบ็ดเพื่อส่งเสริมอาชีพ	เลี้ยงเบ็ดเพื่อจำหน่ายไข่และแปรรูปผลผลิต	10	2544	15,000
3.	กองทุนยาประจำหมู่บ้าน	จำหน่ายยาสามัญประจำหมู่บ้าน	109		7,000
4.	กองทุนปุ๋ยส่งเสริมอาชีพเกษตรกร	ซื้อปุ๋ยแจกจ่ายสมาชิกในกลุ่มเพียง 10 คน	10	2544	15,000
5.	กองทุนหมู่บ้านโนนตะโก	เป็นแหล่งเงินกู้เพื่อส่งเสริมอาชีพทุกอาชีพในอัตราดอกเบี้ยต่ำ	84	21มิ.ย.2544	1,025,954.93
6.	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านโนนตะโก	รับฝากเงินออมทรัพย์และปล่อยกู้ในอัตราดอกเบี้ยต่ำ	103	21มิ.ย.2544	55,298.25 (ส.ค. 2545)

2. การมีความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน พบว่า สมาชิกกองทุนจะมีความรู้ความเข้าใจกองทุนมากกว่าผู้ไม่ได้เป็นสมาชิก โดยผู้ไม่ได้เป็นสมาชิกจะรู้เพียงว่าเป็นกองทุนกู้ยืม

โดยไม่รู้ว่าจะตราออกเบี้ยกองทุนหมู่บ้านของตนเองคิดเท่าไร เมื่อไม่ได้เป็นสมาชิกจึงไม่ได้เข้าร่วมประชุมและประชาคม โดยผู้มาให้ความรู้จะมีเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น พัฒนาการจังหวัด พัฒนาการอำเภอ นายอำเภอ เป็นต้น โดยจะมีการอบรมให้ความรู้อย่างต่อเนื่อง จากการสัมภาษณ์ทั้งสมาชิกกองทุนและผู้ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุน จะมีทัศนคติที่ดีต่อกองทุนถึงร้อยละ 100 และแสดงความคิดเห็นว่ากองทุนแบบนี้ควรจะมีมานานแล้ว

3. ทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้าน พบว่า สมาชิกมีความต้องการอยากให้เกิดกองทุนหมู่บ้านถึงร้อยละ 99 อีก ร้อยละ 1 จะเป็นคนชราซึ่งไม่สามารถเดินไปไหนได้ จึงไม่รู้ข่าวเกี่ยวกับกองทุน โดยมีความคิดเห็นว่าการมีกองทุนหมู่บ้านสามารถพัฒนาอาชีพและรายได้ในระดับที่มาก

4. การมีวัตถุประสงค์ของกองทุน พบว่า กองทุนหมู่บ้านโนนตะโกจะก่อให้เกิดการพัฒนาอาชีพ มีการสร้างงาน สร้างรายได้ สมาชิกกองทุนมีสวัสดิภาพเพิ่มขึ้น ในระดับปานกลาง ไม่สูงและไม่ต่ำจนเกินไป จากการสัมภาษณ์และสังเกตผู้รู้

5. แนวโน้มของความเข้มแข็งและอยู่รอดของกองทุน พบว่า มีผู้สนใจสนับสนุนให้เกิดกองทุนจำนวนมาก โดยเฉพาะสมาชิกในชุมชนให้ความร่วมมือสมัครเป็นสมาชิกกองทุนเกินกว่า 3 ใน 4 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด รวมทั้งความสามัคคี ความซื่อสัตย์ ความเอื้ออาทรต่อกันของสมาชิกกองทุน และปัจจัยสำคัญคือความเสียสละ และความรับผิดชอบต่อส่วนรวมของผู้นำและคณะกรรมการของกองทุนทุกคน

6. ยอดเงินปัจจุบันของกองทุนหมู่บ้าน พบว่า ในเดือนสิงหาคม 2545 จำนวนสมาชิกของกองทุนหมู่บ้านมี 84 คน และจำนวนเงินออม หรือเงินทุน หรือกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านโนนตะโก มีจำนวน 55,298.25 บาท และมียอดคงเหลือของกองทุน 1 ล้าน เหลือ 103,954.93 บาท

4.1.2 การมีระบบบริหารกองทุน

1. คณะกรรมการบริหารกองทุน พบว่า มีคณะกรรมการบริหารกองทุนจำนวน 10 คน ชาย 5 คน หญิง 5 คน มีการคัดเลือกคณะกรรมการตามระเบียบกองทุน คือ มีผู้เข้าร่วมประชุมประชาคมไม่น้อยกว่า 3 ใน 4 ของครัวเรือนทั้งหมดในหมู่บ้าน เป็นจำนวน 89 คน โดยเป็นตัวแทนครัวเรือนละ 1 คน

2. ระเบียบการบริหารกองทุน พบว่า มีระเบียบการบริหารกองทุน โดยการประชุมประชาคมรับรองระเบียบเมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2544 โดยมีจำนวนสมาชิกเข้าประชุม 82 คน (ระเบียบกองทุนมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2544)

3. การดำเนินงานของคณะกรรมการบริหาร พบว่า มีการประชุมประชาคมของคณะกรรมการ โดยเฉลี่ย 2 เดือน ต่อครั้ง โดยมีการรับสมัครสมาชิกในทุก ๆ เดือน

มีการจัดทำบัญชีเป็นปัจจุบัน มีการระดมทุนเงินฝาก โดยมีการรับฝากเงินออมทรัพย์ทุกวันที่ 7 ของทุกเดือน

4. การคัดสรรเงินกู้ พบว่า มีระเบียบในการกู้ โดยผู้กู้จะต้องเป็นสมาชิกของกองทุนเท่านั้น โดยโครงการที่ขอกู้มีความเป็นไปได้เหมาะสม และต้องฝากเงินออมทรัพย์สม่ำเสมอ รวมทั้งต้องให้ความร่วมมือในการประชุมประชาคมเป็นอย่างดีโดยคิดอัตราดอกเบี้ยในการกู้ร้อยละ 5 บาทต่อปี

จำนวนผู้กู้ที่ได้รับการพิจารณาเงินกู้จำนวน	74 คน
จำนวนผู้กู้ที่ไม่ได้รับการพิจารณาเงินกู้จำนวน	1 คน
จำนวนผู้กู้ที่มีความพอใจกับการพิจารณาเงินกู้จำนวน	74 คน
จำนวนผู้กู้ที่ไม่มีความพอใจกับการพิจารณาเงินกู้จำนวน	1 คน

5. มีการจัดสรรผลประโยชน์ พบว่า ยังไม่มีการจัดสรรผลประโยชน์ เพราะยังไม่ครบกำหนดการชำระ 1 ปี แต่ได้มีหลักเกณฑ์การจัดสรรผลประโยชน์ คือ

- เป็นค่าตอบแทนคณะกรรมการกองทุน	ร้อยละ 20
- เป็นทุนการศึกษาและพัฒนาอาชีพของประชาชนในหมู่บ้าน	ร้อยละ 10
- สมทบกองทุน 1 ล้าน	ร้อยละ 45
- เป็นทุนเพื่อสาธารณะประโยชน์ในหมู่บ้าน	ร้อยละ 5
- เป็นเงินสงเคราะห์สมาชิกกองทุนเมื่อยามเสียชีวิต	ร้อยละ 5
- เป็นทุนเครื่องเขียนและวัสดุอุปกรณ์ในกองทุน	ร้อยละ 15

โดยยอดเงินทุนสะสมทั้งหมด 1,025,954.93 บาทและดอกเบี้ยที่ได้รับทั้งหมด 23,954.93 บาท

4.1.3 การเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง

1. มีความเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ยังไม่ได้รับความรู้ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง แต่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง

2. มีการปฏิบัติในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ยังไม่มีการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติในการบริหารกองทุน แต่มีการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียง มาปฏิบัติในการประกอบอาชีพของผู้กู้ เช่น การปลูกผักสวนครัวไว้กินและขายภายในหมู่บ้าน

3. มีความเข้าใจในการพึ่งตนเอง พบว่า ได้รับความรู้เกี่ยวกับการพึ่งตนเองจากทีวีและหนังสือพิมพ์ และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการพึ่งตนเอง

4. มีการปฏิบัติในเรื่องการพึ่งตนเอง พบว่า มีการนำหลักการพึ่งตนเองมาใช้ในการบริหารกองทุน และมีการนำหลักการพึ่งตนเองมาใช้ในการประกอบอาชีพ

5. มีความเข้าใจเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า ยังไม่ได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่มีความรู้ในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นและมีความเข้าใจ

6. มีการปฏิบัติในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า มีการนำหลักการภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการบริหารกองทุนและมีการนำหลักการภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการดำเนินกิจการของผู้กู้ด้วย

7. มีภูมิปัญญาชาวบ้าน พบว่า มีภูมิปัญญาชาวบ้านด้านเกษตรกรรม เช่น การเพาะปลูก การขยายพันธุ์พืช การเลี้ยงสัตว์ การเกษตรผสมผสาน การทำไร่นาสวนผสม การปรับใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการเกษตร เป็นต้น

ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม เช่น การจักสาน (ตุ้มไก่ ไซค์ปลา) และ การตัดเย็บเสื้อผ้า

ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน เช่น มีผู้นำในการจัดการกองทุนของชุมชนและมีผู้นำในการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการบริการชุมชน เป็นต้น

ด้านศิลปกรรม เช่น นันทนาการต่าง ๆ

ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี เช่น ความสามารถในการประยุกต์และปรับใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนา ปรัชญา ความเชื่อและประเพณีที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อบริบททางเศรษฐกิจ สังคม

ด้านองค์กรชุมชน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กองทุนสวัสดิการสังคม

4.1.4 การสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

1. การกระตุ้นให้มีภูมิคุ้มกันระดับของกองทุนโดยรวม พบว่า มีการชี้แนะให้ประชาชนเข้าใจหลักการสำคัญที่ว่า กองทุนหมู่บ้านเป็นของสมาชิกทุกคน มีเงินที่รัฐบาลให้ยืม และมีความเข้าใจของสมาชิกกองทุนเกี่ยวกับการดำเนินงานของกองทุนว่าจะต้องช่วยกันรักษาเงินกองทุนด้วยตนเอง ถ้าผู้กู้ไม่ชำระคืนจะต้องจัดการกันเองให้ได้ มีใจรื้อรัฐบาลจัดการ รวมทั้งสมาชิกเห็นโอกาสในการใช้กองทุนที่ถูกต้อง

2. ภูมิคุ้มกันระดับกิจการของผู้กู้แต่ละคน พบว่า ผู้กู้แต่ละคนจะมีความคิดในการดำเนินการประกอบอาชีพ โดยไม่กู้หนี้จากแหล่งดอกเบี้ยแพง จากการสัมภาษณ์ และจะมีการดำเนินการประกอบอาชีพ โดยใช้หลักการพึ่งตนเองทางเทคโนโลยี คือการทำนา - ไร่ โดยใช้รถไถและสูบน้ำ รวมทั้งผู้กู้จะมีความคิดในการดำเนินการประกอบอาชีพโดยคำนึงถึงการบริโภคเองและมีตลาดรับซื้อที่แน่นอน

4.1.5 การมีศักยภาพและความเข้มแข็ง

1. ศักยภาพเดิมของบริบท พบว่า มีสาธารณูปโภค เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา

โทรศัพท์ สะดวก สบาย มีอาชีพที่ดี สภาพของดินอุดมสมบูรณ์ในระดับปานกลาง เพาะปลูกได้ตลอดปี แหล่งน้ำซึ่งบางปีก็ขาดแคลนน้ำและบางปีก็ประสบปัญหาน้ำท่วม

2. การดำเนินงานที่ผ่านมา มีศักยภาพในด้านต่าง ๆ

- ทูทางด้านการเงิน

เงินกองทุนในหมู่บ้านจำนวน	1,025,654.93 บาท
กองทุนใช้จ่ายหมู่บ้านจำนวน	55,000.00 บาท
กองทุนเลี้ยงเป็ดจำนวน	15,000.00 บาท
กองทุนยาประจำหมู่บ้านจำนวน	7,000.00 บาท
กองทุนส่งเสริมอาชีพเกษตรกรจำนวน	15,000.00 บาท
กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตจำนวน	55,298.25 บาท
รวม	1,172,953.18 บาท

- ทูทางด้านทรัพยากรทางกายภาพ

หมู่บ้านโนนตะโก จะมีจำนวนประชากร 527 คน ชาย 244 คน หญิง 283 คน ส่วนมากจะมีอายุระหว่าง 18 - 50 ปี โดยมีอาชีพหลักทางการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ เช่นทำนา ทำไร่ เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น สภาพของดินจะมีความอุดมสมบูรณ์ในระดับปานกลาง มีความเหมาะสมในการทำนา มีพื้นที่ทำการเกษตรถึง 720 ไร่ จากพื้นที่ทั้งหมด 780 ไร่ โดยมีพื้นที่ทำนา ถึง 676 ไร่ นอกจากนี้ยังมีอาชีพรับราชการ รับจ้างตามโรงงานอุตสาหกรรม ทำขนม ทำสวนผสมผสาน โดยมีรายได้เฉลี่ยของครอบครัวประมาณ 30,000 - 100,000 บาท / ปี

- ทูทางวัฒนธรรมประเพณี

หมู่บ้านโนนตะโก ไม่มีวัดประจำหมู่บ้าน จะประกอบพิธีกรรมทางศาสนาในวัดหมู่บ้านใกล้เคียง โดยมีภาษาที่ใช้ คือ ภาษาโคราช

- ทูทางปัญญา

หมู่บ้านโนนตะโก ไม่มีโรงเรียนประจำหมู่บ้านการศึกษาจะศึกษาในโรงเรียนของหมู่บ้านใกล้เคียง มีจำนวนผู้จบการศึกษาระดับประถมศึกษาประมาณ 255 คน

มัธยมศึกษาประมาณ	110 คน
อุดมศึกษาประมาณ	15 คน
และนักเรียนในระดับประถมศึกษาประมาณ	45 คน
มัธยมศึกษาประมาณ	24 คน
อุดมศึกษาประมาณ	5 คน
และจำนวนภูมิปัญญาชาวบ้านจำนวน	7 อย่าง

3. มีความเข้มแข็งในการทำกิจการของผู้กู้

- ด้านการเกษตรมีผู้กู้ดำเนินกิจการอย่างยั่งยืน ดังนี้

ทำนา - ทำไร่	32 ราย
เลี้ยงหมู	6 ราย
เลี้ยงเป็ด	1 ราย
เลี้ยงไก่	1 ราย
เลี้ยงวัว	3 ราย
- ด้านการค้าขาย	5 ราย

4.2 ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์

4.2.1. ปัจจัยด้านบวก พบดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกองทุน โดยประชาชนในหมู่บ้าน ผู้นำหมู่บ้าน อบต. กุคจิกและครูกศน. อำเภอสูงเนิน โดยจะมีชาวบ้านมาประชุมประชาคมจำนวนไม่ต่ำกว่า 3 ใน 4 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมดในหมู่บ้าน
2. มีกองทุนเดิมในหมู่บ้าน จำนวน 4 กองทุน คือ กองทุนยา กองทุนปุ๋ยส่งเสริมอาชีพเกษตร กองทุนปุ๋ยประจำหมู่บ้านและกองทุนเลี้ยงเป็ด โดยมีเงินทุนสะสมในหมู่บ้าน จำนวน 92,000 บาท

4.2.2 ปัจจัยด้านลบที่ก่อให้เกิดปัญหา คือ

1. มีการไม่สนับสนุนในการจัดตั้งกองทุน
 - มีผู้ไม่เห็นด้วยในการจัดตั้งกองทุน - คน
2. มีความไม่พึงพอใจในการตัดเงินกู้
 - มีผู้ไม่พึงพอใจในการตัดเงินกู้ 1 คน

4.3. การเกิดองค์กรเครือข่ายของการเรียนรู้ พบว่า

1. มีเครือข่ายขององค์กรย่อยภายในชุมชน เช่น ชมรม อสม. บ้านโนนตะโก กองทุนปุ๋ยประจำหมู่บ้าน กองทุนเลี้ยงเป็ดเพื่อส่งเสริมอาชีพ กองทุนปุ๋ยเพื่อส่งเสริมอาชีพเกษตรกองทุน 1 ด้าน และกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
2. มีองค์กรภายนอกชุมชนที่เชื่อมโยงกับองค์กรภายในชุมชน เช่น มีการจัดตั้งโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ มีการจำหน่ายหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลที่เชื่อมกับตำบลอื่น ๆ โดยหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ของตำบลกุคจิก คือการทำน้ำยาสระผม ครีมนวด และน้ำยาล้างจานจำหน่าย

4.4 ความเข้มแข็งของชุมชน

4.4.1 ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด พบว่า จากการสัมภาษณ์ และหาค่าความถี่ร้อยละ สรุปผลได้ ดังนี้

ตารางที่ 4.12 ระดับค่าตัวแปรความเข้มแข็งของหมู่บ้าน โนนตะโก หมู่ 6

ความเข้มแข็งของชุมชน	ร้อยละ	ระดับค่าตัวแปร
1. มีความสามัคคี	69.64	ปานกลาง
2. มีความซื่อสัตย์	66.07	ปานกลาง
3. ยกย่องคนทำความดี	55.35	ปานกลาง
4. มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	51.78	ปานกลาง
5. มีโอกาสหาความรู้เพิ่มเติม	98.21	ใช่
6. มีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวได้	64.28	เพิ่มขึ้น
7. ครอบครัวในชุมชนมีความอบอุ่น	51.78	เพิ่มขึ้น
8. มีการรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กร	57.14	เพิ่มขึ้น
9. มีการประชุมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก	55.35	ปานกลาง
10. มีการช่วยเหลือ สตรี เด็ก และกลุ่มผู้ด้อยโอกาส	62.50	เท่าเดิม
11. มีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม	91.27	ใช่
12. มีแผนงานชุมชนโดยสมาชิก	98.21	ใช่

แหล่งข้อมูล : ประชาชนบ้านโนนตะโก จำนวน 56 คน

4.4.2 ความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนในท้องถิ่น พบว่า จากการสัมภาษณ์ประชาชนหมู่บ้านโนนตะโก จำนวน 56 คน ซึ่งเป็นตัวแทนครัวเรือนละ 1 คน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง สรุปความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนในหมู่บ้านโนนตะโก ได้ดังนี้

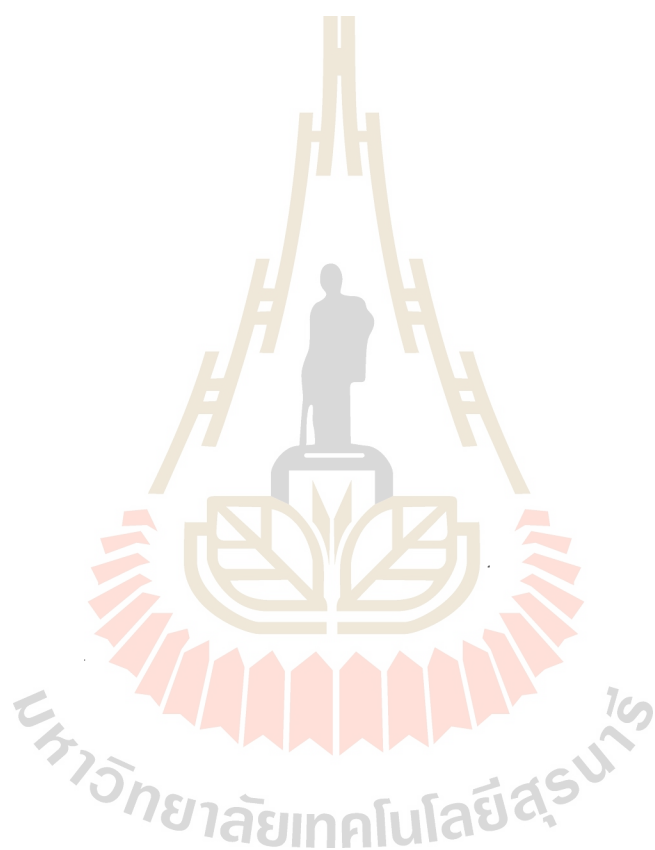
1. ผู้นำชุมชน จะต้องเป็นคนดี มีคุณธรรม ซื่อตรงและเสียสละ มีจิตสำนึกต่อส่วนรวม สามารถประสานงานกับลูกบ้านได้ มีความรู้ ความสามารถ เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ลูกบ้าน มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ กล้าคิดและกล้าทำในสิ่งที่ถูกต้อง ฉลาดในการตัดสินใจ และนำชาวบ้านพัฒนาหมู่บ้าน เช่น ลอกคลอง ทำความสะอาดหมู่บ้าน

2. ประชาชนในหมู่บ้าน จะต้องมีความสามัคคี รักใคร่ปรองดอง ช่วยเหลือซึ่งกัน และกัน มีความพร้อมเพรียงในการร่วมกันพัฒนาชุมชน ไปใช้สิทธิในการเลือกตั้ง ต้องมีความรู้ความสามารถ มีครอบครัวที่อบอุ่น มีการพัฒนาตนเองและพัฒนาสาธารณประโยชน์ของหมู่บ้าน โดยเฉพาะวัยรุ่นจะต้องเป็นคนดี เชื่อฟังพ่อแม่ ตั้งใจเรียนหนังสือ

3. เศรษฐกิจในหมู่บ้าน จะต้องดี ไม่มีคนว่างงาน ประกอบอาชีพโดยสุจริตมั่นคงมีความ

ขยันขันแข็ง และประหยัด อดออม มีน้ำอดทนสมบูรณ์ และมีความเป็นอยู่ที่ดี

4. ในหมู่บ้านจะต้องไม่มีอบายมุขต่าง ๆ เช่น ยาเสพติด การพนัน เหล้า บุหรี่และชาวบ้านจะต้องร่วมกันรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

1. สรุปและอภิปรายผล

จากการติดตามผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน โนนตะโก หมู่ที่ 6 ตำบลกุดจิก อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา สรุปได้ดังต่อไปนี้

1.1 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1. เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินการของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุน 5 ข้อที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนดไว้มากน้อยเพียงใด
2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบวกที่ส่งผลดีในการดำเนินการกองทุนหมู่บ้าน และปัจจัยด้านลบที่ก่อให้เกิดปัญหา
3. เพื่อให้กระบวนการทำสารนิพนธ์ เป็นกระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กรเพื่อการเรียนรู้ซึ่งมีความเชื่อมโยงระหว่างกันภายในชุมชนท้องถิ่นระดับหมู่บ้านระดับตำบลระดับอำเภอและระดับประเทศ
4. เพื่อให้ได้ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน พื้นที่เป้าหมายและเพื่อทราบข้อมูลระดับความเข้มแข็งของชุมชนตามตัวชี้วัดที่ทางกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด

1.2 วิธีดำเนินการ

1. ศึกษาจากเอกสารและสื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. ศึกษาภาคสนาม โดยการประเมินผลแบบมีส่วนร่วม
3. ใช้ชีพพีโมเดลในการวิเคราะห์กองทุนหมู่บ้าน ที่ผู้วิจัยรับผิดชอบเพื่อกำหนดตัวชี้วัดและตัวแปรในการเก็บข้อมูล
4. ประมวลผลสังเคราะห์ข้อมูล
5. ลงมือเขียนสารนิพนธ์

1.3 ผลการดำเนินการ

ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยภาพรวมมีดังนี้

1. ผลการประเมินหน่วยระบบ A คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ของหมู่บ้าน โนนตะโก หมู่ที่ 6 ตำบลกุดจิก

1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A พบว่า ในด้านนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จากการสัมภาษณ์และเปิดเวทีชาวบ้าน พบว่า สมาชิกกองทุนและผู้กู้เงินกองทุน จะมีความรู้ ความเข้าใจ และมีทัศนคติที่ดีต่อกองทุน มีความคิดเห็นว่า โครงการแบบนี้ น่าจะมีมาตั้งนานแล้ว ส่วนผู้ไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุน จะเป็นประชาชนที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนและผู้ไม่ได้กู้เงินกองทุน โดยส่วนมากจะไม่มีปัญหาทางการเงิน และทำงานไม่มีเวลามีส่วนร่วมต่าง ๆ และเงิน 1 ล้านบาท จะได้รับจัดสรรเมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2544 กองทุนหมู่บ้านโนนตะโก จะมีคณะกรรมการ 10 คน ชาย 5 คน หญิง 5 คน โดยมีเงินที่ผู้กู้ชำระคืนจำนวน 498,750 บาท (ก่อนกำหนดชำระ) เพื่อจะขอกู้ใหม่ และชำระคืนช่วงเก็บเกี่ยวข้าวนาปรังในปีต่อไป ซึ่งจะขายข้าวนาปรังมาชำระพอดี โดยชำระในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 5 บาทต่อปี และตั้งแต่ก่อตั้งกองทุนเมื่อ 21 มิถุนายน 2544 จนถึงเดือนสิงหาคม 2545 มียอดผู้สมัครขอกู้ 74 คน (ร้อยละ 88) ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด 84 คน โดยผู้กู้ส่วนมากจะมีอาชีพทางด้านเกษตรกรรมถึง 44 คน (ร้อยละ 86) ของจำนวนผู้กู้ทั้งหมด 51 คน โดยมียอดเงินกู้ทางด้านเกษตรกรรมเป็นเงิน 845,000 บาท นอกจากนี้ยังมีการก่อตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านโนนตะโก พร้อมกับกองทุน 1 ล้านบาท ซึ่งปัจจุบันมีสมาชิก 103 คน ยอดเงินออมสุทธิในเดือนสิงหาคม 55,298.25 บาท และปล่อยให้สมาชิกกู้จำนวน 39,754 บาทในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 1.50 บาทต่อเดือน มีระยะเวลาส่งคืนภายใน 4 เดือน การรับฝากเงินออมทรัพย์จะรับฝากทุกวันที่ 7 ของทุกเดือน ตั้งแต่ 10 บาทขึ้นไป

1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A พบว่า กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุนนั้น จะพิจารณาจากผู้เป็นสมาชิกกองทุนเท่านั้น และต้องให้ความร่วมมือด้านการประชุมและการประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ เป็นอย่างดี โครงการขอกู้จะต้องมีความเป็นไปได้เหมาะสมกับจำนวนเงินที่ขอกู้และฝากออมทรัพย์กับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านโนนตะโกอย่างสม่ำเสมอ และพิจารณาจากความสามารถในการชำระคืนเงินกู้ของผู้กู้ด้วย ด้านการจัดทำบัญชีในปัจจุบันไม่มีปัญหา เพราะได้รับการอบรมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในระยะแรกจะมีปัญหาด้านการจัดทำบัญชีมาก ด้านการทำธุรกิจจะมีการปรึกษาหารือกันระหว่างสมาชิกและผู้กู้แบบไม่เป็นทางการ และจะมีเจ้าหน้าที่จากพัฒนาชุมชนจากอำเภอสูงเนินมาให้คำแนะนำในเรื่องวิธีทำธุรกิจในเดือนสิงหาคม 2545 มียอดผู้ชำระหนี้ก่อนกำหนดถึง 23 คน โดยชำระหนี้ผ่านธนาคารออมสิน สาขาสูงเนิน โอนเข้าบัญชีกองทุนหมู่บ้านโนนตะโก หมู่ที่ 6 เลขที่บัญชี 06 - 4306 - 20 - 047284 - 3 ในด้านการช่วยหาตลาดนั้น จะมีการแนะนำสินค้าบ้าง แต่ยังไม่มีการช่วยหาตลาด เพราะส่วนมากตลาดด้านการเกษตรจะมีผู้รับซื้ออยู่แล้ว

1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A

กองทุนหมู่บ้านโนนตะโก หมู่ที่ 6 (สิงหาคม 2545) มีผู้กู้ 51 คน รวมยอดเงินให้กู้ 960,000 บาท และดอกเบี้ยจากเงินกู้รวมเป็นเงิน 23,954.93 บาท เงินกองทุน 1 ล้านบาท มียอดคงเหลือ 65,954.93 บาท

จำนวนผู้กู้ทั้งหมด 74 คน และมียอดเงินกู้รวม 1,415,000 บาท และจำนวนเงินทุนสะสมกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในเดือนสิงหาคม เป็นเงิน 55,298.25 บาท

ผลของการเกิดกองทุนหมู่บ้านทำให้มีการขยายกิจการของผู้กู้ได้เพิ่มขึ้น และการมีศักยภาพและความเข้มแข็ง มีเครือข่ายการเรียนรู้และมีภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับเพิ่มขึ้น

2. ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบ B คือ หน่วยระบบการดำเนินงานกิจการของผู้กู้แต่ละราย ของหมู่บ้านโนนตะโก หมู่ที่ 6 ตำบลกุดจิก อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบ B พบว่า

ผู้กู้จะมีประสบการณ์ในการดำเนินงานมาก โดยเฉพาะอาชีพทำนา โดยจะเรียนรู้มาจากพ่อและแม่ตั้งแต่เด็ก ๆ และมีความรู้ ความสามารถเชี่ยวชาญในอาชีพของตนเอง โดยทรัพย์สิน นอกจากจะมีบ้านและที่ดินแล้ว จะมีเครื่องจักร อุปกรณ์ในการทำนา - ทำไร่ เช่น รถไถและเครื่องสูบน้ำในเรื่องนี้สิ้นประชาชน จะมีหนี้สินกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธกส) สหกรณ์การเกษตรสูงเนินและเงินนอกระบบเป็นจำนวนมาก ผู้กู้ส่วนใหญ่จะมีอาชีพหลักทางด้านเกษตรกรรม โดยมีรายได้เฉลี่ย 3,500 – 6,000 บาท / เดือน ปัจจุบันการมีหนี้นอกระบบลดน้อยลงแต่ก็ยังมียู่ และผู้กู้จะมีทัศนคติต่อเงินกองทุนว่าเป็นเงินของหลวง ไม่กล้าคดโกง

2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B พบว่า

ยอดเงินจากการได้กู้กองทุนจะมีตั้งแต่ 5,000 - 20,000 บาท โดยส่วนมากจะกู้ 20,000 บาท ไม่มีผู้กู้มากกว่า 20,000 บาท ด้านสถานที่และวัตถุดิบจะมีอยู่ในระดับปานกลางไม่สูงและไม่ต่ำจนเกินไป ไม่มีปัญหามากนัก โดยจะมีเทคนิควิธีทำงานโดยการพัฒนาปรับปรุงจากประสบการณ์ แต่จะไม่มีการทำบัญชีปัจจุบัน มีการอบรมบัญชีแต่ผู้กู้ขาดความสนใจและการมีกำลังทำงานเหมาะสมกับการดำเนินงาน แต่ผู้กู้จะมีหนี้สินจากหลายแหล่งเงินกู้เพื่อนำมาหมุนเวียนในการลงทุนและหมุนเวียนในการใช้หนี้

2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B พบว่า

การทำกิจการของผู้กู้แต่ละราย ยังไม่ถูกวิธีและยังไม่ได้มาตรฐาน ซึ่งส่งผลกระทบต่อในด้านผลผลิตที่ต่ำและไม่มีคุณภาพ และยังไม่มีการหาตลาดที่ดีไม่มีอำนาจต่อรองกับ

พ่อค้าคนกลาง มักถูกกดราคา ส่วนการหาวัตถุดิบที่คืน ผู้กู้อาจมีการสืบเสาะหาอยู่ตลอดเวลา แต่ยังไม่มีการทำบัญชี มีการพัฒนาปรับปรุงการทำกิจการอยู่ตลอดเวลา

2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B พบว่า

ในด้านรายได้ หรือผลกำไรจะต่ำเพราะต้นทุนในการผลิตสูง วัตถุดิบต่าง ๆ ราคาแพง แต่ราคาขายถูก ถูกกดราคาจากพ่อค้าคนกลาง และมีปัญหาในเรื่องน้ำขาดแคลน ฝนตกไม่ตรงตามฤดูกาล ต้องพึ่งพิงธรรมชาติในอาชีพทำนาและทำไร่

ผู้กู้อาจมีการขยายกิจการเพิ่มขึ้น และทำกิจการด้วยเทคนิควิธีที่ดีขึ้น เนื่องจากจากการได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง มีการพึ่งตนเอง มีศักยภาพและความเข้มแข็งในกิจการของตนเอง แต่ยังไม่ยั่งยืน มีปัญหาและอุปสรรคบ้าง การกลับคืนถิ่นของประชาชนยังไม่มี

อภิปรายผล

1. การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านโนนตะโก บรรลุทั้ง 5 ข้อ ได้แก่

1. การเกิดกองทุนนั้น กองทุนหมู่บ้านโนนตะโก เกิดจากความร่วมมือของคนในชุมชน แต่จะมีประชาชนบางส่วนยังไม่ให้ความร่วมมือ โดยเฉพาะผู้ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุน แนวโน้มจะมีคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น เพราะเป็นแหล่งกู้เงิน ดอกเบี้ยต่ำ

2. การมีระบบบริหารกองทุนนั้น กองทุนหมู่บ้านโนนตะโกจะมีการจัดโครงสร้างองค์กรอย่างชัดเจน แต่กรรมการยังทำงานไม่ครบทุกคน แต่ก็ไม่มีปัญหาในด้านการบริหาร เพราะประธานยังทำหน้าที่ได้เป็นอย่างดี

3. การมีการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเองนั้นกองทุนหมู่บ้านโนนตะโก จะมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสมาชิก แต่ยังไม่ถึงขั้นพึ่งตนเองได้ทั้งหมด ยังต้องอาศัยความร่วมมือจากภายนอกบ้าง

4. การสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมนั้น กองทุนหมู่บ้านโนนตะโก มีการรวมกลุ่มในการประกอบอาชีพ เช่น กลุ่มเลี้ยงเป็ด กลุ่มปุย กลุ่มออมทรัพย์แต่ยังไม่มีความเข้มแข็งจะสามารถจัดตั้งสหกรณ์ในชุมชนได้

5. การมีศักยภาพและความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น คนในชุมชนหมู่บ้านโนนตะโก จะมีความซื่อสัตย์ มีความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจ ช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกันดี

2. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลด้านบวกและด้านลบ

ปัจจัยด้านบวก

ความสามัคคีของคนในชุมชน สนใจในการเข้าร่วมประชุมประชาคม มีความขยัน ตั้งใจในการประกอบอาชีพ เชื่อฟังผู้นำ

ผู้นำมีความเสียสละ มีความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกต่อส่วนรวม

ปัจจัยด้านลบ

คนในชุมชนยังยากจนและมีหนี้สิน ทำให้ขาดเงินหมุนเวียนในการประกอบอาชีพ เพราะต้องนำเงินไปชำระหนี้

การมีทรัพยากรยังไม่อุดมสมบูรณ์และระบบชลประทานที่ยังไม่ดีเพียงพอ

3. การเกิดองค์กรเครือข่ายการเรียนรู้

ยังไม่มีองค์กรเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชน แต่จะมีการไปอบรมด้านเครือข่ายการเรียนรู้ระดับตำบล ระดับอำเภอและระดับจังหวัด

4. ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนพื้นที่เป้าหมาย

ผู้นำชุมชนมีความเสียสละ มีจิตสำนึกต่อส่วนรวม มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ลูกบ้าน เป็นคนดี มีศีลธรรม

ประชาชนร่วมกันพัฒนาชุมชน ไปใช้สิทธิในการเลือกตั้ง มีความรู้ความสามารถ มีการพัฒนาตนเอง วัยรุ่นต้องเชื่อฟังพ่อแม่ ตั้งใจเรียน

เศรษฐกิจในหมู่บ้านดี ไม่มีคนว่างงาน มีน้ำอุดมสมบูรณ์

ไม่มีอบายมุขไม่มีภายในหมู่บ้าน เช่น ยาเสพติด การพนัน และชาวบ้านร่วมกัน รณรงค์ต่อต้านยาเสพติด

5. ผลโดยตรงและผลกระทบต่าง ๆ

ผลโดยตรง

เมื่อผู้กู้ได้นำเงินไปลงทุนประกอบอาชีพ และได้เกิดรายได้จึงนำเงินมาส่งคืน กองทุนทั้งเงินต้นและดอกเบี้ย ทำให้กองทุนเติบโตขึ้น

ผลกระทบโดยตรง

สมาชิกผู้กู้เงินได้นำเงินไปดำเนินโครงการ และสามารถขยายกิจการขึ้นได้ จึงมีรายได้และเพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพและมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้นกว่าแต่ก่อน

ผลกระทบโดยอ้อม

การมีกองทุนหมู่บ้านทำให้ผู้กู้มีความสบายใจ เพราะไม่ต้องกู้เงินที่ดอกเบี้ยแพง สามารถเพิ่มผลกำไรจากการดำเนินโครงการ ทำให้ชุมชนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ก่อให้เกิด สันติสุขในชุมชน

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 การปรับปรุงแก้ไขระเบียบข้อบังคับกองทุน ควรมีการเพิ่มระเบียบเรื่องการพิจารณาอนุมัติเงินกู้ โดยให้ผู้กู้ทุกคนต้องแสดงหนี้สิน ให้คณะกรรมการพิจารณาในการอนุมัติเงินกู้หรือ ถ้ามีหนี้สินจำนวนมากแต่ต้องการจะกู้ก็ควรแสดงทรัพย์สินประกอบการพิจารณาเพื่อประเมินศักยภาพ

ภาพของผู้กู้ในการชำระหนี้ โดยหลักการสำคัญเพื่อเป็นการไม่เพิ่มภาระหนี้สินแก่ผู้กู้ เพราะผู้กู้บางคนไม่ได้ประเมินศักยภาพของตนเองในการชำระหนี้ว่ามีความสามารถเพียงใด และประชาชนบางส่วนยังไม่มีความรู้ลึกเป็นเจ้าของกองทุน คิดว่าตนเองไม่มีส่วนเกี่ยวข้อง ไม่มีส่วนได้ส่วนเสีย เพราะไม่ได้เป็นสมาชิกและไม่ได้กู้เงินกองทุน ควรเพิ่มบทบาทของคณะกรรมการในการประชาสัมพันธ์กองทุนให้มากกว่าเดิม

2.2 การบริหารจัดการกองทุน ควรมีการตรวจสอบประธานกองทุนในบางกองทุนเพราะมีข่าวลือในการทุจริตของประธานกองทุนบางกองทุน เช่น การนำเงินกองทุนไปใช้ คิดว่าเป็นเงินออมทรัพย์ (สัจจะ) และการที่ประธานกองทุนให้ญาติพี่น้องใช้ชื่อผู้ให้ โดยประธานได้กู้เงินคนเดียวจำนวนมาก ซึ่งไม่เป็นผลดีต่อกองทุนหมู่บ้าน เงินจะไม่หมุนเวียนแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง กองทุนอาจไม่ยั่งยืนได้

2.3 เงินกู้ไปพัฒนาอาชีพของสมาชิกกองทุน ควรเพิ่มยอดเงินกู้จาก 20,000 บาท เป็น 30,000 - 40,000 บาท เพราะในการดำเนินการของผู้กู้ต้องใช้เงินลงทุนมากกว่า 20,000 บาท ในบางรายที่มีการดำเนินการที่มีขนาดใหญ่ เช่น ทำนา ทำไร่จำนวนมาก 30-40 ไร่ ต้องลงทุนสูง

2.4 สำหรับการค้นคว้าวิจัยต่อไป ควรมีการติดตามประเมินผลในด้านการบริหารจัดการกองทุนของคณะกรรมการและของผู้กู้อย่างใกล้ชิด และต่อเนื่องต่อไป โดยมีเจ้าหน้าที่เข้าไปดูแลกองทุนไม่ควรปล่อยปะละเลยเพื่อให้โครงการบรรลุวัตถุประสงค์ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

บรรณานุกรม

- กรมการศึกษานอกโรงเรียนกระทรวงศึกษาธิการ. 2542. รายงานการวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการบริการสื่อในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กรมพัฒนาที่ดิน. 2544. คู่มือการจัดการทรัพยากรที่ดินเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : กรมพัฒนาที่ดินกระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. ระเบียบนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2544 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ : บริษัทสหพัฒนาการพิมพ์ จำกัด.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน โนนตะโก. 2544. ระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้าน โนนตะโก หมู่ 6 ตำบลกุดจิก อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา. นครราชสีมา. ศ.ดร.ปรัชญา เวสารัชชและคณะ. 2537. ปัญหาการพัฒนาชนบทไทย. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ส่วนประสานเครือข่ายประชารัฐ สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ. 2544. รวมพลังประชา-รัฐ ขับเคลื่อนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ.
- คณะกรรมการโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน. 2538. สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ : หจก.กิตติมิตรการพิมพ์
- วราพร รัชชศิริ. 2543. การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนศึกษาเฉพาะกรณีบ้านมะเกลือ ตำบลพะวงด อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.